

1982/83:150

Torsdagen den 19 maj fm.

Kl. 10.00

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

1 § Val till styrelsen för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond

Företogs val av fem ledamöter och fem suppleanter i styrelsen för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond.

Anf. 1 TREDJE VICE TALMANNEN:

Styrelsen för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond består av elva ledamöter, valda för en tid av sex år. Styrelsen förnyas successivt vart tredje år med val den ena gången av sex ledamöter och följande gång av fem ledamöter.

I år står fem ledamöter jämte personliga suppleanter i tur att avgå. Valberedningen har efter föreskrivet samråd enhälligt godkänt en gemensam lista av utseende som framgår av en till kammarens ledamöter utdelad promemoria.

Den avlämnade gemensamma listan upplästes av tredje vice talmannen och godkändes av kammaren, varvid befanns att följande personer, vilkas namn i här angiven ordning upptagits på listan, valts för tiden från valet till dess nytt val förrättats under sjätte året härefter:

<i>ledamöter</i>	<i>personliga suppleanter</i>
Gustafsson, Stig (s) riksdagsledamot	Rosqvist, Birger (s) riksdagsledamot
Ahlmark, Lars (m) riksdagsledamot	Hagård, Birger (m) riksdagsledamot
Hagberg, Helge (s) riksdagsledamot	Sandéhn, Margit (s) riksdagsledamot
Lewin, Leif professor	Olsson, Ulf professor
Wikström, Solveig professor	Kihlström, Jan Erik professor

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

2 § Justerades protokollen för den 10 innevarande månad.

3 § Upplästes följande inkomna skrivelse:

Till riksdagen.

Jag anhåller härmed om entledigande från mitt uppdrag som riksdagsman fr. o. m. den 31 maj 1983.

Malmö den 16 maj 1983

Joakim Ollén

Kammaren biföll denna anhållan.

4 § Föredrogs men bordlades åter

Socialförsäkringsutskottets betänkanden 1982/83:24 och 27

Socialutskottets betänkande 1982/83:34

Näringsutskottets betänkanden 1982/83:41 och 43

5 § *Åtgärder för tekoindustrin, m. m.*

Föredrogs

näringsutskottets betänkande

1982/83:42 om åtgärder för tekoindustrin, m. m. (prop. 1982/83:130 delvis),

arbetsmarknadsutskottets betänkande

1982/83:29 om vissa åtgärder för tekoindustrin (prop. 1982/83:130 delvis) och

skatteutskottets betänkande

1982/83:42 om åtgärder för tekoindustrin såvitt avser anslag till tullverket m. m. (prop. 1982/83:130 delvis).

Anf. 2 TREDJE VICE TALMANNEN:

Näringsutskottets betänkande 42, arbetsmarknadsutskottets betänkande 29 och skatteutskottets betänkande 42 debatteras i ett sammanhang och yrkanden beträffande dessa betänkanden får framställas under den gemensamma överläggningen.

Anf. 3 STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Socialdemokraterna har ingen genomtänkt tekopolitik. Regeringens tekoproposition är dessutom ett exempel på socialdemokraternas svekpolitik.

Förslagen visar betydande brister på konsekvens och samstämmighet i fråga om mål och medel. Samma brister kännetecknar handlandet såväl i oppositions- som i regeringsställning. Även under pågående riksdagsbe-

handling har man gjort avsteg från sina förslag i regeringspropositionen.

På punkt efter punkt lämnar socialdemokraterna krav som de drev hårt i opposition. Äldrestödet minskas, tvärt emot tidigare krav. Den totala anslagsnivån höjs ej, trots tidigare löften, inte minst i valrörelsen. Den handelspolitiska omläggningen som de tidigare krävde har frångåtts. Den prissättningsmetod de velat tvinga fram har hänskjutits till en allmänt hållen diskussion. I praktiken ger regeringen också upp de produktionsmål som debatten tidigare i så hög grad har gällt. Regeringen ägnar sig nu åt en gissning, att produktionsminskningen skall kunna bromsas upp.

Regeringen påstår att dess åtgärder är "offensiva". Men en åtgärd är inte offensiv därför att den får en sådan etikett och är beslutad av byråkrater och politiker i Stockholm som inte kan driva företag. Regeringens förslag är en fortsättning på äldre socialdemokratisk reglerings- och subventionspolitik, där det selektiva inslaget nu får öka. Det innebär en ökad centralstyrning av branschen.

Tekobranschen är arbetsintensiv, trots omfattande rationaliseringar. Konkurrenskraften minskas genom socialdemokraternas ständiga höjningar av löneskatten. Över huvud taget är regeringens skattepolitik farlig för tekonäringen. Genom att den privata efterfrågan pressas ned till förmån för den offentliga minskas den inhemska marknaden.

Regeringen vill få oss att tro att den försöker skära ner tekostödet. I själva verket anslås nästan samma totalbelopp nästa budgetår. Visserligen prutar regeringen på äldrestödet, men det selektiva stödet höjs i stället.

Det är en felaktig strategi, eftersom det selektiva stödet oftast går till de företag som har de sämsta framtidsutsikterna.

Vi moderater föreslår i stället en mycket hård prutning på anslagen för selektiva åtgärder, kombinerat med en mjukare nedtrappning av äldrestödet till samma lägre nivå för budgetåret 1985/86 som regeringen föreslagit. Denna uppläggning innebär att vi för nästa budgetår sparar drygt 59 milj. kr. mer än regeringen.

Det går nämligen att göra större besparingar i stödet till tekoindustrin än dem som regeringen föreslagit. Åtgärder för generella insatser måste vidtas, i stället för de byråkratstyrda selektiva åtgärderna.

Den ekonomiska politiken måste inriktas på att undvika kostnadshöjande stegringar i löneskatter och andra pålagor som försämrar möjligheterna till konkurrens. Även facket måste, om sysselsättningen skall förbättras, ta ett större ansvar i sin lönepolitik. Kostnadsläget inom tekonäringen måste stämma bättre överens med förhållandena i andra länder.

Omfattande besparingar i den offentliga sektorn måste också genomföras för att skattesänkningar i stället för skattehöjningar skall bli möjliga.

Inga företag vill göra några investeringar om inte grundkalkylen är positiv. Myndigheter har inte så goda insikter att de kan fatta beslut i detaljfrågor. Selektiva åtgärder leder dessutom till snedvridningar av konkurrensen och ofta till att de ekonomiskt svagaste företagen får de största statssubventionerna. Den framtida och mer lönsamma sysselsättningen hotas av de selektiva branschstöden, som konserverar en föråldrad företagsstruktur.

Nr 150

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

De statliga insatserna på tekoområdet måste under alla förhållanden vara så utformade att en konkurrens på likvärdiga villkor ständigt kan upprätthållas mellan alla branschföretag. Det statliga Eiser får under inga förhållanden ges konkurrensfördelar framför enskilt ägda företag.

Ötliga utredningar har konstaterat att tekoindustrins huvudproblem är en alltför svag kostnadsmässig konkurrenskraft.

Den svenska tekoindustrin har ett lönekostnadsläge som ligger ca 10 % under industrigenomsnittet, medan ett gap på mellan 25 och 35 % är vanligt i konkurrerande industriländer.

För alla med insikt om näringslivets villkor är det uppenbart att kostnadshandikapp i den storleksordningen omöjliga kan kompenseras med aldrig så sofistikerad marknadsföring och produktutveckling eller liknande insatser – allra minst på en hårt prispressad konsumentvarumarknad med internationellt likartad produktionsteknologi.

Hade problematiken varit så enkel, skulle exportindustrins nödvändiga expansion ganska lätt ha kunnat åstadkommas med några hundra selektiva marknadsföringsmiljoner – och då hade den stora devalveringen varit överflödigt, och vi hade kunnat besparas den ökning av statsskulden, den försämrade köpkraft och andra negativa effekter som den medförde!

Sänkta skatter – arbetsgivaravgifter och stats- och kommunalskatter i övrigt – innebär positiva effekter på kostnadssidan i företagen. Samtidigt ökar köpkraften, om konsumenterna får behålla mer av sina intjänade löner. När regeringen lägger ökande skatte- och avgiftsbördor på hushållen till förmån för mer svängrum i den offentliga sektorn, minskar den privata efterfrågan.

Den inhemska efterfrågan måste ges ett ökat utrymme med åtgärder som går i motsatt riktning. Samtidigt är det endast en positiv utveckling i företagens resultaträkningar som kan lägga grunden till en framgångsrik och i ordets rätta bemärkelse "offensiv" tekoindustri.

Genom bestämmelserna i GATT:s multifiberavtal har man kunnat hålla nere importen av lågprisvaror. Mycket talar för att denna import i stället har ersatts av import från EG- och EFTA-länderna. När importörerna avstängs från de billigaste leverantörerna har de vänt sig till de näst billigaste. Mellanskillnaden i priset får naturligtvis konsumenten betala. Det kan röra sig om en merkostnad på bortåt 2 miljarder per år. Importen från Finland och Danmark är också större än den totala u-landsimporten.

Regeringen förordar i propositionen skärpta restriktioner mot lågprisimporten. Vidare vill man ha inskränkningar i hemtagningsrätten. Dessutom skall särskilda "tekopoler" finnas inom tullen, vilket får anses vara avsikten med den förstärkning av tullverkets personal som föreslås i propositionen, och slutligen gör utskottsmajoriteten ett vagt uttalande om prisövervakning med anledning av ett motionsyrkande.

Allt det här, herr talman, innebär mera byråkrati och mera krångel utan att ge tekobranchen de varaktiga förbättringar som är nödvändiga. Det kan på goda grunder ifrågasättas om dylika restriktioner i längden kan lösa de långsiktiga problemen, då importen från EG och EFTA även i framtiden

kommer att vara tullfri och icke vara utsatt för några kvantitativa begränsningar. I och för sig är en förstärkning av tullverkets personal behövlig, men från andra utgångspunkter. I dagens läge är det mera angeläget att tullen får ökade möjligheter att hejda införseln av narkotika till Sverige. Vinsterna av den svenska tekopolitiken har skördats av företag i EG och EFTA. Förlorarna är de svenska konsumenterna.

Vi har tidigare från moderat håll föreslagit att en uppdelning av Eiser i mindre enheter bör göras och en privatisering genomföras. Vi upprepar nu detta förslag i vår motion. Kommer regeringen att följa detta råd? Jag ställde frågan till statsrådet Roine Carlsson häromdagen i denna talarstol, men fick inga riktiga svar. Jag upprepar frågan på nytt, då industriministern om en stund har möjlighet att ge besked i talarstolen.

Regeringen har ännu så länge inte förmått sig till att dra slutsatsen att ett flertal företag redan nu borde få övergå till privat drift för att de skall kunna motsvara kraven från det förändrade samhället och samtidigt påskynda sitt eget finansiella tillfrisknande. Så länge som företagen behåller sin status som statsägda företag, som enligt industriministern "inte kan göra konkurs", kommer de att utgöra en alltför betungande belastning för Statsföretag och därmed för staten.

Utan tvivel har de enorma industrisubventionerna försämrat statsfinanserna, bromsat den nödvändiga struktumvandlingen inom industrin och försämrat villkoren för de konkurrensutsatta delarna av näringslivet – och allt detta utan att de långsiktiga överlevnadsmöjligheterna för de branscher och företag som fått miljardstödet har förbättrats. Företag med uppenbart goda framtidsmöjligheter, t. ex. företaget Holma i Marks kommun, har offrats på grund av en missriktad övertro på Eisers överlevnadsmöjligheter. De ytterligare miljoner som skall späda på dessa utgifter kommer sannolikt att rullas ner i samma förlusthål som hittills. Det är den mest troliga konsekvensen av Statsföretags nu aktuella "satsning" på Eiser. Rekonstruktionsarbetet måste, som vi anför i vår reservation 21, baseras på en försäljning av företag till icke statliga intressenter.

Åtgärder för att förbättra näringslivets villkor innefattas i en politik som stärker marknadsekonomins funktionssätt och som lägger grunden till ett förbättrat konkurrensläge. Jag hänvisar i det sammanhanget till vad vi från moderata samlingspartiet har anfört i våra motioner om den ekonomiska politikens inriktning, om näringspolitiken och om arbetsmarknadspolitiken. Det synsätt som redovisas i dessa motioner utgör självklara utgångspunkter för vår bedömning av den nu aktuella tekopropositionen.

Det viktigaste för oss är en politik som generellt förbättrar näringslivets konkurrenskraft. Därför har vi konsekvent motsatt oss regeringens skattehöjningar, och vi föreslår i stället sänkningar. Kostnadsläget skall pressas ned – inte bara för tekoföretagen utan för *alla* företag.

För oss är det viktigare att sänka arbetsgivaravgifterna generellt än att satsa pengar på ett specialdestinerat stöd till en enda bransch.

Detta är möjligt om man koncentrerar åtgärderna på generella insatser i stället för på byråkratstyrda selektiva åtgärder. Men samtidigt måste man

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

inrikta den ekonomiska politiken på att undvika stegringar i löneskatter och andra pålagor som höjer kostnadsläget och försämrar konkurrensförutsättningarna. Slutligen måste man genomföra omfattande besparingar i den offentliga sektorn för att möjliggöra skattesänkningar i stället för skattehöjningar. På det viset kan man förbättra den totala hemmamarknaden och avsättningsmöjligheterna för tekonäringen.

Regeringens proposition måste därför när det gäller riktlinjerna för den framtida tekopolitiken avslås av riksdagen. Ett nytt förslag bör upprättas där selektiva industri- och branschpolitiska stödformer avvecklas till förmån för generellt verkande åtgärder av den typ jag nyss pekat på. Under avvaktan på att ett sådant förslag utarbetas bör äldrestödet bibehållas på nuvarande bidragsnivå till årets slut och därefter trappas ned i enlighet med det förslag som vi angett i vår motion.

Herr talman! Jag ber med det anförda att få yrka bifall till reservationerna nr 1, 4, 5, 7, 9, 10, 11, 12, 15, 17, 21 och 23.

Anf. 4 TAGE SUNDKVIST (c):

Herr talman! Teko är alltfört en viktig industribransch för Sverige. Trots betydande problem under 1960- och 1970-talen arbetar nära 30 000 människor i ca 650 produktionsenheter inom branschen. I vissa regioner, främst i Sjuhäradsbygden, är teko den dominerande industrigrenen. Men även i andra kommuner är man starkt beroende av konfektionsindustrin, exempelvis i min egen hemkommun Vingåker, där teko direkt och indirekt sysselsätter en mycket stor del av kommunens invånare.

När den framtida tekopolitiken formas är det viktigt att den som utgångspunkt har tekoindustrins allmänna betydelse för landets ekonomi och sysselsättning, dess särskilda betydelse i vissa regioner samt de försörjningsmässigt betingade målsättningar för branschen som måste finnas.

Den långsiktiga tillbakagången inom teko har medfört vissa problem för branschen. Under senare år kan man dock notera en del positiva utvecklingstendenser, som borde kunna utgöra grund för en framtidstro. Inte minst viktigt har varit att man utnyttjat systemet med ungdomsplatser och den nya möjligheten till provanställning, vilket har medfört en icke obetydlig nyrekrytering av unga människor till branschen. Ett viktigt inslag i en långsiktig tekopolitik måste vara att bygga vidare på sådana positiva tendenser.

Detta måste också läggas som grund när man skall fastställa målen för den framtida tekopolitiken.

Från centerns sida kan vi inte ge avkall på den målsättning som antogs 1978 och som innebär att produktionsvolymen skall motsvara en svensk marknadsandel för tekovaror på hemmamarknaden om minst 30 %. Det har vid något tillfälle sagts att detta att knyta målsättningen till ett visst procenttal är en sifferlek. Jag kan inte hålla med om det. Jag menar att det tvärtom är så att om eller när man överger målsättningen från 1978, som angavs i siffror, så överger man också ambitionsnivån från det tillfället. Och det tror jag skulle vara ödesdigert för tekoindustrin. Dessa synpunkter har vi från centerns sida

redovisat i reservation nr 2 i näringsutskottets betänkande nr 42.

Den socialdemokratiska regeringen har så småningom kommit fram till ungefär samma målsättning efter att tidigare under något halvår ha redovisat synpunkter som gjorde att det kunde antas att man inte var helt enig om att stå kvar vid 1978 års målsättning.

Regeringen sätter i sin argumentation i propositionen stor tilltro till devalveringens effekter. Det är helt klart att devalveringen ger kostnadsfördelar i Sverige, men för tekoindustrin gäller att man arbetar med en hög andel importerade insatsvaror, detta som en förutsättning för att tekoindustrin över huvud taget skall kunna överleva. För sådana företag där en stor andel import är en förutsättning för verksamheten elimineras devalveringens positiva effekter i betydande grad. För att vi skall nå målsättningen när det gäller tekoindustrin fordras givetvis en offensiv tekopolitik. Det fordras att vi är beredda att vidta industripolitiska stödåtgärder, och det är viktigt att åtgärderna vidtas på ett riktigt sätt. Från vår sida har vi sagt att dessa stödåtgärder inte får minska – framför allt får inte de generella stödåtgärderna minska.

Vi för i reservation nr 4 fram kritik mot den i propositionen föreslagna kraftiga ökningen av det selektiva branschstödet till tekoindustrin, som vi tycker är felaktigt, då man samtidigt är beredd att göra neddragningar i det generella stödet. Här tänker jag främst på äldrestödet, som vi inte har behandlat i näringsutskottet. Vi tycker det finns anledning att slå vakt om äldrestödet, och den frågan kommer att behandlas i ett senare sammanhang. Vi menar alltså att det finns anledning att slå vakt om sådana konkurrensneutrala åtgärder som det generella stödet innebär. När vi från centerns sida är beredda att offra mera på äldrestödet är vi beredda att göra motsvarande nedtrappning av branschstödet. Det redovisar vi i reservation nr 6 i utskottets betänkande.

Vi är dock inte beredda att göra en så kraftig nedtrappning som moderaterna föreslår och som Sten Svensson har redovisat i sitt tidigare anförande. Vi tror att det skulle vara olyckligt att göra en alltför kraftig nedtrappning på det sätt som moderaterna föreslår och att det i den nuvarande situationen kunde vara till stor nackdel för tekoindustrin.

Vi för ungefär samma resonemang i reservationerna 7 och 8, som gäller lån till rationaliseringsinvesteringar inom tekonäringen. På den punkten har den socialdemokratiska regeringen föreslagit 20 milj. kr. Vi har föreslagit 18 milj. kr., folkpartiet och moderata samlingspartiet 10 milj. kr. i sin reservation. Vi tycker att det är riktigt att man gör en nedtrappning även på det här området, men vi tror inte att man kan gå så fort fram som föreslås i reservation 7.

En stor del av den svenska tekoindustrins bekymmer beror på att den svenska marknaden har översvämmats av tekoprodukter som importerats till lågpris från andra länder. Från svensk sida har vi försökt att reglera denna lågprisimport med hjälp av multifiberavtal – till priset av ökande import, nedläggning av företag, friställning av anställda, sänkt försörjningsberedskap och ökade regionala problem. Således har man uppenbarligen inte lyckats. Om det skulle visa sig även i fortsättningen att multifiberavtalen inte

Nr 150

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

fyller den uppgift som vi hade hoppats att de skulle göra, får vi söka oss in på andra vägar. Från centerpartiets sida är vi beredda att pröva möjligheterna att införa ett system med globalkontingenter. Vi har redovisat vår ståndpunkt i reservation 13.

I reservationerna 16 och 18 behandlas frågan om försörjningsberedskap och beredskapslagring. Vi menar att det i ett långsiktigt positivt perspektiv är viktigt att den svenska marknaden inte krymper. I propositionen antyds en förändrad inställning till den svenska försörjningsstandarden, exempelvis i fråga om den s. k. krisgarderoben. Enligt vår mening skulle en omprövning allvarligt skada förutsättningarna för att vi skall kunna vidmakthålla en framtidsstro. Vi utvecklar detta i reservation 16.

Sedan till reservation 18. I propositionen förslås 16 milj. kr. till beredskapslagringen. Det här förslaget, som den socialdemokratiska regeringen har lagt fram, har socialdemokraterna i utskottet gått ifrån och beslutat att avstyra förslaget om 16 miljoner till beredskapslagringen. I stället vill man använda dessa för att bättra på äldrestödet i viss utsträckning – dock inte i den utsträckning som vi tycker hade varit angeläget. Det här har alltså skett under ärendets behandling i utskottet.

För vår del kan vi inte acceptera en bortbanning av dessa 16 miljoner till beredskapslagring. Vi har ansett att detta var någonting i regeringsförslaget som vi kunde acceptera. Vi tyckte att det var en viktig förutsättning för den fortsatta beredskapslagringen och utgjorde ett generellt stöd till tekoindustrin, något som var bra. Därför är det olyckligt att man nu gör så här. Både stödet till beredskapslagring och äldrestödet hade enligt vår mening varit nödvändiga. Vi tycker att det är en alltför snabb nedtrappning som nu föreslås.

Låt mig slutligen, herr talman, säga – i den mån det inte framgått redan tidigare av mitt anförande – att vi från vår sida är angelägna om att det statliga stödet till tekoindustrin inte trappas ned för snabbt, utan får en utformning som gör att vi uppnår konkurrensneutralitet. Med andra ord är vi angelägna om att ha mer stöd som verkar generellt och mindre stöd som verkar selektivt.

Jag yrkar bifall till de reservationer i näringsutskottets betänkande 42 som vi centerpartister anslutit oss till.

Anf. 5 STEN SVENSSON (m) replik:

Herr talman! Vårt ställningstagande i utskottet kritiserar av Tage Sundkvist. Vi moderater har i utskottet prutat kraftigt på de selektiva bidragen.

Jag beklagar att enighet inte har kunnat uppnås i fråga om synen på angelägenheten av att i dagens statsfinansiella läge så snabbt som möjligt trappa ned industristödet, så att vi får ett ökat utrymme i den ekonomiska politiken för generella skattesänkningar för att den vägen stärka företagens konkurrenskraft.

I själva verket förhåller det sig så, att om man summerar alla yrkanden som centerpartiet framför i sina reservationer i de tre aktuella utskottsbetänkan-

dena, finner man att bifall till dessa skulle innebära kostnader på 10 milj. kr. mer än det belopp som utskottsmajoriteten och socialdemokraterna har kommit fram till. Jag undrar hur centerpartiet skall kunna finansiera en sådan påspädning på industristödet.

Nr 150

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

Anf. 6 TAGE SUNDKVIST (c) replik:

Herr talman! Den kritik som Sten Svensson tar åt sig av är den som jag framfört när det gäller nedbantningen av branschfrämjande åtgärder. Jag sade att den kraftiga nedbantning som moderaterna föreslår betraktar vi inom centern helt enkelt som alltför kraftig. Vi menar att de ekonomiska åtgärder som vi tvingats vidta i tekonäringen under de senaste sex åren inte får bantas ned alltför hårdhänt. Då kommer vi att få en utveckling inom tekobranschen som vi definitivt inte kan godta.

Detta hänger naturligtvis i viss utsträckning samman med de olika mål vi har för branschens storlek. Moderaterna har numera konstaterat att man mycket väl kan räkna in exporten i den 30-procentiga självförsörjningsgraden. Man betecknar alltså med öppna ögon en ytterligare nedbantning av tekobranschen som möjlig. Det är detta som vi inte kan vara med om.

Anf. 7 STEN SVENSSON (m) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att det ändå är fråga om ett centerpartistiskt överbud i förhållande till utskottets förslag på 10 milj. kr. Om centerpartiets reservationer skulle bifallas av kammaren blir det, såvitt jag förstår, svårare att få balans i den svenska ekonomin, eftersom statens utgifter till tekonäringen då skulle öka.

Anf. 8 TAGE SUNDKVIST (c) replik:

Herr talman! Enda möjligheten att få en totalbild av dessa kostnader är att studera hela vårt ekonomiska paket. Man kan naturligtvis inte stirra sig blind på vad som yrkas i ett enda riksdagsärende, då det är så många ärenden vi behandlar. Vi har ett ekonomiskt alternativ som innebär en besparing på statsutgifterna med 21 miljarder kronor under nästkommande budgetår. Där återfinns naturligtvis en del av de pengar det här är fråga om – inte som en besparing utan som en belastning.

Anf. 9 CHRISTER EIREFELT (fp):

Herr talman! Enligt folkpartiets uppfattning bör tekopolitiken vägledas av konsumenternas intresse av billiga och bra kläder i ett stort urval. Samtidigt vill vi poängtera att vi inte ser någon motsättning mellan detta konsumentintresse och svensk tekoindustris framtida möjligheter. Detta är alltså utgångspunkten för vårt förslag på tekoområdet.

Utredningar har konstaterat att klädkontot för en tvåbarnsfamilj skulle kunna vara 1 500 kr. billigare per år, om Sverige förde en annan tekopolitik. 1 500 kr. är mycket pengar, speciellt i tider med sjunkande reallöner. Sverige har många konsumenter av kläder – drygt 8 miljoner – men dessa 8 miljoner har ingen stark organisation som utövar påtryckningar på tekopolitiken. Det

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

har däremot både företagen och de anställda i tekobranschen. Det borde därför vara riksdagens uppgift att se till att konsumenternas berättigade intresse av ett stort, variationsrikt och prisvärt sortiment av tekoprodukter tas till vara. I en väl fungerande marknadsekonomi bör det ytterst vara konsumenterna som styr utbudet av olika varor och tjänster.

Det finns också många tekoföretag i Sverige som lyckas väl med att tillverka och sälja produkter som konsumenterna vill ha. Det finns flera exempel på framgångsrika företag som är konkurrenskraftiga genom kvalitet och moderiktighet, både i Sverige och på utlandsmarknaderna. Den svenska tekoexporten är stor – år 1981 uppgick den till drygt 3 miljarder kronor i värde, med Västtyskland som främsta exportmarknad. På sikt menar vi att det enda sätt som tekoindustrin kan klara sig på är genom offensiv marknadsföring och konkurrenskraftiga produkter. Varken statliga stödåtgärder eller nya handelshinder hjälper – tvärtom kan sådana insatser konservera en ineffektiv struktur och motverka effektivitetshöjningar.

Det är beklagligt att regeringens proposition i så ringa grad beaktar just konsumenternas intressen. Det gör emellertid de förslag som folkpartiet för fram i reservationer till betänkandet. Jag menar att dessa ståndpunkter är naturliga följder av ett önskemål att tillvarata konsumenternas intressen men också branschens intressen på längre sikt.

I fråga om mål för tekopolitiken är det knappast rimligt att upprätthålla siffermässiga preciseringar som alla vet är helt orealistiska. Här delar vi alltså inte centerns och Tage Sundkvists åsikt. Utskottsmajoriteten hänvisar till devalveringen 1982, som påstås ge realistiska förutsättningar för en ökad produktionsvolym. Detta är naturligtvis en förhoppning som alla kan dela. Men nuvarande produktionsvolym ligger 15 % lägre än den gjorde 1978. Inte heller är målet om en marknadsandel på 30 % av hemmamarknaden uppfyllt, utan andelen ligger f. n. på mellan 20 och 25 %. Det finns ingen anledning att tro att tekobranschens möjligheter till produktionsutveckling och expansion skulle bli bättre genom att riksdagen uttalar att en viss produktionsvolym eller en viss marknadsandel skall sättas som mål. Tvärtom kan detta ge branschen falska förespeglningar. Det måste också noteras att den inhemska produktionen motsvarar mer än 30 % av den inhemska tillförseeln. Det är inte rimligt att slå fast att självförsörjningsgraden, mätt på ett annat och mindre lämpligt sätt, oavsett kostnaderna för konsumenterna/skattebetalarna skall vara just 30 %.

Också valet mellan generella och selektiva åtgärder inom tekopolitiken bör, menar vi, vägledas av konsumenternas intressen. Inriktningen av de industripolitiska stödinsatserna måste vara så generell som möjligt. Selektiva åtgärder har en tendens att snedvrider konkurrensen mellan olika företag och medföra att vissa varor blir oberättigat dyrare eller billigare än andra. För att konsumenterna skall kunna göra riktiga val mellan olika produkter måste det stöd som ges vara i huvudsak generellt. Regeringsförslaget innebär precis motsatsen, nämligen en minskning av det generella stödet och en kraftig ökning av det selektiva, och det, menar jag, är fel.

På sikt måste naturligtvis tekostödet, liksom merparten av annat

industripolitiskt stöd, successivt avvecklas. I linje med detta menar folkpartiet att anslaget till branschfrämjande åtgärder bör minska med 10 milj. kr. Detta gäller också lånen till rationaliseringsinvesteringar, där vi avvisar den höjning regeringen har föreslagit.

Herr talman! En ytterligare begränsning av handeln med tekoprodukter skulle också ha stora negativa effekter för konsumenterna. Det skulle inte heller ha några positiva effekter för de berörda företagen. Kommerskollegium, som har utrett frågan om s. k. globalkontingenter, vilket i princip innebär ökade handelsregleringar, har också dragit slutsatsen att sådana inte bör införas. Ett sådant system skulle innebära att konsumentpriserna på tekoprodukter höjs i onödan. Det skulle, vilket är viktigt, medföra risk för motåtgärder till nackdel för den svenska tekoexporten, och det skulle framför allt inte medföra någon större total importbegränsning, bara omfördelning från vissa länder till större import från EG, EFTA och Spanien. Det visar inte minst exemplet från Norge. Folkpartiet avvisar alla ytterligare handelshinder och menar att vi i stället bör arbeta för att avveckla en del av dem som nu finns, på tekoområdet liksom inom andra områden.

Det faktum att vi avvisar ytterligare handelshinder innebär också att vi avvisar den uppstramning av hemtagningssystemet som regeringen föreslår. Förslaget betyder nämligen att tekoprodukter kan bli liggande i tullupplag i två veckor eller mer. Det betyder i slutvändan att importörerna måste ta ut ett högre pris av konsumenterna för att täcka kostnaderna för denna ofrivilliga lagerperiod.

De inskränkningar i den konsumentvänliga tekopolitik som folkpartiet förordar gäller försörjningsberedskapen, eller om man så vill konsumenternas intressen under en tänkbar avspärrningsperiod. Självfallet betyder detta att den s. k. krisgarderoben enbart skall bestämmas med hänsyn till försörjningspolitiska skäl, och inte även av andra mer eller mindre oprecisa industripolitiska skäl.

Slutligen några ord om Eiserkoncernen. Av samma skäl som vi anförde beträffande rekonstruktionen av Statsföretag menar vi att Eisers rekonstruktion bör baseras på en försäljning av företag inom gruppen till icke-statliga intressenter. Detta ger, enligt vår mening, de bästa förutsättningarna för en konkurrenskraftig produktion, vilket är till förmån både för de anställda och för konsumenterna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de reservationer där folkpartister finns bland undertecknarna.

Anf. 10 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Svensk textilindustri har gått en lång väg, och den närmar sig uppenbarligen ännu en gång ett viktigt vägskepp.

Det verkar inte troligt att en fortsättning i nuvarande riktning kan stoppa tillbakagången. Utslagningen kommer att gå vidare. Det en gång proklamerade målet om 30 % egenförsörjning blir alltmer passerat. Det är tydligt att en annan riktning, något kvalitativt nytt, måste till, även om det f. n. är svårt

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

att urskilja vad detta mer konkret skall bestå av.

Jag tror att man måste göra en mer verklighetsbetonad tolkning av de sammanhang som vållat tekokrisen. Den borgerliga nationalekonomins politiserade paroller och fraser duger inte, varken som analys eller som politiska utgångspunkter. Motsägelserna speglar sig på ett nästan ironiskt sätt i de borgerliga partiernas inställning till tekofrågorna. Samtidigt som de borgerliga försäkrar att de vill slå vakt om svensk teko, sjunger de lovsånger åt den ohämmade importen och de frizoner där den produceras.

Jag tror att man måste inse att svensk tekoindustri inte kan komma på någon ny bog med mindre än att man begränsar inflödet av produkter från en del importländer. En viss protektionism är nödvändig. Detta skall inte alls behöva betyda någon radikal avskärmning av svensk marknad. Inte heller skall det vara något som äger bestånd för all överskådlig tid. Vad det kan handla om är skyddsåtgärder, som kan beröra ungefär 10 procentenheter av det totala marknadsutrymmet. Och det skall vara en uppfostringsprotektionism, som skall ge andrum och utrymme och som med tiden kan göra sig själv överflödig.

Nu vet ju alla att så snart man för sådana ting på tal, så fort man nämner ordet protektionism, får man till livs de vanliga fraserna om konkurrensens välsignelser, tredje världens behov av frihandel och de svenska konsumenternas fria val. Alla dessa heliga kor mobiliseras och ställs högljutt råmande kring dem som djärvs antyda att en viss, måttfull protektionism kan vara för en tid framåt befogad och oundviklig.

Låt oss se något närmare på fraserna.

Det är rätt märkligt att konkurrensens förespråkare inte själva märker vilka motsägelser de gör sig skyldiga till. De kritiserar ofta statliga företag i Sverige för att de inte sägs acceptera konkurrens på lika villkor med privata företag. Men talet om lika villkor i konkurrensen glöms helt och hållet bort när det gäller de multinationella tekokoncernerna, som i världens frizoner just söker utnyttja konkurrens på olika och orättvisa villkor, byggda på de arbetandes elände. Då är lojaliteten med det multinationella kapitalet hundra procentig i de borgerliga partierna.

Vi menar från vpk att vi måste acceptera att man överger den här typen av tänkande och ser på de maktpolitiska realiteterna sådana de är. Konkurrensen sker inte på lika villkor, den sker på olika, och det gäller att med olika metoder här i Sverige neutralisera de olikheterna.

Vidare heter det från de borgerliga partierna att man måste acceptera att fattiga länder vill exportera sina textilier till Sverige. Men det är inte alls tredje världens folk och tredje världens arbetare som vill ha det på det sättet, och det är inte heller de som har någon fördel av det. Förskjutningen av det internationella textilkapitalet är till huvudparten en medveten process för att i några stora koncerners händer koncentrera kapitalackumulationen. Det är inte så, att tredje världen på något sätt kommer ur sin fattigdom genom textilimport. Den stora textilexporten är tvärtom ett resultat av och ett tecken på dessa länders fattigdom. Och så länge den fortsätter kommer den att accentuera deras fattigdom. Det är nämligen svagheten hos dessa länders

egna marknader, fattigdom och rättslöshet hos deras arbetare, som gör att kapitalet kan sätta upp sina exportindustrier och skapa ett konstlat exportberoende. Om deras nationella marknad vore starkare, skulle de inte ha minsta skäl att skicka dessa väldiga mängder kläder över halva världen.

Men konsumenternas fria val då? Skulle det inte inskränkas genom stärkta skyddsåtgärder? Också detta är ett oegentligt sätt att ställa frågan. Det är ju i verkligheten inte så att produktion i ett modernt industrisamhälle styrs av konsumenternas val. Konsumenterna av textilier eller andra varor får inte vad de väljer. Snarare väljer de vad de får. För att kunna behärska produktion och marknad måste man vara organiserad och kunna utöva ett organiserat medvetet inflytande över teknologi, produktion och marknad. Konsumenter är inte organiserade, vilket däremot de multinationella producenterna är. Det är inte konsumenterna som har bestämt, att man inte längre skulle odla långfibrig bomull – det är producenterna av bomullsplockningsmaskiner i Amerika. Det är inte konsumenterna som har bestämt att tygerna skall bli glesare och appretyren hårdare. Det är inte konsumenterna som har bestämt att märkeskläder skall ha sådana abnorma priser som de har eller att det är så svårt att få tag i ändamålsenliga arbetskläder eller att många importerade barnkläder är överfärgade. Konsumenterna får som regel finna sig i saker och ting som de är. De styr ingenting.

Slutsatsen av detta blir, som vi ser det, att en måttfull protektionism inte alls är ett hot mot konsumenterna. Den är tvärtom, förnuftigt tillämpad, en hjälp. Den kan sortera bort en del uppenbart dåliga importprodukter. Den kan dämpa det multinationella kapitalets styrning av marknaden och av den svenska industrins villkor.

Sedan är det givet, som jag redan har antytt, att en skärpt skyddspolitik aldrig är ett självändamål. Vad den kan åstadkomma är en tidsfrist, under vilken tekoindustrin börjar orientera sig fram mot nya fält. Det är ju nämligen så, att en bransch som ständigt måste kämpa mot akuta problem, som dagligen är trängd av omedelbara svårigheter, kan få svårt att ägna tid och kraft åt förnyelsen. Förnyelse kräver andrum, tid, tänkande, experiment, forskning.

Svensk textilindustri borde få tid att söka en egen och delvis ny stil. Sömmerskekollektiven angav på sitt område en del av riktningen, när de sökte, i direkt kontakt med arbetsplatsernas folk, utforma bättre och mer ändamålsenliga arbetskläder. Också på sport- och barnklädernas område finns uppenbarligen ett utrymme för den som vill eftersträva att konkurrera genom en bättre behovsanpassning, en ökning av textiliernas bruksvärde. Forskningen har bl. a. ett intressant objekt, när det gäller att frambringa tyger, vilkas egenskaper gör att de kan hållas rena med minimala insatser av tvättmedel eller enbart med vatten.

Skyddspolitiken är alltså och får inte vara ett självändamål. Den skall verka uppfostrande och skapande. När den fyllt denna uppgift kan den upphävas. Men jag tror det är föga realistiskt att hävda, att svensk teko kan återvinna några positioner eller ens skydda sig från fortsatt tillbakagång utan

Nr 150

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

en förstärkt skyddspolitik. De som är anhängare av den ohämmade frihandeln borde säga rent ut till Sveriges textilarbetare att de är beredda att föröda textilindustrin – för så är det.

Nu är frihandelsanhängarna emellertid så principfasta som de låter. Regeringens proposition vill t. ex. trappa ned stödet till tekoindustrin. Sådana förslag borde ju hälsas med jubel av frihandelsfolket. Men i stället försvårar de borgerliga partierna av ren oppoturnism nedtrappningen av äldrestödet. Från vår ståndpunkt har vi alls inget emot det, men vi noterar det ironiska i situationen, att socialdemokraterna för att få igenom propositionen i vissa avsnitt gör eftergifter i protektionistisk riktning åt de partier som påstår sig vara mot subventionspolitik och för frihandel.

Vi förstår mycket väl att regeringens förslag att trappa ner äldrestödet under ett antal år har budgetmässiga skäl. Vi menar emellertid att en sådan nedtrappning inte är försvarlig annat än i samband med stärkta skyddsåtgärder. Så länge dessa inte vinner gehör, kan vi inte acceptera en nedtrappning av äldrestödet.

Vpk vill också ha en radikal omstöpning av den statliga tekoindustrin. En statlig tekokoncern borde vara en föregångare och förnyare inom branschen. Det kan den inte bli med mindre än att man gör upp med de senaste årens missförhållanden. Man har delvis gjort det, men enligt vår mening inte i tillräcklig grad. Den statliga tekoindustrin kan heller inte spela denna roll, med mindre än att de anställda får ett bestämmande inflytande. Vi anser att man skall överge den auktoritära ledningsprincipen och gå in för en demokratisk ledning och styrning, där de anställdas tänkande och praktiska erfarenhet kan utvecklas och komma till sin rätt.

Slutligen vill vpk att man grundligt går igenom relationerna mellan överstyrelsen för ekonomiskt försvar och tekoindustrin. Vi menar att det är nödvändigt för att skapa förtroende för denna del av offentlig verksamhet. En sådan genomgång kommer att avslöja både missförhållanden och misshushållning. Det är viktigt att göra slut på sådant.

Låt mig avslutningsvis, herr talman, kommentera några av de allmänekonomiska resonemang som har skymtat fram i debatten, speciellt i inläggen från borgerligt håll och enkannerligen från moderat håll. Man för från moderat håll det resonemanget, att en allmän nedskärning av den offentliga sektorn skulle vara till nytta, bl. a. för textilindustrin. Jag kan inte se annat än att ett sådant påstående fullständigt strider mot all seriös vetenskap och allt som är känt om ett modernt industrisamhälles sätt att fungera när det gäller dess ekonomiska flöden. En nedskärning av den offentliga sektorn kan ju bara innebära att den totala effektiva efterfrågan i samhället minskar, dvs. att bl. a. marknaden för utpräglade konsumtionsvaror som kläder också minskar. Följden av detta blir ju att det påstådda bättre utrymmet för de enskilda textilföretagen som skulle infinna sig enligt den moderata filosofin över huvud taget inte kommer till stånd. Utrymmet blir tvärtom mindre, och de lättnader för företagen som man vill eftersträva och som man vill betala med en nedskärning av den offentliga sektorn infinner sig inte heller. De blir fullständigt verkningslösa genom att marknaden krymper.

Dessa samband har man haft klar insikt om inom nationalekonomin sedan 1930-talet. Jag förstår därför inte att man från visst håll i denna kammare fortsätter att predika 20-talsekonomin. Den strider mot allt vad vi känner till. Det avgörande felet i resonemanget består däri, att man inte kan skilja på vad som i nationalekonomin kallas mikroekonomi resp. makroekonomi. Man ser allting från det enskilda företagets synpunkt och säger så här: Om vi skär ner de offentliga utgifterna kan vi sänka skatterna för textilföretagen, och då får dessa det bättre. Man har alltså denna isolerade och snäva syn. Man tror att man kan bedöma ett samhällsekonomiskt samband från det grodperspektiv som ett enda enskilt företag utgör.

Det är detta som var det avgörande felet med den krispolitik som fördes här i Sverige före 1932, att man inte förstod detta samband, att den offentliga sektorn också skapar marknader och att den genom att påverka den totala efterfrågan i samhället även påverkar det enskilda företaget samt att nedskärningar och besparingar, som i första omgången skenbart kan gynna det enskilda företaget, i nästa omgång leder till att marknadsförutsättningarna för detta företag och för branschen som helhet, för industrin som helhet, försämrats.

Jag trodde att dessa samband stod fullt klara. Men moderaterna envisas med att tillämpa en vetenskaplig teori som sedan 50 eller 60 år är allmänt övergiven. Även om nu denna teori har sina förespråkare bland de allra mest extrema ekonomerna vid Chicagouniversitetet tycker jag att den knappast hör hemma här.

Med dessa synpunkter, herr talman, vill jag yrka bifall till samtliga de vpk-reservationer som finns i de betänkanden som nu behandlas.

Anf. 11 STEN SVENSSON (m) replik:

Herr talman! De yrkanden som Jörn Svensson nu har begärt att riksdagen skall ställa sig bakom leder till att staten skall betala ut ytterligare 30 milj. kr. till tekobranschen utöver vad regeringen har föreslagit. Detta medför ännu större skattehöjningar i både stat och kommun, vilket i sin tur leder till att utrymmet för den enskildes och familjernas klädeskonton blir ännu mindre än eljest.

Anf. 12 CHRISTER EIREFELT (fp) replik:

Herr talman! Hade konsumenterna varit organiserade, vilket de såsom helt riktigt påpekades inte är, hade vi inte haft de importbegränsningar som vi har i dag. Vi hade framför allt inte fått någon utökning av dem. Visst begränsar de urvalet och medför dessutom en onödigt hög prisnivå. Visst är det till nackdel för konsumenterna, inte minst för barnfamiljerna.

På sikt är importbegränsningar inte heller någon garanti för tekoarbetarna: Det går inte att oavsett kostnaderna fortsätta att hålla industrin under armarna. Det leder till ineffektivitet och till att marknadsföringen eftersätts. Självklart måste arbetarna i de företag som är framgångsrika och klarar sig utan omfattande statligt stöd känna betydligt större trygghet än arbetarna i de företag som kämpar på marginalerna med ett betydande statligt stöd.

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

Anf. 13 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag vet inte vad Sten Svensson avsåg med sitt inlägg. Han upprepar bara sitt påstående i enlighet med den teori som jag kritiserade. Han försvarar den inte på något sätt. Han säger att ökade statsutgifter leder till ökade skatter och därmed till ett minskat konsumtionsutrymme för den enskilde, ett något lustigt påstående. Vi har ju sextio års erfarenhet av att det är precis tvärtom. En ökad omfattning av den offentliga sektorn stärker den samlade effektiva efterfrågan och leder därmed i ett senare stadium av de ekonomiska flödena också till en förstärkning av de enskilda konsumtionsmöjligheterna.

Den idé som Sten Svensson förespråkar och som innebär att man genom att minska ned de offentliga utgifterna minskar den totala effektiva efterfrågan i samhället leder däremot till snävre flöden i den totala ekonomiska processen och därmed till en inskränkning av den enskilda konsumtionen. Detta ger i nästa steg sämre avsättningsmöjligheter för industrin och medför industrinedläggelser och arbetslöshet. Jag trodde att dessa samband var fullt klara och vetenskapligt etablerade.

Det är mycket märkligt att Sten Svensson insisterar på att framföra en ekonomisk teori, som efter vad jag förstår inte försvaras av någon i detta land, en teori som lanserades i politiken på 1920-talet, när inskränkningar i de offentliga utgifterna samt snålande och sparande på alla offentliga områden ansågs vara en helig princip. Detta ledde också till att landet hade en allvarlig kronisk arbetslöshet, som kunde upphävas först med 1930-talets högkonjunktur.

Det vore intressant – jag har tyvärr litet dåligt med tid i dessa replikskiften – att med Christer Eirefelt på ett mera generellt plan få diskutera förhållandet mellan konsumenterna och produktionen. Min hypotes är nämligen den att konsumenterna inte alls är de som styr. Den liberala hypotesen är ju att produktionen bara är någon sorts spegling av vad konsumenterna vill och av konsumenternas efterfrågan.

Det skulle den kanske vara, om vi hade ett samhälle där det rådde en sorts maktbalans mellan olika samhällsskikt eller där det rådde fullständig jämlikhet mellan människor. Men nu är ju makten i samhället olika fördelad. Makten över teknologi, makten över produktion, makten över ägande och kapital är koncentrerad till en liten grupp, och konsumenterna i gemen hör inte till denna grupp.

I och med det blir deras möjligheter att påverka marknaden mycket ringa. De får i huvudsak finna sig i vad som finns där. Man kan inte föra det resonemang som Christer Eirefelt för under de rådande maktförhållandena. Hela det resonemanget faller, och det är därför inte heller tillämpligt när diskussionen specifikt gäller textilindustrin.

Anf. 14 STEN SVENSSON (m) replik:

Herr talman! Det är onckligen på det sättet att de 30 miljonerna ytterligare, ovanpå de 420 som skall anslås för nästa budgetår, skall finansieras. Det innebär att man även påverkar kommunernas ekonomi, och

det blir höjda kommunalskatter.

Jag konstaterar att den enskilde individen får betala allt högre skatter med socialdemokraternas och vpk:s politik och får därigenom allt mindre utrymme kvar för enskilda utgifter och för klädkontot. Det är otvivelaktigt på det sättet.

De enskilda hushållen får inte tillbaka hela den summa de betalar in i skatt, vilket Jörn Svensson på något underligt sätt vill göra gällande. Oändligt mycket pengar försvinner på vägen i den statliga byråkratin och i form av andra förluster som jag har pekat på i mitt anförande. Det leder till att utrymmet successivt minskar för de enskilda hushållen. Det blir svängrum för politikerna, men det blir svängrem på hushållen.

Anf. 15 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Detta är ju en tekodebatt och icke en allmän nationalekonomisk debatt, men jag kan inte underlåta att påpeka återigen att Sten Svenssons resonemang som nationalekonomiskt teoretiskt resonemang är helt felaktigt. Han blandar ihop det man brukar kalla mikroperspektiv med makroperspektivet.

Om man för ett så isolerat resonemang som att alla andra omständigheter är oförändrade och skatteuttaget ökar för en enskild person, är det klart att då får staten och kommunen större inkomster, medan utrymmet för den enskilde minskar. Så långt är det resonemanget riktigt. Det är bara det att om det är riktigt för varje individ för sig i den isolerade tidssituationen, så stämmer det inte för det samhälleliga kretsloppet.

Förutsatt att staten för en förnuftig stimulanspolitik – den kan i och för sig föra en oförnuftig politik och då får man inga bra effekter – och använder skatteinkomsterna till att öka de totala utvecklingsinsatserna i samhället, blir det av detta ett ekonomiskt kretslopp som totalt sett ökar också de enskildas konsumtion.

Det är detta som har varit grundvalen för t. ex. den fungerande krispolitiken på 1930-talet, även om jag medger att den typen av traditionell stimulanspolitik försvåras av att den industriella ekonomin har ett något annorlunda sätt att fungera i dag än den hade på 1930-talet – jag har tagit upp det i en del andra diskussioner här. Det är inte lika enkelt, men i princip är det ändå så, att en stark offentlig sektor har ett stimulerande inflytande och att detta också gynnar den privata konsumtionen.

Den skenbara motsättning som i Sten Svenssons teoretiska mikroresonemang finns mellan skatter å ena sidan och privat konsumtion å den andra gäller inte när man ser ekonomin som en helhet. Det trodde jag att Sten Svensson visste.

Tredje vice talmannen anmälde att Sten Svensson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Nr 150

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

Anf. 16 LILLY HANSSON (s):

Herr talman! Vi behandlar nu näringsutskottets betänkande nr 42 om åtgärder för tekoindustrin. Detta är varje år återkommande, ibland två gånger, och välkänt för kammarens ledamöter vid det här laget.

Jag kommer för min del att uppehålla mig vid det huvudsakliga innehållet i proposition 130 och utskottets ställningstaganden fram till handelspolitiken samt de motioner som är väckta om Eiserkoncernen. Det innebär att jag behandlar reservationerna 1–11 samt 20–23. Jag kommer inte att redogöra för historiken – den bör kammaren ha hört många gånger vid det här laget. Sylvia Pettersson kommer senare att ta upp handelspolitiken och försörjningsberedskapen samt de reservationer som rör dessa områden.

Tekopolitiken skall enligt propositionen även i fortsättningen baseras på riktmärket 1978 års produktionsvolym. Målet skall vara en svensk marknadsandel för tekovaror på hemmamarknaden av 30 %.

Låt mig här göra en markering. I både motion 2285 från moderaterna och motion 2286 från folkpartiet hävdas att socialdemokraterna gått ifrån målet och i stället accepterat det av den borgerliga regeringen föreslagna riktmärket. Det är fullständigt fel.

Propositionens förslag innebär en omläggning av de statliga åtgärdernas inriktning. En väsentlig ökning när det gäller effektivitetshöjande och marknadsstödjande åtgärder föreslås. Äldrestödet trappas ner med början den 1 januari 1984. Och – vilket är viktigt – åtgärderna i propositionen avser en treårsperiod. På det sättet får tekoindustrin en bättre överblick och en längre planeringsperiod. Ökningen av de industripolitiska åtgärderna gäller främst marknadsföringsåtgärder, både på exportmarknad och på hemmamarknad, samt ett fortsatt stöd till rationalisering. En särskild utbildning för tekoindustrin föreslås också inom arbetsmarknadsutbildningens ram. I förslaget ingår naturligtvis också branschförändrande åtgärder.

Regeringen kommer att pröva en fortsatt begränsning av lågprisimporten. När det gäller försörjningsberedskapen föreslår regeringen ökade resurser för beredskapslån och en ökning av bemyndiganderamen.

Med det förslag regeringen lagt fram samt med den 1982 vidtagna devalveringen ges förutsättningar för en ökad konkurrenskraft inom branschen på sikt och därmed en ökning av produktionsvolymen och en förbättring av självförsörjningsgraden med sikte på 30-procentsmålet. Jag vill dock understryka att det kan komma att ta tid. Vi importerar i dag ca 80 % av våra kläder, och produktionsvolymen ligger 15 % under 1978 års volym.

Jag går nu över till reservationerna. Moderaterna och folkpartiet delar inte utskottsmajoritetens uttalande om målsättningen för tekoproduktionen, utan anser att det är orealistiskt att sådana målformuleringar får fortsatt giltighet.

Jag är litet förvånad över att folkpartiet nu intagit denna ståndpunkt, eftersom handelsministern 1982 – som då hette Björn Molin – i sin proposition uttryckte att regeringens långsiktiga politik skulle inriktas på

riktmärket resp. målet 30 %. Om jag inte minns fel, så röstade moderaterna med den propositionen.

Nu säger Christer Eirefelt i fråga om målsättningen att det inte räcker med siffermässiga uttalanden när det gäller mål för tekopolitiken. Det kan jag hålla med om. Det räcker inte med fromma uttalanden. Vad som är nödvändigt är att man gör insatser från samhällets sida för att skapa förutsättningar för att nå målet. Det är detta jag menar att vår regering gör med förslagen i propositionen.

Vpk tycker inte heller om målformuleringen, men från en annan utgångspunkt. Man vill i stället att det skall ställas bestämda kvalitetskrav på tekovarorna och att dåliga inslag i varuutbudet skall sorteras bort. Man vill dessutom ha en arbetsgrupp, sammansatt på ett bestämt sätt, som skall ta upp och utveckla alternativa idéer och förslag på tekoområdet.

Jag kan förstå Jörn Svenssons tankegångar efter hans anförande. Det väller in mycket kläder i landet från lågprisländer – det är klart – med dålig kvalitet. Det vore tacknämligt att göra någonting åt importen, och det gör ju vår regering via handelspolitiska åtgärder. Men jag menar att Jörn Svensson går litet för långt i protektionism från min utgångspunkt sett. När jag funderar över kvalitetsresonemanget, att man skall plocka bort de dåliga inslagen i varuutbudet för att få bättre kvaliteter, ser jag nästan framför mig en likriktning av de kläder som vi skall ha på oss. Vem skall bestämma vilken sorts kvalitet vi skall ha på de kläder vi bär dagligen, och hur de skall se ut? Jag tycker det låter litet tråkigt. Hur det än är, litet flärd och roliga kläder vill vi väl ändå ha – även om man kan tycka att modet ibland är överdrivet och priserna för höga.

Reservation nr 2 från centern stöder regeringens uppfattning om ambitionsnivån och målsättningen. Jag håller med centerpartiet om att en sänkning skulle minska trovärdigheten för statens satsningar på tekoindustrin. Därför anser jag att reservationen är överflödig.

Tage Sundkvist tog upp devalveringens effekter och sade att vi var för optimistiska i vår bedömning att devalveringen skulle ge så positiva effekter som vi har trott. Att man importerar väl mycket för att kunna ha en tekoproduktion här i landet är riktigt. Men när företrädare för branschen var hos oss i näringsutskottet fick vi ändå veta att enligt deras egen bedömning rörde sig den positiva effekten av devalveringen om mellan 7 och 8 %.

I en gemensam reservation, nr 4, från de borgerliga partierna kritiseras satsningen på det selektiva branschstödet. Man skulle i stället inrikta politiken på generella, konkurrensneutrala åtgärder.

Branschstödet är en mycket viktig del i tekopolitiken. Det skall sättas in där det bäst behövs, och det gör man bäst med riktade åtgärder, inte med generella, som de borgerliga vill breda ut över hela branschen, oavsett om företagen behöver dem eller inte. De framgångsrika tekoföretagen – och det finns många sådana, det har vi hört – får en fördel framför de mindre framgångsrika men ändå utvecklingsbara företagen. Om man jämför med vad andra branscher får och har fått genom åren, går ändå en försvinnande liten del till tekoindustrin. Av det samlade stödet till tekoindustrin går ca

70 %, eller 270 milj. kr., till äldrestödet. Räknar vi bort detta, är det otroligt liten del av branschstödet som går till tekoindustrin.

I reservationerna 5 av moderaterna och 6 av folkpartiet och centern, som gäller anslag till branschfrämjande åtgärder, föreslås sänkningar av anslaget, med litet olika summor. Moderaterna vill begränsa detta anslag till 20 milj. kr., vilket betyder en nivå-sänkning med 36 milj. kr. Centern och folkpartiet vill minska anslaget med 10 miljoner.

Sten Svensson har tidigare stått här i talarstolen och skrutit över moderaternas besparingsåtgärder och talat om hur viktiga de är. Men konsekvenserna för branschen och de anställda tar man ingen hänsyn till. Moderaterna angriper facket för att det ställer för höga lönekrav. I det sammanhanget finns det faktiskt anledning att rikta en fråga till moderaterna. Enligt 1981 års industristatistik var kostnaden för arbetarlönerna 20 % av saluvärdet. Även om arbetarna inte tog ut någon lön eller kostade något i arbetsgivaravgifter skulle priset från fabriken ändå inte kunna sänkas med mer än 20 procentenheter, och branschen skulle ändå ha kvar ett kostnadshandikapp. Därför måste jag ställa denna fråga till Sten Svensson: Vad anser moderaterna vara en acceptabel lönenivå? Eftersom det ständigt är lönerna som ni angriper måste ni kunna ange hur höga ni anser att lönerna inom tekoindustrin skall vara.

Den offentliga sektorn attackerar moderaterna i snart sagt varje anförande som de håller i denna kammare. Jag vill här bara konstatera att vi har en helt annan grunduppfattning när det gäller den offentliga sektorn och privatiseringen av denna än vad moderaterna har. Jag finner det därför föga konstruktivt att föra den diskussionen vidare.

Centern tar, tycker jag, ett betydligt större socialt ansvar och visar en mycket ömsintare inställning till branschens möjlighet att överleva och därmed också kunna trygga jobben.

Jag går så över till reservationerna 7 och 8 angående lån till rationaliseringsinvesteringar. Det är samma sak här, men nu är det moderaterna och folkpartiet som vill minska mest, 10 miljoner, medan centern nöjer sig med 2 miljoner. Regeringens förslag på 20 miljoner tycker jag är väl avvägt, särskilt med tanke på att det är angeläget att vi underlättar för företagen att ta hem tillverkning som nu sker utomlands. Jag kan inte riktigt förstå att de borgerliga partierna kan ha någonting emot det.

I reservationerna 9 och 10 avstyrker moderaterna förslaget om strukturgarantier och räntebefrielse i samband med redan lämnade strukturgarantier. Utskottet anser att det inom redan tidigare beslutad ram på 259,5 milj. kr. även under nästa år skall kunna ges sådana strukturgarantier från statens sida. Det föreslås alltså inga nya pengar. När det gäller räntebefrielse för redan gjorda åtaganden anser utskottets majoritet att det är rimligt att anslag beviljas för innevarande budgetår.

I reservation 11 avvisar den samlade borgerligheten alla tankar på en eventuell lagstiftning när det gäller prissättning på tekovaror i detaljhandeln. Sten Svensson har kritiserat socialdemokraterna för att vi skulle ha gått ifrån vårt krav på denna punkt. Vi socialdemokrater har vid flera tillfällen krävt en

sådan här lagstiftning, vilket även vpk har gjort. Vi har inte – som moderaterna och folkpartisterna hävdar i sina motioner – släppt tanken på en lagstiftning, men vi vill avvakta resultatet av de åtgärder som regeringen har vidtagit för branschen och det pågående och ökande samarbetet mellan branschen och handeln. Vi förutsätter dock att regeringen är beredd att vidta åtgärder om inte detta arbete inom rimlig tid leder till en godtagbar prissättning på tekovaror i detaljhandelsledet.

Jag yrkar med det anförda avslag på reservationerna 1–11 och bifall till utskottets hemställan och övergår sedan till reservationerna 20–23, som gäller Eiserkoncernen.

Den statliga Eiserkoncernen tas inte upp särskilt i propositionen, utan det är fyra motioner – två från moderaterna och två från vpk – som har gett utskottet anledning att behandla Eiser.

De fyra reservationerna – två från vpk och två från den samlade borgerligheten – är enligt min mening helt överflödiga. När riksdagen i mars detta år behandlade proposition nr 68 om rekonstruktion av Statsföretagsgruppen nämndes Eiser som ett av de företag där åtgärder måste vidtas. Kostnaderna för denna rekonstruktion skulle rymmas inom ramen för det kapitaltillskott som Statsföretag har tillfört Eiser. Statsföretags ledning har inför utskottet redogjort för den första fasen i rekonstruktionsarbetet.

Man konstaterade bl. a. att det kan bli en försäljning av vissa enheter inom koncernen – och det kan naturligtvis också bli till de anställda – att verksamheten skall ske på affärsmässiga grunder och att inga företag längre kommer att vara s. k. offertföretag. Vi kan alltså konstatera att rekonstruktionen av Eiserkoncernen pågår efter de riktlinjer som riksdagen har angivit – och det var en enhällig riksdag.

De moderata motionerna är alltså tillgodosedda. När det gäller vpk:s krav i reservation 20 om en särskild revision av koncernen finner jag inte heller – just mot bakgrund av den pågående rekonstruktionen – att någon särskild revision behöver göras.

Vpk:s krav i reservation 22 är att Eiserkoncernen behöver en ny stark ledning. Jag vill understryka att det är viktigt och är en förutsättning för att ett företag skall lyckas – det gäller inte bara Eiser – att det finns en kunnig och ambitiös ledning. Jag kan inte bedöma om Eiser har en bättre eller sämre ledning än andra företag i branschen, men jag förutsätter, och det gör också utskottets majoritet, att Statsföretag, som är Eisers ägare, ser till att företaget har en väl fungerande ledning.

Vi säger också att det självfallet är angeläget att denna ledning skall ha de anställdas förtroende. Och jag vill tillägga: En klok företagsledning är angelägen om ett förtroendefullt samarbete med de anställda och tar också till vara det kunnande som i så stort mått brukar finnas hos dem.

Får jag avslutningsvis säga: Med anledning av den information som vi i utskottet fick från Statsföretag om den ekonomiska rekonstruktion som man ämnar göra, är det viktigt att den görs så snart som möjligt.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till utskottets hemställan vad gäller Eiser och avslag på reservationerna.

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

Anf. 17 TAGE SUNDKVIST (c) replik:

Herr talman! Vi är överens med socialdemokraterna om att den målsättning på 30 % som fastslogs 1978 alltså bör ligga kvar och att man bör ha det i sikte för att nå fram till en tekoproduktion av en godtagbar storlek i detta land.

När det däremot gäller åtgärderna skiljer vi oss rätt avsevärt, och det är just beträffande frågan om generella eller selektiva åtgärder.

Propositionens förslag om nedtrappning av äldrestödet, som sedan, gubevars, har förbättrats litet i utskottet, är ett förslag och en politik som vi från centerns sida inte har ansett vara så kloka. Om man skall vidmakthålla riktpunkten 30 % kan enligt vår uppfattning äldrestödet inte avvecklas förrän det finns klara tecken som visar att tekobranschen har förutsättningar att i socialt acceptabla former klara struktumvandlingen, rationaliseringen och försörjningsmålen. Enligt vår mening bör en avtrappning av äldrestödet ske först efter en utvärdering som visar att förutsättningarna för en sådan avtrappning existerar.

Det är därför som vi i vår motion har tryckt på att just äldrestödet bör ligga kvar på nuvarande nivå. Det är ju, som Lilly Hansson sade, just inom det området som mycket av de ekonomiska stödåtgärderna till tekobranschen satsas. Här nämndes summan 270 milj. kr., och det var just den summan som socialdemokraterna nu ville börja minska i rätt stor utsträckning. Det är klart att man kan säga att branschåtgärderna är en relativt liten del, men vad vi vänder oss emot är att man ökar den biten samtidigt som man föreslår en kraftig neddragning av äldrestödet.

När det sedan gäller devalveringen vill jag säga att jag mycket väl kommer ihåg att de människor som uppvaktade oss i näringsutskottet talade om en effekt på 6-7 %. Det var vad som blev kvar, eftersom effekten av devalveringen med 16 % trappades ner genom den effektförlust man får inom branschen på grund av råvaruimporten. Det betyder alltså att vi ännu inte har sett några resultat av devalveringen.

Anf. 18 STEN SVENSSON (m) replik:

Herr talman! Lilly Hansson gjorde ett huvudnummer av devalveringen, som tydligen skulle rädda regeringen när det gäller tekopolitiken. Men jag vill varna Lilly Hansson för att det kan vara mycket riskabelt att ta ut några devalveringseffekter i förskott, allra helst som 1984 mycket väl kan innebära något av en kostnadsexplosion för företagen med tanke på alla de arbetsgivaravgifter, kapitalskatter, tillfälliga vinstskatter, restavgifter, elavgifter och kanske t. o. m. proms som regeringen har signalerat.

Devalveringen ger i bästa fall en nettoeffekt på 5-8 % sedan hänsyn tagits till fördyringen av importerade insatsvaror - Lilly Hansson glömmar bort hur stor andel dessa utgör. Därtill kommer ökande kapitalkostnader m. m. Förbättringen avser relationen till konkurrentländer som inte vidtar några motåtgärder i form av följddevalveringar eller liknande. För tekoindustrins vidkommande kan vi konstatera, Lilly Hansson, att det viktigaste konkurrentlandet, Finland, följt efter med en 10-procentig devalvering och

dessutom sänkt arbetsgivaravgifterna, medan de svenska arbetsgivaravgifterna stiger.

Nu skall staten vända trenden genom att reglera importen, säger socialdemokraterna. Men att branschen har förlorat konkurrenskraft beror på att skatter, löner och andra kostnader har drivits upp. Socialdemokraterna och facket accepterar och driver på en kostnadsökning, utan att acceptera effekterna i form av sjunkande konkurrenskraft. Det är en felaktig lösning av ett onödigt problem.

Herr talman! Förutsättningarna för att vi skall kunna ge den grundtrygghet som vi alla vill arbeta för här i riksdagen, en grundtrygghet som verkligen är värd namnet, är att vi satsar våra knappa resurser på de områden som ger den avkastning som är nödvändig. Risker med dagens näringspolitik – det gäller såväl varven som delar av teko – är att vi i vår omtanke om de anställda tillför dessa branscher så mycket pengar att vi inte får råd att satsa på de företag som i dag har ljusare framtidsutsikter. Därmed hotas, Lilly Hansson, tryggheten såväl i expansiva företag som i företag med mörka framtidsutsikter. Faktum kvarstår att det endast är företag med en positiv resultaträkning som har möjligheter att ge oss en varaktig trygghet.

Lilly Hansson sade också att reservationen när det gäller Eiser var onödig. Tvärtom! Den är mycket nödvändig. Här har man gjort förtvivlade försök att nå lönsamhet, men misslyckats. Sedan skall man ha ytterligare pengar. Hur skall regeringen kunna infria sina löften om en nedtrappning av industristödet om detta får fortsätta år efter år? Man talar om engångsinsatser, men det har man gjort så många gånger förr. Risker är att pengarna rullas ner i samma förlusthål som tidigare.

Anf. 19 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Lilly Hansson var mycket skärpt i sin polemik mot de borgerliga, men jag tycker att hennes skärpa avtog betänkligt när hon skulle polemisera mot mig. Hennes resonemang gick ut på att en skärpt kvalitetskontroll som en protektionistisk åtgärd skulle göra tillvaron tråkigare för de svenska textilkonsumenterna. Jag måste säga att jag inte kan förstå det resonemanget.

Om man ser på våra förslag i dess helhet finner man till att börja med att också vi hävdar att det på viktiga områden av sortimentet finns luckor. Sömmerskekollektivet försökte ju täppa till de luckorna genom att gå in på områden, t. ex. när det gällde arbetskläder, där otillfredsställda behov fanns, och tänka, resonera och producera på ett nytt sätt. Det skulle i själva verket innebära en utökning av sortimentet. Man skulle försöka fylla de luckor som fanns. Det är ju en del av en förnyelsepolitik som måste till.

Sedan kan jag inte inse att tillvaron i ett land, där vi redan har ett konsumentverk som i någon mån skall skydda konsumenterna från undermåliga produkter på olika områden, skulle bli så mycket tråkigare, ifall man slapp råka ut för att få importerade överfärgade barnkläder, som hamnar i tvättmaskinen och färgar av sig ännu efter tredje tvätten. Jag avstår gärna från det nöjet. Jag kan inte tro att tillvaron skulle bli tråkigare för dem

Nr 150

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

som skulle slippa undan sådant. Om jag köper ett par dåliga lågprisjeans och upptäcker att de efter två månader börjar gå upp i sömmarna, så är det möjligt att omgivningen har roligt under en del av den processen, men själv har jag inte roligt. Jag har ju lagt ut pengar på skräp, och jag tror att tillvaron blir betydligt trevligare, som man kan sortera bort en del av det undermåliga sortimentet.

Jag vill gärna fråga Lilly Hansson, även om hon är trängd av också andra som replikerat här: Vad har ni från socialdemokratins sida egentligen emot ett radikalt nytänkande när det gäller sättet att styra och leda statliga företag? De statliga företagen har ju i så många sammanhang på grund av de svårigheter som de råkat i utsatts för attacker från de borgerligas sida – attacker som gått ut på att misskreditera allt vad offentlig företagsamhet heter. Jag tror att staten själv många gånger har varit orsak till och öppnat sig för den kritiken, därför att man tillämpat samma auktoritära traditionella ledningsprinciper som man har gjort i de kapitalistiska företagen. Är det inte dags att på den statliga företagsamhetens område pröva andra, mer demokratiska ledningsmetoder, en annan typ av arbetsdelning, som skulle kunna ge den statliga företagsamheten också en ideologiskt offensiv riktning?

För min del är jag övertygad om att de anställdas erfarenhet både i exempelvis LKAB och i Eiser är sådan att man där mycket positivt skulle besvara sådana demokratiseringsförsök.

Anf. 20 CHRISTER EIREFELT (fp) replik:

Herr talman! Först det selektiva industristödet. Jag tror absolut att ett industristöd, typ tekostödet, ofta direkt motverkar en positiv utveckling för branschen. Det är med nödvändighet så att företagen invaggas i en säkerhet som gör att de inte är tillräckligt uppmärksamma på effektivitetshöjande åtgärder och på aktiv marknadsföring och produktutveckling, som inte minst i tekobranschen är absolut livsviktiga. Detta får man faktiskt höra från uppriktiga företagsledare och fackrepresentanter. Vi har fått höra det också när vi i näringsutskottet har varit ute och besökt tekoföretag. Jag är alldeles övertygad om att det verkligen är så.

Men jag är också övertygad om att svensk teko har en framtid. Som jag sade tidigare finns det flera exempel på framgångsrika företag som satsar på de rätta produkterna och som har en aktiv marknadsföring både här hemma och ute i världen. Den export vi har på 3 miljarder kronor är faktiskt imponerande i en sådan här bransch.

Sedan 30-procentsmålet. I den proposition från den förra regeringen som Lilly Hansson hänvisade till sade föredraganden att det på kort sikt inte finns någon chans att nå 30-procentsmålet. Det skulle, sades det, krävas tillskott i miljardklassen. Jag har svårt att förstå varför riksdagen skall fortsätta att göra uttalanden om en 30-procentig självförsörjningsgrad, helt oavsett vad kostnaden blir för konsumenten, som dessutom är skattebetalare och inte bara får dyrare kläder utan faktiskt också får hjälpa till via skattsedeln.

Varför sätta gränsen just vid 30 %? Varför i så fall inte lika gärna vid 15 eller 50 %?

Det låter på Lilly Hansson som om vi i vårt alternativ förbjuder tekoindustrin att nå 30-procentsmålet. Så är det naturligtvis inte. Kan man nå det målet, så är det självfallet mycket värdefullt. Men det skall i så fall ske av egen kraft.

Anf. 21 LILLY HANSSON (s) replik:

Herr talman! Först till Tage Sundkvist om äldrestödet och målet 30 % som vi är överens om. Det sägs att äldrestödet skulle vara nödvändigt för att vi skall kunna nå det här målet. Det tror jag inte. Vi sade i fjol att vi kunde gå med på att äldrestödet skulle trappas ned, men att offensiva branschåtgärder i stället måste sättas in. Det är precis vad regeringen nu har föreslagit i propositionen. Vi tycker att tekobranschen, även om äldrestödet nu successivt trappas ned, bör kunna hävda sig.

Sedan till Sten Svensson. Jag hade inget huvudnummer när det gäller devalveringen. Devalveringen är en del i den politik som regeringen för när det gäller näringspolitiska insatser för att företagen skall kunna hävda sig i konkurrenssituation. Industrin själv har, Sten Svensson, faktiskt varit positiv till devalveringen. Många har uttalat att den redan gett effekt, speciellt inom vissa exportföretag.

När det gäller Eiser och de statliga företagen över huvud taget är Sten Svensson hela tiden negativ: Det kommer inte att gå bra för dem, för det har inte gått hittills. Man bara slänger pengar i sjön. Jag tror faktiskt att det finns – även om vissa enheter kanske måste bort – livskraftiga framtidsföretag även inom Eiserkoncernen som det är väl värt att ge stöd från samhällets sida för att dessa skall kunna utvecklas och leva vidare. 10 % av de tekoanställda i Sverige arbetar faktiskt inom Eiserkoncernen, så vi har här ett ansvar för att skydda dessa människor.

Det är klart, Jörn Svensson, att det skulle vara intressant att ta upp en diskussion om kvaliteten i de kläder som kommer vällande över oss. Jag har hela tiden hållit med om att det ofta är dåliga kläder som kommer hit. Men att helt förbjuda import av dessa tror jag vore fel väg.

När det gäller de statliga företagen och åsikten att samhället skulle försöka få in dem på ett förnyat tänkesätt vill jag säga att dessa företag ändå skall arbeta efter marknadsmässiga principer i en marknadsekonomi. Vi vill inte ha ministerstyre heller i det här landet.

Sedan till Christer Eirefelt angående det selektiva stödet kontra det generella stödet – att selektivt stöd skulle medföra mindre effektivitet och generellt stöd bättre effektivitet. Jag tycker att ett sådant resonemang är att ge ett dåligt betyg åt företagsledaren. När det gäller det 30-procentiga målet står det faktiskt 30 % eller mer, för det får gärna bli 50 %. Det skulle vara så mycket bättre.

Nr 150

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

Anf. 22 TAGE SUNDKVIST (c) replik:

Herr talman! Jag har en känsla av att vi går händelserna i förväg när vi diskuterar äldrestödet så mycket som vi nu gör. Jag vill inte på något sätt skylla ifrån mig, för det kan mycket väl vara mitt fel. Detta är ingalunda näringsutskottets bord, utan det är företrädare för arbetsmarknadsutskottet som kommer att diskutera frågan senare.

Som jag ser det är det inget tvivel om att en snabb neddragning av äldrestödet innebär en mycket snabb strukturomvandling. Enskilda individer, vissa branscher och regioner kommer att drabbas mycket hårt, om man inte har konstruktiva alternativ, och det tycker jag att regeringen inte har. Vad regeringen i allra högsta grad litar till när nu äldrestödet skall bantas ner är devalveringen – det är som om den vore den stora undergörande medicinen. Jag tror inte att den är det. Både jag och Sten Svensson har ju redovisat vad företrädare för näringen sade när de var hos oss i utskottet – att det inte blir särskilt stor procentsats kvar när man räknat med de insatsvaror som man är tvingad att importera för att fullfölja produktionen. Låt mig dessutom säga att om man studerar arbetslöshetssiffrorna i en av de mest tekotäta regionerna vi har i landet, Sjuhäradsbygden, finner man att de tyvärr visar en skrämmande utveckling under våren. De visar i varje fall inte en utveckling som tyder på att devalveringen på något sätt skulle ha gjort läget bättre.

Anf. 23 STEN SVENSSON (m) replik:

Herr talman! Det är ju kostnadsproblemet som borde vara huvudnumret i debatten. Lilly Hansson är ändå socialdemokratins gruppleddare här i kammaren. Den främsta försvararen av regeringspolitiken borde inse detta förhållande.

Under hela treårsperioden 1983–1985 kommer svenska folket att få betala nästan 50 miljarder kronor mer i skatt än om reglerna från 1982 varit oförändrade. Sådan blir nämligen effekten av alla skatteintäktsförändringar på de 17 punkter som hittills är kända av dem som regeringen har bestämt sig för.

Utslaget på alla hushåll blir det under perioden ökade skattebetalningar om sammanlagt nästan 15 000 kronor per hushåll. Av detta härrör nästan 6 000 kr. från skatteuppgörelsen mellan socialdemokraterna och mittenpartierna. Till detta kommer ett flertal engångsskattehöjningar genom bl. a. förkortade inbetalningstider för vissa skatter.

Dessutom påverkar flera av förändringarna i skatteuttaget kommunernas ekonomi, vilket jag påpekat tidigare i debatten. Detta leder till ytterligare skattehöjningar. Allt detta begränsar den enskildes klädkonto, samtidigt som näringslivet får ökade kostnader och därmed sämre konkurrenskraft. Det är denna politik, Lilly Hansson, som utgör det största hotet mot svensk tekoindustri. Till största delen är det medel- och låginkomsttagare som får betala. Stora skattehöjningar kommer alltid att få betalas av de grupper som utgör det stora skatteunderlaget. Höjda arbetsgivaravgifter får bäras av löntagare, hyreshusavgiften får bäras av hyresgästerna. Det är med andra ord

samma människor som skall efterfråga tekoföretagens produkter. Det blir alltså mer svängrum för politiker och svångrem för hushållen.

Vad vi skall göra är ju att avveckla en näringspolitik som i allt högre grad kommit att byggas på bidrags- och subventionstänkande och i stället övergå till en näringspolitik som bygger på generella åtgärder. Bidrags- och subventionspolitiken är i många stycken ett enda stort misslyckande. Den har inte gett oss fler företagare och inte fler fasta arbetstillfällen inom industrin. Däremot har den förhindrat en naturlig övergång från svaga till expansiva företag med risk för att tryggheten blir sämre för oss alla. Det är mot den bakgrunden, Lilly Hansson, som vi bestämt säger ifrån i reservation nr 21 att statens engagemang i Eiser måste avvecklas och att företagen skall säljas. Företagen måste anpassa sig till den marknad som finns och påskynda sitt finansiella tillfrisknande.

Anf. 24 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! När det gäller Eiser och dess ledning viker Lilly Hansson undan från hela kärnfrågan. Det är inte alls fråga om att företaget inte skall arbeta efter marknadsmässiga principer – den frågan har vi inte väckt. Det måste de göra med den marknad vi nu har här i Sverige.

Det är inte fråga om något ministerstyre. Vi har inte alls talat om det. Vi talar om raka motsatsen till ministerstyre. Vi talar om en demokratisering av ledningsprinciper och organisation. Vi menar att man måste möta den nuvarande förtroendekrisen, som ju har varat ganska länge och haft en destruktiv verkan på företaget, med en radikal omorganisation. Vi vill ha andra styr- och ledningsmetoder än de traditionella, auktoritära och hierarkiska metoderna. Vi vill ha en ledning som är demokratiskt vald av de anställda och som kommer ur deras egna led. Vi vill ha en direkt koppling mellan deras praktiska erfarenheter och den ledning som måste utövas av ett stort textiltföretag, vilket också innebär att nya impulser införs i tillverknings- och i arbetsorganisationen.

Vi tycker att det är helt riktigt att ställa den typen av frågor just i nuvarande läge, eftersom det bland stora grupper inom Eiserkoncernen finns ett önskemål om att få spela en sådan roll.

Därför menar vi att detta skulle vara bra för tekoindustrin – och just för den statliga tekoindustrin. Den skulle då nämligen visa att den står för andra sociala värden och ett annat sätt att organisera arbetet än den privatkapitalistiska. Och vi tror att det skulle vara av mycket stort värde. Det skulle vara en utmaning gentemot mycket av det auktoritära, borgerliga och privatkapitalistiska tänkandet. Och vi tror att det skulle skapa en bättre förankring för statligt företagande bland de människor som arbetar inom statlig industri. Vi tror att just den förtroendekris som funnits mellan ledningen och de anställda talar för att en sådan omorganisation, en sådan demokratisering och ett sådant ianspråktagande av de anställdas allsidiga erfarenhet och kapacitet bör komma just i det här läget.

Nr 150

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

Anf. 25 CHRISTER EIREFELT (fp) replik:

Herr talman! Det generella stödet tar till vara den inneboende kraft som finns inom företaget, och framför allt är det konkurrensneutralt mellan olika företagsenheter och företagsformer. Ett selektivt stöd däremot bygger på en övertro på vad vi kan åstadkomma som politiker – att vi skulle veta bättre än människorna ute i företagen vad de skall satsa på att tillverka.

För folkpartiet är detta val enkelt.

Anf. 26 LILLY HANSSON (s) replik:

Herr talman! Tage Sundkvist oroas över konsekvenserna av en snabb avveckling av äldrestödet. Men det blir inte någon sådan snabb avveckling av äldrestödet, för samtidigt gör regeringen en satsning: ökar branschstödet och satsar på utbildning och forskning, strukturgarantier, export och marknadsföring. Det är väsentligt att para detta med en nedtrappning av äldrestödet.

Beträffande devalveringen är det klart att vi inte har sett utvecklingen fullt ut än, men helt klart är att företagen är positiva till devalveringen. Då kan man, beträffande de insatsvaror som tekoindustrin använder sig av, fråga sig: Vad skulle kostnaderna ha varit för tekoindustrin i dag om inte devalveringen hade genomförts?

Till Sten Svensson: Det största hotet mot tekoindustrin skulle vara den ekonomiska politik som den här regeringen för. Tänk, jag tror att det är precis tvärtom: det största hotet mot de små människorna i det här landet är den moderata ekonomiska politiken.

Jag förstår mycket väl vad Sten Svensson menar med en avveckling av Eiserkoncernen. De företag inom koncernen som är vinstgivande skall säljas ut till privata företag, att ta över väl upparbetade för att fortsätta, medan Sten Svensson struntar fullständigt i de övriga.

Jörn Svensson menar väl ändå inte att vi här i riksdagen skall fatta något slags principbeslut om eller uttala oss för en helt annan form av företagsledning i de statliga företagen än vad man har i de privata? Jag har mycket svårt att tänka mig det. Däremot är det mycket väsentligt – som jag också sade i mitt huvudanförande – att företagsledningen har det förtroendefulla samarbete med de anställda som man bör ha och på detta sätt tar till vara deras kunskande. Enligt gällande bestämmelser om styrelserepresentation ingår faktiskt också arbetstagarrepresentanter såväl i moderbolaget Eisers styrelse som i styrelserna för de dotterbolag som har minst 25 anställda. Det finns alltså alla möjligheter med en förstående företagsledning att de anställda skall kunna göra sig gällande.

Christer Eirefelt är inne på generella kontra selektiva insatser. Där har vi motsatt uppfattning. Christer Eirefelt menar att generella insatser släpper loss den inneboende kraften, medan selektiva stödinsatser bara passiviserar och inte ger de förutsättningar som man vill ha.

Jag hinner inte säga mer i den här repliken.

Tredje vice talmannen anmälde att Jörn Svensson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Nr 150

Torsdagen den
19 maj 1983

Anf. 27 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Tekoindustrin har sedan länge varit utsatt för en stark tillbakagång. Antalet anställda har minskat med mer än hälften under en dryg tioårsperiod – från 67 500 personer år 1970 till ca 29 000 personer år 1982. Tekoindustrins andel av den totala industrissysselsättningen minskade samtidigt från 8 % till 3 %. Nedgången inom tekoindustrin har således varit minst sagt dramatisk. Detta har drabbat många familjer och orter.

Minskningen av den svenska tekoindustrin har ägt rum samtidigt som importen ökat starkt. Importens andel av den svenska marknaden för textilprodukter var 74 % under år 1982. För kläder var importandelen ca 80 %.

Den svenska tekoindustrins nuvarande marknadsandelar på hemmamarknaden motsvarar således endast ca 25 % för textilprodukter och ca 20 % för kläder.

Tekoindustrins utveckling har varit något bättre på exportsidan än på hemmamarknaden. Exporten motsvarar ungefär hälften av tekoindustrins produktion. Under de senaste åren har dock exportvolymen minskat på både textil- och konfektionssidan.

Regeringen har haft några viktiga utgångspunkter för arbetet med en långsiktig tekopolitik.

Hittillsvarande tekopolitik har inte gett de önskade resultaten. Produktionen och sysselsättningen i branschen har under lång tid *sjunkit* trots att stödet *ökade*. Tekopolitiken har blivit allt dyrare för samhället, medan resultatet skjutits allt längre från målen för samhällets insatser.

Målen för tekopolitiken ligger fast, men medlen för att nå målen behöver däremot omprövas.

Balans i de samhällsekonomiska förutsättningarna måste nås för att en effektiv industripolitik skall kunna drivas. I detta syfte spelar devalveringen en viktig roll. Den utgjorde också för tekoindustrin en avgörande förbättring. Effekterna börjar redan märkas. Nedskrivningen av kronan kan beräknas medföra en kraftfullare generell konkurrensförbättring för tekoindustrin än hela det generella stödet, dvs. äldrestödet. Även för tekopolitiken är det därmed av största betydelse att devalveringens effekter blir bestående. I detta har hela branschen ett stort ansvar. Därmed skapas det erforderliga utrymmet, som jag ser det, för en omsvängning av stödformerna till mer offensiva åtgärder som kan höja effektiviteten i branschen, men också framtidsron i branschen. Och det är viktigt att vi inte dömer ut tekoindustrins möjligheter. Jag tycker att det var bra att såväl Christer Eirefelt som Jörn Svensson så klart slog fast detta, att vi har många företag i branschen som är framgångsrika och som kan expandera till följd av nytänkande, satsningar på design, kvalitet och nya produkter.

Den nya tekopolitiken måste utarbetas i samverkan mellan samhället, branschen och de fackliga organisationerna – de som berörs av utvecklingen

Åtgärder för tekoindustrin, m. m.

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

och förändringarna i industrin. Så har också skett, det har ägt rum bl. a. i en särskild arbetsgrupp som förberett den proposition som har förelagts riksdagen.

Tekopolitiken måste läggas fast, menar regeringen, för en längre period för att ge branschen rimliga planeringsförutsättningar. Regeringens förslag innebär därför ett treårsprogram för de statliga stödåtgärderna och skärpta insatser när det gäller kontrollen av importbegränsningarna.

Vi ser nu en chans att på några års sikt skapa en tekoindustri som bättre än på länge och med mer av egen kraft kan föra oss närmare målen för tekopolitiken. Vi kan följa upp devalveringen med att under en tid kraftigt höja stödet till åtgärder, som varaktigt ger oss en mer slagkraftig tekoindustri.

Genom en generell konkurrensförstärkning och genom satsningar på effektivitet, marknadsföring, produktutveckling, teknisk utveckling och utbildning skapas en grund för att minska de generella subventionerna, dvs. äldrestödet. Anslaget till effektivitetshöjande åtgärder föreslås öka från 30 % till över hälften av det totala stödet.

Regeringen har, i enlighet med de riktlinjer som angavs i finansplanen, gjort en översyn av målen för tekopolitiken. Slutsatsen av denna översyn är att både det s. k. produktionsmålet och det s. k. 30-procentsmålet skall ligga fast. Jag noterar med tillfredsställelse att regeringen har både centerpartiets och vpk:s stöd på denna punkt. Med produktionsmålet avses att ett upprätthållande av 1978 års produktionsvolym bör utgöra ett riktmärke för den fortsatta tekopolitiken. Det bör emellertid påpekas att produktionsvolymen år 1982 låg ca 15 % lägre än år 1978.

Det s. k. 30-procentsmålet innebär enligt riksdagens beslut att ett långsiktigt mål för den statliga tekopolitiken bör vara att svensk tekoindustri skall svara för 30 % eller mer av den totala tillförseln av tekovaror. Jag vill gärna påpeka att det målet ej varit uppfyllt sedan år 1976. Andelen är, som jag redovisat, betydligt lägre.

Utvecklingen av tekoindustrin under senare år har således inneburit att vi idag står långt ifrån både produktionsmålet och 30-procentsmålet. Det bör dock påpekas att den totala inhemska produktionen – alltså inkl. exporten – motsvarar mer än 30 % av den inhemska tillförseln.

Det kommer, herr talman, inte att vara någon lätt uppgift att uppnå dessa mål, och det kommer också att ta tid.

Tyngdpunkten i regeringens förslag till en ny tekopolitik ligger således på en kraftig höjning av det statliga stödet för åtgärder, som ökar branschens produktivitet och konkurrenskraft. Det är den enda möjligheten att föra oss närmare målen. Totalt föreslogs i propositionen en ökning av anslaget till effektivitetshöjande åtgärder från 119 milj. kr. detta budgetår till 170 milj. kr. nästa budgetår och till 185 milj. kr. under de två följande budgetåren. Sammanlagt föreslog regeringen mer än en halv miljard kronor i offensiva insatser under tre år. Dessa medel skulle tillföras statens industriverk och överstyrelsen för ekonomiskt försvar.

Utskottets majoritet föreslår nu att överstyrelsen för ekonomiskt försvar

inte skall få de 16 milj. kr. i påslag som regeringen föreslog. Under nästa budgetår blir därför det totala anslaget för effektivitetshöjande åtgärder 154 milj. kr. i stället för 170 milj. kr. Det är ändå en marginell förändring, som inte rubbar inriktningen av regeringens förslag.

För statens industriverk betyder regeringens förslag en mycket kraftig ökning för insatser som kan skapa en sundare bransch med friskare företag. Eftersom statens industriverk inom ramen för branschprogrammet har viss frihet att fördela resurserna på olika aktiviteter, går det inte att nu i detalj ange hur pengarna kommer att användas.

I propositionen ingår viktiga förslag till åtgärder för sammantaget mer än en halv miljard kronor i offensiva insatser under tre år. Jag vill gärna peka på följande vägar:

Mycket kraftiga satsningar bör göras på marknadsföringsområdet. Utrymme skapas med den nya politiken för nära en fördubbling av de exportfrämjande åtgärderna. Också stödet till marknadsföring på hemmamarknaden kan närmast fördubblas.

Stödet till införande av ny teknik och vissa forsknings- och utvecklingsinsatser är av stor betydelse för en mer offensiv tekopolitik. Industriverket ges möjligheter till ökad aktivitet för att föra ut ny teknik till företagen och stimulera utnyttjandet av nya tekniska rön. Inom ramen för branschprogrammet kommer industriverket att kunna öka stödet till produktutveckling och design via både utbildningsinsatser och konsultstöd.

För forsknings- och utvecklingsinsatserna spelar STU en viktig roll. I samband med beredningen av STU:s kommande treårsprogram kommer också behovet av forsknings- och utvecklingsinsatser på tekoområdet att prövas. Ett viktigt forum för teknisk forskning och utveckling inom tekoindustrin är textilforskningsinstitutet. Också dettas behov kommer att beaktas i nästa treårsprogram för STU. Hur stödet till teknisk utveckling inom konfektionsindustrin skall utformas efter den ram på 4 milj. kr. som gällt kommer också att beredas.

Ny teknik införs ofta i samband med investeringar. För stöd till rationaliseringsinvesteringar inom konfektionsindustrin föreslås därför fortsätta avskrivningslån. Sådant investeringsstöd skall kunna ges också till kapacitetsutvidgning vid hemtagning av utlandstillverkning, som efter devalveringen kan bedömas komma att lönsamt återupptas inom landet. Det är också en erfarenhet som vi redan har gjort inom industridepartementet, att många företag inom branschen nu har förklarat, att det efter devalveringen är möjligt att förlägga produktionen i Sverige i stället för utomlands, eftersom kostnadsläget nu har blivit gynnsammare. Det är någonting som vi har anledning att hälsa med tillfredsställelse.

Även utbildning är ett viktigt led i en mer offensiv politik. Förutom utbildningsinsatserna inom SIND:s branschprogram föreslår därför regeringen ett särskilt utbildningsstöd för tekoindustrin. Syftet är att trygga rekryteringen av yrkesutbildad personal. Till utbildning av nyanställda anslås 10 milj. kr. om året.

Herr talman! De stödinsatser som jag nu gått igenom bör aktivt bidra till

Nr 150

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

att utveckla branschen genom ökad produktivitet och konkurrenskraft. Härigenom kommer det att finnas förutsättningar för att inleda en successiv nedtrappning av det generella äldrestödet, vilket icke bidrar till branschens utveckling. Detta stöd var ju f. ö. från början avsett att vara temporärt. Det tillhör inte det lättaste att minska äldrestödet – det är jag medveten om – eftersom många företag är beroende av det. Och det hade varit omöjligt att föreslå en minskning av äldrestödet utan att genomföra devalveringen och utan att vidta de åtgärder som regeringen nu sätter in.

Av hänsyn till företagens arbetsplanering och till att effekterna av de ökade offensiva insatser, som nu föreslås, naturligen kommer att göra sig gällande först successivt menar regeringen att det behövs en relativt lång period för nedtrappningen av äldrestödet. Här står vi naturligtvis – och detta vill jag gärna erkänna – inför en svår avvägning. Det gäller att bedöma branschens nuvarande läge och förutsättningar med hänsyn till framför allt devalveringen i oktober, men även devalveringen hösten 1981. Vidare börjar en del tecken på en kommande förbättring av världskonjunkturen att synas.

Regeringens förslag innebär att nedtrappningen av äldrestödet inleds den 1 januari 1984. Från nuvarande maximalt 15 % av lönekostnaderna för produktionspersonal var det regeringens avsikt att göra en nedtrappning till 10 %. Under utskottsbehandlingen har det överenskommits att avtrappningen skall ske något långsammare, nämligen till 12 % den 1 januari 1984 samt till 9 % från den 1 juli 1984, och därefter enligt regeringens förslag.

Det bör emellertid påpekas att långt ifrån alla företag kommer att drabbas av nedtrappningen i inledningsskedet. Ungefär hälften av branschens företag får nämligen i dag ett stöd som redan ligger under – och i flera fall långt under – 15-procentstaket. Här tycker jag att man i en hel del fall alldeles i onödan skrämt upp många företag och deras anställda vid beskrivningen av regeringens tekoförslag. Medelutbetalningen ligger nämligen på 9 %. Det är viktigt att hålla detta i minnet.

Herr talman! Den nya tekopolitiken inriktas således nu hårdare än någonsin på utveckling så att branschen därigenom bättre än hittills förmår uppfylla målen för tekopolitiken. Ingen proposition i världen kan i ett slag lösa alla akuta problem. Men med uthållighet kan denna tekopolitik lägga grunden för en ny optimism i en hårt drabbad bransch för företagen, för de anställda och deras familjer men också för kommunerna ute i tekobygderna.

Jag vill slutligen framhålla att regeringens förslag till inriktning av tekopolitiken bara har förändrats ytterst marginellt under utskottsbehandlingen. Jag kan nu också konstatera att den enda ändringen består i att av ett totalt stöd på ca 420 milj. kr. 16 milj. kr. har bytt plats och flyttats över från de effektivitetsfrämjande åtgärderna till äldrestödet. Detta måste betraktas som en marginell förändring, som det är värt att göra för att åstadkomma en radikal förändring av tekopolitiken.

Anf. 28 STEN SVENSSON (m) replik:

Herr talman! Jag vill gärna kommentera industriministerns lovsång till selektiva stödåtgärder. När man tar del av propositionen och när man lyssnar på Thage Peterson, som också kommenterade sin proposition om ny organisation för industriverket, framgår av allt detta nästan övertydligt socialdemokraternas ambition att detaljstyra det enskilda näringslivet.

Företagen skall nu komma till industriverket och underställa ämbetsmännen sina utvecklingsplaner. Sedan skall den statliga myndigheten skriva bruksanvisningar för vad som får göras med de eventuella stödpengar som industriverket i efterhand skall utbetala. Jag menar att denna misstro mot företagen är väldigt skadlig för näringslivsklimatet i vårt land. Den kommer att utgöra en hämsko på enskilt initiativ och ansvarstagande.

Det är symptomatiskt att regeringen vill göra industriverket till en, som man säger i den industriproposition som Thage Peterson nyss återopade. "slagkraftig myndighet". Det hade väl varit mera på sin plats att plädera för ett slagkraftigt näringsliv. Det är, herr talman, som jag flera gånger har påvisat i dagens debatt, endast en positiv utveckling av företagens resultaträkningar, att man kan göra en positiv grundkalkyl, som kan lägga grunden till en i ordets reella mening offensiv tekoindustri.

Med detta förslag kommer man allt längre bort från marknadsekonomi. Socialdemokraterna tror inte att företag kan använda sina pengar förståndigt. Politiker och byråkrater skall skriva bruksanvisningar i stället.

Sedan, herr talman, vill jag upprepa att socialdemokraterna har gjort en grov felbedömning av devalveringens effekter. Visserligen kan det bli konkurrensfördelar på exportmarknaden, men det förutsätter ju att effekterna inte äts upp. Jag har påvisat detta i en replik till Lilly Hansson, och jag vidhåller de synpunkter som jag där gav uttryck för. Men man glömmer bort insatssidan. Hela 40 % utgörs av insatsvaror, av färger, fibrer, polyester etc. Detta måste man ju ta hänsyn till. Därför kan jag kort konstatera att hela propositionen är en skrivbordsprodukt utan någon större förankring i verkligheten.

Anf. 29 TAGE SUNDKVIST (c) replik:

Herr talman! Industriministern redovisade inledningsvis de bekymmer som tekoindustrin har haft under 1970-talet. Antalet sysselsatta har i stort sett halverats under den tiden. Det är naturligtvis helt korrekta uppgifter. De visar att vi inte står inför några nya problem i dag.

När man hör industriministern tala, verkar det som om han nu anser sig ha åstadkommit någonting helt nytt med att lägga fram denna tekoproposition och börja stödja tekoindustrin. Så är ju ingalunda fallet, men det kanske är naturligt att en departementschef lätt hamnar i den beskrivningen.

Om man ser på vad som har hänt under 1970-talet, kan man konstatera att under de första åren av det årtiondet – de socialdemokratiska åren – satsades det i genomsnitt 33 miljoner om året på stöd till tekoindustrin. Sedan 1976 har det stödet stigit undan för undan till att vara nära nog en halv miljard i det läge när vi slutade regera, för att uttrycka det enkelt.

Nr 150

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

När det gäller förslagen i propositionen som innebär en övergång från generella till selektiva stödåtgärder, vill jag påpeka att det inte är några riskfria metoder man använder sig av. Som tidigare påpekats i den här debatten, har vi många förnämliga tekoföretag i landet. Det finns naturligtvis framför allt anledning att slå vakt om dem. Risken med att sätta in selektiva åtgärder är ju att man åstadkommer en snedvridning av konkurrensen som kommer att innebära att det blir större påfrestningar på de företag som nu klarar sig på egen hand. Detta betraktar vi som en stor risk när man går över från generella till selektiva åtgärder.

Det rationaliseringsstöd som vi från vår sida har velat pruta litet grand på har litet av den risken i sig också, förutom att ett sådant stöd naturligtvis har den effekten att om det blir effektivt ger det också mindre sysselsättning.

Anf. 30 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Jag har suttit här på förmiddagen och lyssnat på flera inlägg av Sten Svensson. Jag har inte blivit klar över vilken sorts tekopolitik han egentligen talar för.

Det har varit en väldig blandning av främst allmänna partipolitiska synpunkter, med något spår in på tekopolitiken. Stödet skulle både avvecklas och vara kvar. Efter att i det första inlägget ha framfört en gränslös kritik mot tekostödet fastställer herr Svensson något av en västgötaklimax, när han sedan säger att stödet ändå bör vara kvar.

Det skulle föra för långt, herr talman, om jag tog upp alla de allmänna saker som herr Svensson har kastat omkring sig i den här debatten, men jag skall ta upp några av dem. En del kanske inte hör hemma i dagens debatt, men herr Svensson har ändå fört in dem i diskussionen.

Först vill jag konstatera att den hittillsvarande tekopolitiken icke har varit framgångsrik. Produktionen och sysselsättningen i branschen har under en lång tid minskat, trots att stödet bara har ökat och ökat. Drar inte herr Svensson några slutsatser av detta?

Om de förutvarande regeringarna hade velat ha en annan politik för att nå det som herr Svensson menar att man skulle lösa tekoindustrins problem med, varför har då icke de förutvarande regeringarna slagit in på den politiken, så att vi kanske hade minskat neddragningen inom tekoområdet och i stället kunnat öka sysselsättningen och tryggheten för de anställda samt öka våra satsningar? Under ett par år hade ju herr Svensson t. o. m. en partibroder som huvudansvarig för tekopolitiken i Sverige. Den perioden ledde till att utvecklingen gick mot en allt sämre situation.

I nästan varje inlägg har herr Svensson tagit upp bidrags- och subventionspolitiken precis som om moderaterna i denna kammare skulle vara de som i varje läge står emot bidrags- och subventionspolitik och för friskare företag och utveckling av branschen. Det har jag aldrig förstått. Jag sade det i debatterna i förra veckan. Varför riktar man frågor till mig om att näringslivet under 1970-talets senare hälft drabbades av så många stödmiljarder? De frågorna råder jag herr Svensson att ställa till det borgerliga lägret och sina egna och till min företrädare i ämbetet.

Men jag skall ändå ställa ett par, tre konkreta frågor till herr Svensson när det gäller detta han kastar omkring sig om att vi måste göra rent hus med bidrags- och subventionspolitiken.

Han – liksom många andra, det vill jag gärna erkänna – gör sig i diskussionen av industristödet skyldig till att blanda ihop äpplen och päron. Man kastar sten på allt som har med industristöd att göra.

Kom ihåg att över 70 % av industristödet under senare år är icke permanent.

Nu ställer jag tre frågor till herr Svensson:

För det första: Vill herr Svensson avveckla exportkrediterna?

För det andra: Vill herr Svensson avveckla forskningsstödet via STU och forskningsavdragen? Det är också industristöd.

För det tredje: Vill herr Svensson avveckla stödet till småföretagaren?

Det var tre konkreta frågor om industristöd. Det vore intressant för kammarans ledamöter och för näringslivet att få höra herr Svenssons svar på dessa frågor.

I vartenda inlägg har herr Svensson angripit regeringen och socialdemokratin för skattepolitiken. Han säger att socialdemokratin höjer skatterna och försvårar för näringslivet. Också här har herr Svensson läst på dåligt. Den store skattehøjaren under efterkrigstiden i Sverige var herr Svenssons egen dåvarande partiledare Gösta Bohman. Det finns en förteckning över det stora antal skatter som herr Bohman höjde under sin tid som ekonomiminister.

Då frågar jag herr Svensson: Ger detta ändå inte herr Svensson anledning att tänka litet först, innan han talar vidare i denna fråga?

Slutligen, herr talman, kommer herr Svensson i sin replik på mitt inlägg med ett par slutsatser. Han säger att industriministern nu vill detaljstyra de svenska företagen – han hyser en stor misstro mot företagen. Då frågar jag: Var i all världen har herr Svensson fått det där ifrån? Det är möjligen en mytbildning som finns i de moderata kampanjböckerna, men varför skall herr Svensson behöva använda denna argumentation i Sveriges riksdag, där vi i dag seriöst diskuterar tekopolitiken?

Det stämmer inte vare sig med mina ambitioner, denna regerings politik eller verkligheten. Det är tvärtom så att regeringen har mycket goda, öppna och bra kontakter med näringslivet. Jag har sett avundsjuka moderatkommentarer till Harpsundskonferensen och till de träffar jag själv som industriminister har med näringslivet.

Jag har i flera deklarationer sagt att företagen naturligtvis skall ledas ute i företagen. Det skall icke detaljregleras. Men i flera diskussioner med näringslivet, med småföretag och med näringslivets organisationer har jag fått stöd för den politik som innebär att vi måste föra över politiken från en allmänt subventionerande politik till ett industristöd som stöttar förnyelsen och utvecklingen av svensk industri. Den uppfattning man har i dag på företagarkåll och inom svensk industri går tvärtemot den som herr Svensson predikar i alla sina inlägg i den här riksdagsdebatten, när vi diskuterar tekopolitiken. Därför är jag glad att kunna konstatera, herr talman, att det

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

ändå går en rågång mellan moderaternas tekopolitik och de andra två borgerliga partiernas tekopolitik.

Det finns f. ö. ingen gemensam borgerlig linje i tekopolitiken. Det är i stället väldiga skillnader, och i stor utsträckning är herr Svensson en ropandes röst för sin linje.

Vad vi i dag i hög grad står inför är att försöka få en utveckling av tekoindustrin mot nya produkter och mot satsningar på ny design och högre kvalitet, så att framtidstron kommer tillbaka till de människor som arbetar ute i tekoindustrin och så att de också kan se en ljusare och stabilare framtid i sin tillvaro. Då tycker jag att man skall vara litet försiktig, innan man bara stampar ned de ambitionerna och de åtgärder som regeringen vidtar för att åstadkomma denna bättre framtid för tekoindustrin och de anställda där.

Anf. 31 STEN SVENSSON (m) replik:

Herr talman! Thage Peterson påstår fortfarande att åtgärderna är offensiva. Jag vill upprepa ännu en gång att de inte är offensiva bara därför att Thage Peterson tycker så och sätter en etikett på dessa åtgärder. Det är inte vi politiker eller byråkrater i olika ämbetsverk som skall driva företag – det är företagen själva som skall göra sina egna bedömningar.

Thage Peterson vill fortsätta på den tidigare socialdemokratiska reglerings- och subventionspolitiken. Det selektiva inslaget skall ju nu öka. Vad vi föreslagit är en mycket hård prutning på anslagen för selektiva åtgärder. Detta har vi kombinerat med en mjukare nedtrappning av äldrestödet. Ni har ju i arbetsmarknadsutskottet gjort bedömningen att denna linje är bättre, eftersom ni där tillstyrkt det moderata yrkandet, så att det blir en riksdagsmajoritet på den punkten.

Den uppläggning som vi valt innebär att vi sparar drygt 59 milj. kr. mer än regeringen. Egentligen är det inte en besparing, Thage Peterson, eftersom det blir i stort sett samma anslagsnivå för nästa budgetår som för innevarande.

Sedan talar Thage Peterson om skattepolitiken. Jag påpekade tidigare vad effekten blir för de enskilda hushållen. I sak bemöttes inte detta, utan Thage Peterson ville göra gällande att skatten hade höjts under den borgerliga perioden. Men ta då och titta på skattekvoten, som faktiskt låg still.

Våra förslag syftar till att kostnadsläget skall pressas ned, inte bara för tekoföretagen utan för alla företag. För oss är det viktigare att satsa på sådana åtgärder som stöder näringslivet och industrin på det sättet att man får ett lägre kostnadsläge. Det är den formen av stöd det är fråga om. Detta är vårt alternativ till specialdestinerade stöd till en enda bransch.

Avslutningsvis vill jag citera ur ett anförande som Olof Palme höll vid off-shore-mässans öppnande i Göteborg den 1 mars, där han säger:

”I nedgångsfaser i ekonomin blir det ofta inte fråga om omställning utan bara avveckling och nedläggning. Finns det inget nytt jobb att gå till så slåss man med all kraft för att behålla det man har. De fackliga organisationerna ser ofta ingen annan utväg. Politiker som inte passivt kan åse en starkt ökad arbetslöshet känner en förpliktelse att så långt möjligt skydda de som annars

drabbas. Den vägen kan bedrivas in inte bara en statlig subventionspolitik som konserverar gamla strukturer utan också en protektionism som i realiteten hotar världsekonomin utveckling.”

Det är på den vägen ni är. Delar industriministern Olof Palmes synsätt, borde han dra helt andra slutsatser och redovisa dem i de propositioner han lägger fram.

Anf. 32 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Jag skall i korthet konstatera två saker: för det första att herr Svensson avböjde att svara på mina tre frågor om industristödet, för det andra att tonläget i herr Svenssons replik nu var ett annat än i alla hans tidigare inlägg här i kammaren. Det är min förhoppning att ett och annat av det som framförts i andra inlägg under den här debatten kan ge herr Svensson viss lärdom.

Anf. 33 STEN SVENSSON (m) replik:

Herr talman! Jag tror att Thage Peterson verkligen bör analysera regeringens skattepolitik. Han kommer då fram till att det blir 50 miljarder mer som hushållen och näringslivet skall betala under den innevarande treårsperioden. Det medför en kraftig begränsning av den inhemska marknaden för tekoindustrin. Jag vidhåller att det är det allvarligaste hotet mot tekonäringen som sådan. Det är detta man skall rätta till.

Anf. 34 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Eftersom herr Svensson nu inte har någon replikrätt kvar, förstår jag att han inte vill svara på de tre frågor jag ställde om industristödet. Vi skall så småningom ha en debatt om SIND-propositionen, där vi kommer in på frågan om industristödet. Jag vill därför ge herr Svensson litet extra tid fram till det debattillfället för att tala om ifall hans generella angrepp här i dag mot statens stöd till näringslivet och företagen också innebär att exportkrediterna skall avvecklas, att forskningsstödet skall avvecklas och att småföretagsstödet skall avvecklas.

Jag skulle kunna ställa ytterligare ett antal frågor, men det kan jag göra i den debatt som vi skall ha om en vecka eller 14 dagar. Jag får se om jag då får svar på dessa tre frågor.

Kan inte herr Svensson nu ta denna extra betänketid för att ordentligt fundera igenom saken, innan han gör ytterligare generella påståenden utan täckning i verkligheten?

Anf. 35 HANS NYHAGE (m):

Herr talman! Under perioden 1954–1974 minskade antalet anställda inom tekoindustrin från ca 150 000 till ca 42 000, dvs. med mer än 100 000. Under hela denna period innehade socialdemokraterna regeringsansvaret i vårt land. De angivna siffrorna vittnar på ett drastiskt sätt om den socialdemokratiska politikens konsekvenser för tekoindustrin.

Efter 1974 har tekoindustrin ytterligare åderlåtits. Antalet anställda är nu

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

mindre än 30 000 och omfattar blott ca 3 % av antalet industriissselsatta. Som jämförelse kan nämnas att snittet för EG-området är ca 10 % vilket visar att man där på ett helt annat sätt än här har insett tekoindustrins värde, slagit vakt om den och skyddat den från en hänsynslös utarmning. Detta har man tydligen kunnat göra utan att bli utsatt för de fruktansvärda repressalier som alltid åberopas så fort den minsta lilla åtgärd för att skydda vår industri förs på tal.

Tekoindustrins nedgång är främst grundad av ett i förhållande till omvärlden för högt kostnadsläge, orsakat främst av den solidariska lönepolitiken, ständigt höjda arbetsgivaravgifter och en felaktig skattepolitik. Billiga tekovaror – ofta i ordets dubbla bemärkelse – har vällt in över landet. Den solidariska lönepolitiken har inte motsvarats av en solidaritet till köp av svenska varor, som prismässigt sett haft svårt att hävda sig i konkurrensen. Om vi alla bemödade oss att i någon ökad omfattning köpa svenskt, så skulle därmed mycket vara vunnet för vår hemmaindustri och de anställda där.

Utslagningen av tekoindustrier har likväl i betydande omfattning kunnat begränsas genom det s. k. äldrestödet, som infördes av den första borgerliga trepartiregeringen. Denna generellt utgående stödform har bevisligen medfört att ett stort antal av dagens tekoföretag kunnat överleva. Stödet motsvarar f. n. ca 7 200 kr. per årsanställd, till en kostnad för staten på ca 280 milj. kr. Denna insats möjliggör emellertid att branschen kan inbetala ca 1.5 miljarder i skatter och avgifter. Återbäringen är således nära sex gånger större än stödinsatsen, vilket alla de som ropar på äldrestödets snabba avveckling bör ha klart för sig. I hög grad gäller detta den stockholmska morgontidning som, samtidigt som den själv tar emot statsstöd i mångmiljonklassen, mästrar den som slår vakt om ett oförändrat äldrestöd för bristande insikter om vad samhällsekonomin kräver och därtill inte ens medger ett gemäle från den anklagade.

I tekopropositionen fortsätter den socialdemokratiska regeringen nedrustningen av tekoindustrin. Det generellt utgående äldrestödet, som uppenbarligen har en god effekt, skall kraftigt begränsas och ersättas av ökade selektiva stödåtgärder. Från branschens sida betackar man sig för detta, grundat på bittra erfarenheter av konsekvenserna med riktade åtgärder. Totalt för den kommande treårsperioden innebär det socialdemokratiska förslaget ett minskat stöd. Det var annat ljud i skällan när partiet var i oppositionsställning. Då var det inte tal om något minskat äldrestöd, än mindre om att stödåtgärderna totalt skulle sänkas. Om bara socialdemokraterna återfick makten, skulle manna regna över tekoindustrin. Så hette det som bekant i valrörelsen, där löftena ströddes på löpande band i sann jesuitisk anda.

Vem minns inte Olof Palmes upprepade påståenden om den lycka som skulle komma Ludvig Svenssons gardinfabrik i Kinna till del. Vad har det blivit av allt detta lägenhetsbyggande, med åtföljande stora gardinbehov, som Olof Palme så generöst ställde i utsikt? Platt intet. Med till intet förpliktande fraser löser man sannerligen inte svensk tekoindustris bekym-

mer. Därom bär det socialdemokratiska agerandet före och efter 1982 års val klart vittnesbörd.

Socialdemokraterna sätter stor tilltro till devalveringens effekter för tekoindustrin. Den har i nuläget medfört en konkurrensförbättring på 5–8 %. Alltjämt ligger vi emellertid mycket högt i lönekostnader i jämförelse med andra länder. Vi vet därtill att medan omvärlden beräknas öka lönekostnaderna med ca 10 % under den kommande tvåårsperioden, så blir motsvarande ökning i Sverige inkl. ökning av sociala kostnader och minskat äldrestöd mer än det dubbla. Följden blir ofrånkomligen en försämrad konkurrenskraft av omfattningen 5–7 % fr. o. m. nästa år. Devalveringen löser ingalunda de problem som kraftigt förstoras när tekopropositionens följder på allvar slår igenom.

Från tekobranchen varnar man för en kraftig nedgång som en följd av propositionens förslag om minskat äldrestöd och missriktade selektiva stödåtgärder i kombination med kraftigt ökade kostnader. Den varningen skall tas på allvar. Vi har inte råd att låta ytterligare tekoindustri gå förlorad, inte råd att mista nya tusental av yrkeskunniga anställda. Arbetslösheten drar med sig stora kostnader, vilket många tyvärr helt tycks ha glömt bort; för att nu inte tala om vad den innebär av personlig tragedi för den som drabbas av den.

Enligt min mening är det således fel att nu besluta om långtgående begränsningar av äldrestödet. Det är naturligtvis en betydande framgång att socialdemokraterna nyktrat till beträffande stödets omfattning för det kommande budgetåret och tillbakavisar regeringsförslaget i stor utsträckning. Med litet god vilja borde man dock ha kunnat bli enig i utskottet om ett äldrestöd på oförändrade grunder under det kommande året. Med samma goda vilja kunde utskottsmajoriteten också ha avstått från att göra några bindningar för de närmast kommande två åren. Riksdagen beslutar som bekant för ett år i taget. Det förefaller mig vara klokt att avvakta utvecklingen innan man går i författning om dramatiska nedskärningar.

Herr talman! I propositionen uttalar regeringen åter att nivån för tekoindustrin dels skall ligga på 1978 års produktionsvolym, dels skall motsvara det s. k. 30-procentsmålet. Till det förra erfordras en 15-procentig volymökning, till det senare en ökning om 50 %. Genomsnittet av EG-länderna har 50-procentig täckning av sin inhemska marknad. USA har ca 85 % och Japan ca 95 % täckning. Vi ligger alltså långt under dessa länder i vaktsländet om vår egen industri och måste avsevärt öka andelen egenproduktion redan för att nå de angivna målsättningarna. Importen måste således begränsas, vilket socialdemokraterna nu anser sig kunna uppnå genom bilaterala avtal. I oppositionsställning ansåg de detta vara en omöjlighet. Då krävde de att globalkvoterings skulle genomföras. Löftesbrotten duggar onekligen tätt i den socialdemokratiska politiken.

Enligt min mening visar importutvecklingen under en följd av år att Sverige genom bilaterala avtal inom multifiberavtalets ram inte på ett tillfredsställande sätt kunnat begränsa lågprisimporten. Erfarenheterna vittnar om ett misslyckande som talar för att vi nu måste tänka i andra banor.

Nr 150

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

GATT, dvs. det internationella tull- och handelsavtalet, ger möjligheter för länder, vars industri på något område är allvarligt hotad på grund av en alltför omfattande import, att införa s. k. globalkontingenter. Det finns anledning för oss att ta till vara denna möjlighet för att därmed få kontroll och styrning av importen. Det kan göras som en temporär åtgärd under förslagsvis en treårsperiod. Redan en minskning av importandelen med 5-6 % skulle vara ytterligt värdefull för svensk tekoindustri. En dylik måttfull begränsning kan rimligen inte utgöra ett hot mot vare sig frihandel eller tillgången till billig importteko.

I detta sammanhang vill jag fastslå att den utredning som kommerskollegium gjort angående globalkontingenter och som något redovisats i utskottsbetänkandet är ofullständig och att de slutsatser som dras är osäkra. Det finns därför anledning att ytterligare utreda ärendet för att man skall få ett bättre beslutsunderlag.

I det här sammanhanget måste jag också tillbakavisa påståendet i näringsutskottets betänkande att motion 2288 innehåller kritik mot hemtagningssystemet. Vi motionärer kritiserar inte systemet som sådant, eftersom vi anser det vara av värde. Däremot kritiserar vi den tafatta behandlingen av dem som medvetet bryter mot bestämmelserna i hemtagningssystemet. De skall rimligen åläggas mycket hårdare sanktioner än vad som f. n. är fallet. Det är anmärkningsvärt att utskottet inte reservationslöst stöder det kravet.

Herr talman! Enligt den senaste redovisningen för arbetsmarknaden i Älvsborgs län har arbetslösheten totalt något minskat. Detta glädjande besked gäller emellertid inte för ungdomar under 25 år. Bland dem är arbetslösheten alltså oförändrat stor och kommer dess värre att ytterligare öka när skolåret slutar. Det måste således till speciella åtgärder för att detta svåra arbetslöshetsproblem skall klaras. Vi har i motion 2288 anvisat en sådan väg.

Enligt vår mening bör tekoföretagen befrias från arbetsgivaravgifter för ungdomar under 25 år. Vi är övertygade om att en dylik åtgärd skulle verka klart positivt för ungdomarnas möjligheter att få anställning. De skulle få en meningsfull och produktiv sysselsättning. Den samhällsekonomiska effekten skulle vara klart fördelaktig. Att få t. ex. 5 000 arbetslösa ungdomar anställda i tekoindustrin skulle få en effekt av samma omfattning som hela det nuvarande tekostödet. Dess värre avvisar arbetsmarknadsutskottet förslaget utan någon som helst motivering. Det minsta man kan begära är väl ändå att det redovisas skäl för avslagsyrkandena. Enligt min mening bör förslaget bli föremål för en seriös prövning och regeringen återkomma till riksdagen med förslag.

Slutligen, herr talman, konstaterar jag att de borgerliga ledamöterna reserverat sig med anledning av motionsförslaget om en privatisering av Eiserkoncernen. Det är beklagligt att utskottsmajoriteten inte velat medverka till en åtgärd som syftar till att man äntligen skall komma till rätta med de problem som förstatligandet fört med sig. Utvecklingen inom den förstättli-

gade Eiserkoncernen utgör ännu ett vittnesmål om att statlig företagsamhet endast i undantagsfall är motiverad.

Nr 150

Torsdagen den
19 maj 1983

Anf. 36 SYLVIA PETTERSSON (s):

Herr talman! Av det som behandlas i näringsutskottets betänkande 42 skall jag ägna mig åt de delar som rör handelspolitiken och försörjningsbegränsningarna och således reservationerna 12–19 och motionerna 2287 och 1245.

Det handelspolitiska avsnittet kan därvid lämpligen delas in i frågor om dels globalkontingentsystemet, dels införande av en socialklausul, dels hemtagningssystemet, dels ursprungsmärkningen och dels slutligen begränsning av importen av skinnkläder.

Först till globalkontingentsystemet! Kommerskollegium har på uppdrag av utrikes- och handelsdepartementen utrett frågan om globalkontingenter på tekoområdet omfattande samtliga länder utom EG- och EFTA-länderna samt Spanien. Kommerskollegium förordar att ett sådant system inte skall införas, eftersom det enligt kollegiet inte kan förutsättas leda till en minskning av importen av tekoprodukter.

Sverige har i augusti 1982 undertecknat avtal om förlängning av det internationella textilavtalet, det s. k. MFA III, som gäller till den 31 juli 1986. I propositionen föreslås att vi i första hand skall pröva möjligheterna att begränsa lågprisimporten genom omförhandling av gällande bilaterala avtal. En förutsättning för att Sverige skall stå kvar i multifiberavtalet är att förhandlingarna bedöms som tillfredsställande. Skulle de inte bli det, kan annat skyddssystem övervägas, och då i första hand globalkontingenter.

Utskottet delar regeringens uppfattning härvidlag. Samtidigt vill utskottet erinra om att alla lågprisländer inte omfattas av multifiberavtalet. Om tekoimporten från ett sådant land ökar betydligt förutsätter utskottet att regeringen tar initiativ till de åtgärder som då blir nödvändiga.

I reservation nr 14 krävs att importen skall begränsas med stöd av en socialklausul. Ett liknande krav behandlades förra året, och utskottet tyckte då att ett sådant krav var alltför långtgående, då det står i strid med reglerna i GATT-systemet. Utskottet har nu tagit ställning på samma sätt och avstyrker motionen, även om vi liksom vpk finner det orättfärdigt att man i vissa länder utnyttjar människors politiska svaghet för ekonomisk vinnings skull.

Med det här vill jag, herr talman, yrka bifall till näringsutskottets hemställan när det gäller frågorna om globalkontingenter och socialklausul och avslag på reservationerna 12, 13 och 14.

Om det s. k. hemtagningssystemet sägs det i propositionen att det har påtagliga fördelar, eftersom det är arbetssparande, smidigt och resurssnålt. Men det är ett system som har kritiserats, eftersom det innebär risker för att importregleringarna kringgås. I propositionen föreslås därför en uppstramning av hemtagningssystemet som innebär att det i fortsättningen skall krävas att hemtagningsanmälan innehåller uppgift om importlicensens nummer och var den förvaras. Om de här uppgifterna inte lämnas eller om de uppgifter

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

som lämnas är felaktiga, måste hemtagningen avvisas och varorna läggas på upplag eller återutföras.

För att ett sådant system skall fungera och inte förorsaka onödiga och dyra väntetider, måste kommerskollegii handläggning bli snabb och smidig. Därför föreslås att anslaget till kommerskollegium höjs med 272 000 kr. för ytterligare två tjänster vid licenssektionen.

Utskottet delar regeringens uppfattning att en uppstramning av hemtagningssystemet är nödvändig. För att ge tid för anpassning till de nya reglerna skall de träda i kraft först den 1 januari 1984.

Med det här sagda yrkar jag bifall till hemställan i näringsutskottets betänkande och avslag på reservationen nr 15.

Genom en skärpning av hemtagningssystemet tillgodoses de krav som framställs i motion 1495.

I den moderata motionen 2288 tar man upp hemtagningssystemet och förordar kraftiga böter för att stävja missbruk av hemtagningssystemet. Frågan om en avgiftssanktion övervägs av regeringen, och utskottet anser därför att det inte finns anledning att nu ta ställning till frågan. Ett annat yrkande om sanktionssystemet som framförs i motion 2289 kommer att behandlas senare i dag i samband med skatteutskottets betänkande 42. Jag vill yrka avslag på båda dessa motioner, 2288 och 2289, i det här avseendet.

Från den 1 juli i år kommer regeringen att kunna föreskriva att kläder skall vara försedda med uppgift om ursprungsland. I motion 2288 krävs att den s. k. gränsmodellen skall införas, dvs. att kläderna skall vara märkta vid införseln till Sverige. En arbetsgrupp inom regeringskansliet har i uppdrag att undersöka förutsättningarna för att man skall kunna komplettera systemet med krav på märkning vid införseln. Utskottet tycker att detta utredningsarbete skall avvaktas och avstyrker motionen.

I motion 2287 pekar motionärerna på de problem skinnindustrin i Malungsområdet har, beroende på den ständigt ökande importen av skinnkläder, och krav framförs att samma bestämmelser skall gälla för import av skinnkläder som föreslås gälla för kläder av väv och trikå. Vidare begärs att ett begränsningsavtal skall slutas med Sydkorea och att den skärpning av tullövervakningen som föreslås i propositionen även skall gälla skinnkläder.

1976 uppdrog regeringen åt kommerskollegium att övervaka importen av skinnkläder och att rapportera om utvecklingen till utrikesdepartementets handelsavdelning vad gäller såväl kvantitet och priser som ursprungsland. Konkurrenssituationen för svenska tillverkare på grund av importen från lågprisländerna är lika svår när det gäller skinnkläder som i fråga om tekoindustrins produkter, och det är förstäeligt att det skapar stora problem och oro i Malungsområdet. Men eftersom regeringen redan följer denna fråga, och även i fortsättningen förutsätts följa den noga, avstyrker utskottet motionen.

Jag går nu över till frågan om försörjningsberedskapen.

När det gäller försörjningsberedskapen på beklädnadsområdet har riks-

dagen vid olika tillfällen beslutat om mål och åtgärder. När riksdagen förra året tog ställning till den produktionskapacitet som bör upprätthållas av försörjningsberedskapsskäl, beslöt man också att planeringsnormerna skulle ses över. Den här översynen har utförts av en arbetsgrupp inom den interdepartementala tekoarbetsgruppen, och den har också redovisat sitt arbete.

Försvarsutskottet har yttrat sig över propositionen och de motionsyrkanden som har anknytning härtill och har inget att erinra mot förslagen om allmänna riktlinjer för försörjningsberedskapen på teko- och läderskoområdena.

De motionsyrkanden som är aktuella är ett avlagsyrkande i den moderata motionen 2285, ett uttalande i centermotionen 2251, som går ut på att försörjningsstandarden inom tekoområdet skall bestämmas även av andra faktorer än de försörjningspolitiska och som nu i näringsutskottets betänkande följs upp med en reservation nr 16, samt vpk-motionen 1245 med yrkande om att varaktigt säkra 1977 års försörjningsberedskapsmål för läderskor.

Försvarsutskottet har från sin utgångspunkt lämnat uttalandet i motion 2251 utan kommentar – även centerpartisterna i försvarsutskottet har gjort så – och näringsutskottet anser att det är självklart att riktlinjer för den försörjningsstandard som i en krissituation skall upprätthållas bör utformas med hänsyn till de behov som föreligger och alltså inte bör styras av industripolitiska bedömningar.

Yrkandet i motion 1245, föranleder näringsutskottet att med hänvisning till propositionen notera att regeringen kan förutsättas noga ge akt på problemen inom läderskoområdet. Motionen kan med vad jag nu sagt avstyrkas.

Riksdagen har nyligen bemyndigat regeringen att under 1983/84 inom en ram av 200 milj. kr. medge avtal om nya beredskapslån. Regeringen föreslår nu en utvidgning av ramen med 120 milj. kr. En majoritet i försvarsutskottet ställer sig bakom regeringens förslag. Näringsutskottet ställer sig också positivt till förslaget och tillstyrker det begärda bemyndigandet.

Till beredskapslagring och industriella åtgärder på det ekonomiska försvarets område har riksdagen nyligen anvisat 285 milj. kr. Detta anslag bör enligt propositionen ökas med 16 milj. kr. Näringsutskottet anser att det bör prövas om de insatser som är önskvärda i form av ökad beredskapslagring och utvidgade industriella åtgärder kan åstadkommas inom den finansiella ram som redan har beslutats. Genom detta förslag möjliggörs även finansieringen av en lugnare nedtrappning av äldrestödet. Arbetsmarknadsutskottets förslag på den punkten kommer att presenteras senare i dag. Näringsutskottet föreslår alltså att riksdagen inte skall bifalla förslaget att höja anslaget.

I reservation 19 vid näringsutskottets betänkande föreslås att regeringen skall låta granska hur stödet från överstyrelsen för ekonomiskt försvar till tekoföretagen har fungerat. Försvarsutskottet, som väl får anses vara det här närmast berörda, stöder inte det bakomliggande motionsyrkandet, och

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

näringsutskottet finner inte anledning till någon annan bedömning.

Herr talman! Jag vill alltså slutligen yrka bifall till näringsutskottets hemställan även när det gäller försörjningsberedskapen och samtidigt yrka avslag på reservationerna 16, 17, 18 och 19 samt motion 1245.

Anf. 37 OVE KARLSSON (s):

Herr talman! I motion 1982/83:2287 har ett antal socialdemokrater aktualiserat vissa frågor som berör importen av skinnkläder.

Jag vill redan från början säga, att jag är missnöjd med den behandling näringsutskottet har gett motionen. De krav vi ställt i motionen är så blygsamma som att samma bestämmelser skall gälla för import av skinnkläder som de som föreslås gälla för kläder av väv och trikå, att tullövervakningen skall omfatta skinnkläder och att förhandlingar om skinnimporten tas upp med Sydkorea.

Nu hänvisar utskottet till att enighet nyligen har nåtts mellan Sverige och Republiken Korea om ett nytt begränsningsavtal inom tekoområdet. Man fortsätter dock med att konstatera: "Avtalet omfattar emellertid inte skinnkläder, vilket får ses mot bakgrund av att multifiberavtalet, som är styrande för begränsningsavtalen, inte täcker dessa produkter." Sedan hänvisar utskottet till att regeringen 1976 uppdrog åt kommerskollegium att statistiskt övervaka importen och regelbundet till utrikesdepartementets handelsavdelning rapportera om utvecklingen. Enligt utskottets mening "får denna importövervakning vad gäller skinnkläder anses tillräckligt effektiv". Och så förutsätter utskottet "att regeringen även fortsättningsvis noga följer importutvecklingen för skinnkläder".

Jag måste tyvärr konstatera att det är ett till intet förpliktigande svar på en motion som kräver likställighet mellan olika varor inom samma bransch.

I dag importeras skinnkläder till sådana priser att det inte ens motsvarar råvarukostnaderna för de svenska tillverkarna. Görs ingenting för att behålla svensk skinnkonfektion, så måste vi räkna med att denna försvinner om några år. Kvar kan bli några hårt specialiserade företag som bara tillverkar produkter med speciell inriktning.

Det är ur beredskapssynpunkt förvånande att man inte visar större intresse för svensk skinnindustri än vad man gör från utskottets sida. Vi vet alla att skinnet är en slitstark naturprodukt som med sina speciella egenskaper borde vara särskilt intressant i kristider. SIND, statens industriverk, angav också 1978 en önskvärd målsättning för skinnkonfektionsindustrins utveckling i Sverige. Den uppfattningen stöddes senare av tekodelegationen, som föreslog "att man som riktpunkt för samhällets insatser har en produktionsvolym på i stort sett 1978 års nivå". Delegationen konstaterade också: "Denna nivå motsvarar i stort den som är behövlig från försörjningsberedskapssynpunkt."

Jag är inte nöjd med det mottagande som vår motion har fått, men jag inser att det är meningslöst att mot ett enigt utskott ställa något yrkande. Det minsta man kan begära är att regeringen ändå följer importutvecklingen och att man gör det med det syftet att skinnkläder skall behandlas på samma

sätt som kläder av väv och trikå.

Vidare hoppas jag att det ur beredskapssynpunkt finns ett intresse för att svensk skinnkonfektion skall kunna överleva.

Avslutningsvis vill jag, herr talman, fästa uppmärksamheten på att svensk skinnindustri har betydelse ur sysselsättningssynpunkt.

Malung, den kommun där huvuddelen av svensk skinnindustri har funnits, har drabbats hårt av de nedläggningar som följt på grund av importen av skinnkläder. Arbetslösheten i Malungs kommun ligger i dag på ca 8 % av den arbetsföra befolkningen. Om man därtill lägger de som är föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder, är arbetslösheten närmare 15 %.

Jag nämner de här siffrorna utan särskild kommentar, eftersom vi nyligen debatterat arbetsmarknadspolitiken i den här kammaren. Då lämnades siffror från många län och kommuner, och i jämförelse med dem talar de här siffrorna sitt tydliga språk.

Jag är alltså inte nöjd med utskottets behandling av motion 2287, men jag ställer för dagen inget yrkande. Jag kommer dock mycket noga att följa utvecklingen och är självfallet beredd att återkomma.

Jag hoppas också att endera statsrådet eller också utskottets talesman är beredd att åtminstone ge ett löfte om att man skall bevaka den här frågan, vilket för framtiden kan uppfattas som hoppgivande.

Anf. 38 BJÖRN MOLIN (fp):

Herr talman! Den politiska debatten i vårt land har ändrat tonfall sedan förra året. Borta är alla de glada löftena om krafttag och nya satsningar. Borta är talet från valrörelsen om svängrum i stället för svängrem.

Detta nya tonfall i debatten gäller också tekopolitiken. Vad har egentligen hänt med alla de fagra socialdemokratiska löftena om framtiden för den svenska tekoindustrin? Var är alla de förhoppningsfulla socialdemokratiska debattörer som för ett år sedan i denna sal lovade en ljus framtid för svensk tekoindustri bara socialdemokraterna vann valet? Vad säger i dag t. ex. Lahja Exner, Lilly Hansson och Gunnar Sträng, som alla deltog i löftesgivningen här i kammaren för ett år sedan? Jo, herr talman, bortförklaringarnas tid är inne.

Nu föreslås en minskning av stödet till tekoindustrin. Därigenom fullföljs en politik som sedan 1979 har gått ut på att successivt reducera det statliga budgetstödet till tekoindustrin. Den socialdemokratiska regeringen går t. o. m. något snabbare fram när det gäller neddragningen än vad riksdagen tidigare förutsatt – vilket kanske när det kommer till kritan inte är så konstigt, mot bakgrund av de relativt små satsningar på tekoindustrin som gjordes under den tidigare socialdemokratiska regeringstiden, före 1976.

Mot denna bakgrund ter sig industriministerns tal om en ny tekopolitik ganska patetiskt. Det är ingen ny tekopolitik som presenteras i dag, däremot är det ett antal nya socialdemokratiska ståndpunkter i fråga om teko.

Låt mig ge några exempel på socialdemokraternas åsiktsförändringar sedan den 7 juni 1982.

1. Lahja Exner sade då här i kammaren, att socialdemokraterna avvisade

Nr 150

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

varje förändring av reglerna för det s. k. äldrestödet. Stödnivån var enligt Lahja Exner redan då otillfredsställande. I regeringens tekoproposition föreslås nu en kraftig neddragning av äldrestödet, låt vara något korrigerad i utskottet. Även utskottsförslaget innebär dock en gradvis neddragning av äldrestödet. "En nödvändig minskning av de totala subventionerna till näringslivet måste även gå ut över stödet till tekoindustrin", säger majoriteten i arbetsmarknadsutskottet.

2. Lilly Hansson sade i samma debatt, att det var felaktigt att dra ner på de offentliga insatserna i tekoindustrin, att man borde lagstifta om prissättning- en i detaljhandeln och att ett globalkontingentsystem borde utarbetas och införas. Socialdemokraterna i näringsutskottet avvisar nu både kravet på lagstiftning om prissättning i handeln och kravet på införande av globalkon- tingenter. Jag noterar att Lilly Hansson, socialdemokratisk gruppledare, i näringsutskottets protokoll är antecknad som närvarande vid justeringen av detta betänkande.

3. Gunnar Sträng hade ett långt anförande den 7 juni 1982. Han uttalade sig då också för lagstiftning om prissättning i handeln och för införande av globalkvoter. Han fann den då föreslagna beredskapsnivån för kläder lättsinnig. Han föreslog att tekovarorna skulle undantas från hemtagnings- systemet, och han ansåg att hänvisningarna till budgetläget från den borgerliga majoritetens sida när det gällde storleken på stödet till tekoindu- strin var ett sätt att förvilla allmänheten. Nu finns som sagt denna "förvillande argumentation" bl. a. hos socialdemokraterna i arbetsmark- nadsutskottet, och Gunnar Strängs partikamrater i näringsutskottet avvisar kraven på avskaffande av hemtagningsystemet och på lagstiftad prissättning i handeln. Regeringen föreslår vidare en successivt minskad ambitionsnivå även när det gäller de försörjningsberedskapspolitiska åtgärderna. Och näringsutskottet avstyrker ju det av regeringen föreslagna extra anslaget på 16 milj. kr. för beredskapslagring m. m.

Fru talman! Så ser det ut i dag.

Dessa konstateranden är betydelsefulla ur demokratisk synpunkt. I en demokrati där människornas beslutanderätt sker genom val mellan olika partier vart tredje år, måste väljarna veta att vad partierna säger att de skall göra om de vinner valet och får väljarnas förtroende, det skall också genomföras efter en valseger. Annars har ju inte väljarna några möjligheter att göra ett rationellt val, och de står i realiteten utan inflytande, manipulerade av partier som sviker sina vallöften. Så är det också på tekoområdet: många människor verksamma inom tekoindustrin har säkert lockats av socialdemokraternas vidlyftiga utfästelser och valt socialdemokra- terna framför andra partier just på grund av dessa löften. Det är inte svårt att förstå att dessa människor i dag känner sig vilna och svikna.

Fru talman! Svensk tekoindustri måste – som all annan industri – leva i ett internationellt konkurrens klimat. Den svenska tekoindustrin kan aldrig i längden hållas under armarna vare sig genom subventioner via statsbudgeten eller genom handelsrestriktioner som riktar sig mot importen. Detta har också socialdemokraterna tvingats inse. Vi kan inte utan stora risker för

repressalier mot vår export springa ifrån våra internationella handelspolitiska åtaganden. Och även regeringen – eller i varje fall delar av den – tycks nu ha insett att budgetunderskottet lägger restriktioner på möjligheterna att via budgeten subventionera industrigrenar med otillräcklig konkurrensförmåga. Tekoindustrins framtid ligger därför inte i ökade subventioner, utan i dess förmåga att finna egna nischer och att bli framgångsrik på design, produktutveckling och marknadsföring. Och det finns företag i Sverige som i denna mening är framgångsrika och som t. o. m. med framgång kan konkurrera på exportmarknaderna. Om staten skall ge ett stöd åt tekobranschen som sådan, borde det vara åt denna del av branschen.

På det handelspolitiska området svävar både regeringen och den socialdemokratiska majoriteten i näringsutskottet en smula på målet – det kännetecknade också den socialdemokratiske talesmannen i hans anförande nyss. Man förordar visserligen inte införandet av globalkontingenter, vilket skulle strida mot vår anslutning till det förlängda multifiberavtalet, men man tycks ändå inte helt utesluta tanken att man senare skulle kunna lämna multifiberavtalet och införa globalkvoter. Detta är en farlig attityd också för dem som vill utnyttja multifiberavtalets möjligheter till bilaterala begränsningsavtal för att skydda den inhemska tekoindustrin. Både för Sveriges handelspolitiska anseende och för våra möjligheter att uppnå resultat i de bilaterala förhandlingarna vore det därför en fördel om regeringen nu definitivt avförde tanken på globalkontingenter.

Regeringens förslag till ändringar i hemtagningssystemet och tullbehandlingen har svåröverskådliga konsekvenser. Visserligen föreslås en viss förstärkning av den kontrollerande tullpersonalen, men det hade behövts ändå, bl. a. för att kunna kontrollera befintliga bilaterala överenskommelser och ursprungslandsangivelser. Det kommer att ta tid både för tullen och för importörerna att anpassa sina hanteringsrutiner till de nya reglerna, och effekten kan bli en både dyrare, långsammare och krångligare tullbehandling. Folkpartiets företrädare i närings- och skatteutskotten avvisar därför detta förslag.

Fru talman! Ytterst gäller utformningen av tekopolitiken vilka kläder som konsumenterna skall kunna välja mellan och vilka priser som skall gälla. En tillkrånglad tullbehandlingsprocedur leder till ökade kostnader för konsumenterna. Införande av globalkontingenter för klädesimporten leder också till ett högre klädkonto för den enskilde konsumenten. Flera olika beräkningar har gjorts om hur stor denna fördyring är. Om lågprisimporten i sin helhet skulle skäras av och ersättas av import från EG- och EFTA-länderna eller av inhemsk produktion, skulle de sociala konsekvenserna bli stora. Varenda människa i detta land skulle förlora pengar, och framför allt barnfamiljerna skulle drabbas hårt. Fri handel och fri konkurrens på tekoområdet är något som alla vi konsument i längden kommer att tjäna på.

Trots detta har reglering av människors klädesval och av klädeshandeln alltid varit en lockelse för statsmakterna. Redan i de på 1700-talet av statsmakterna utfärdade s. k. överflödsförordningarna fanns föreskrifter om

vilka kläder som var tillåtna och vilka som var förbjudna. Det skulle sålunda efter den 1 januari 1767 vara förbjudet att bära släp till damklänningar och att förse dylika med garneringar av annat tyg än det som klänningen var sydd av. Likaså förbjöds det att använda siden- eller halvsidentyger till damkläder, med undantag av mössor, gardiner, möbelklädsel, möbelöverdrag och liksvepningar. Det skulle inte heller vara tillåtet för damer att bära tråd- och silkespetsar med mer än 1 tums bredd. En överträdelse av dessa förbud skulle straffas med 100 daler silvermynt i böter.

När det gällde manspersoner fick inte heller de bära klädespersedlar av siden eller silkesammet, med undantag av strumpor, vantar, vintermössor, kalotter, carpuser, halsdukar, hårpungar och hattband. Den som syndade mot dessa bestämmelser skulle få böta 200 daler silvermynt.

Fem år senare föreskrev Gustav III, att man skulle utreda införandet av en s. k. nationell dräkt, bl. a. för att utlänningar inte obehindrat skulle kunna konkurrera med de svenska manufakturisterna. Förslaget mottogs dock negativt av allmänheten och kom inte till utförande i avsett skick.

Fru talman! Dagens regleringsivrare på tekoområdet – de finns ju företrädna också här i kammaren – har alltså gamla förebilder av merkantilistisk och protektionistisk natur. Trots sina uppenbara fördelar måste därför frihandeln ständigt försvaras mot trångsynt nationella påtryckningar. Med tanke på vårt lands stora utrikeshandelsberoende borde dock Sverige vara ett av de länder som stod i främsta ledet när det gäller att försvara frihandeln.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 39 LILLY HANSSON (s) replik:

Fru talman! Björn Molin gjorde en del påpekanden om vad vi sade i valrörelsen och vad jag sade i kammaren när vi behandlade tekopolitiken förra året. I valrörelsen gav vi fyra konkreta löften. Dem har vi infriat. Björn Molin. När det gäller löftet till tekoindustrin under valrörelsen utgick det ifrån att vi lovade föra en offensiv tekopolitik, och jag vill påstå att den proposition som lagts fram för riksdagen och som vi behandlar i dag är ett fullföljande av det löftet.

Vi hade en reservation i fjol – det är riktigt. Den gällde lagstiftning om prissättning, och det har vi inte uteslutit i utskottets skrivning i betänkandet i år heller. Det är alltså inte något sviket löfte.

Sedan skall vi komma ihåg en sak till som vi påpekade i vår reservation i fjol, nämligen den neddragning som den dåvarande regeringen hade gjort i fråga om statens pris- och kartellnämnds möjligheter till prisövervakning just inom textil- och skoområdet. Pris- och kartellnämnden hade fått nya riktlinjer om att denna övervakning inte skulle bedrivas med samma intensitet som tidigare.

Jag menar, och vi menar i utskottet, att regeringen har vidtagit stimulansåtgärder inom branschprogrammet och vid statens industriverk och

att det på olika sätt pågår ett arbete för ökat samarbete mellan tekoföretagen och handeln. Vi har därför nöjt oss med att säga att vi skall avvakta resultatet av detta. Men vi påpekar också i utskottsbetänkandet att om man inte får önskat resultat, skall regeringen ta initiativ till åtgärder – även mot en lagstiftning.

Vi hade också förra året ett krav om globalkontingenter, påstår Björn Molin. Men vi begärde en utredning och att det utredningsarbetet skulle bedrivas på ett sådant sätt att det kunde bilda utgångspunkt för införande av ett globalkontingentsystem, om det nya MFA III-avtalet visar sig vara oacceptabelt för Sveriges del. Vi avvaktar nu hur det nya multifiberavtalet kommer att utvecklas när det gäller bilaterala avtal och om vi kan få en neddragning av importen genom de bilaterala avtalen. Globalkontingenter är inte "spolade".

Offensiva åtgärder har jag redan berört. Det är precis sådana insatser som regeringen är i färd med att genomföra.

Nr 150

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

Anf. 40 SYLVIA PETTERSSON (s) replik:

Fru talman! Det är i och för sig inte så lätt att tillfredsställa oppositionen på det handelspolitiska området, eftersom det finns så många olika uppfattningar.

I fråga om globalkontingenterna – nu skall jag ägna mig åt det Björn Molin tog upp – är det precis som Lilly Hansson säger att vi krävde en utredning inför ett eventuellt införande av dessa. Utredningen har nu gjorts, och det har föreslagits att globalkontingenter inte skall införas. Om resultatet av de nu inledda förhandlingarna om bilaterala multifiberavtal inte blir tillfredsställande, finns alltså beredskapen för att införa globalkontingenter.

Då det gäller uppstramningen av hemtagningssystemet kan man påstå att Sverige internationellt sett har en tullhantering som i ringa grad utgör ett hinder för handeln. Problemet med hemtagningssystemet, beträffande importen av de tekoprodukter för vilka importbegränsning gäller, är att systemet i mycket stor utsträckning missbrukas. De stickprovskontroller som tullmyndigheterna genomfört tyder på att bestämmelserna i över 40 % av fallen överträds. För att komma till rätta med detta föreslås nu vissa inskränkningar i hemtagningssystemet. Importörerna måste visa upp importlicensnumret och ange var licensen förvaras för att få förfoga över importsändningarna.

I en del fall kan detta naturligtvis skapa vissa olägenheter för importhandeln. Men det är nödvändigt för att åstadkomma efterlevnad av de bestämmelser som utfärdas. Detta innebär en mycket mindre olägenhet än vad som skulle bli fallet om hemtagningssystemet i sin helhet skulle avskaffas. Dessutom skall vi hålla i minnet att de nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 januari 1984. Näringslivet borde således ha tillräcklig tid på sig för att anpassa sina rutiner till de nya reglerna.

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

Anf. 41 BJÖRN MOLIN (fp) replik:

Fru talman! Om jag får börja med det sista som sades vill jag framhålla att det ju inte är tullens syfte att hindra handeln. Därför är det bra att tullproceduren har en liten handelshindrande effekt. Det händer ju på sina håll ute i världen att tullproceduren används för att hindra handel, men sådana hinder det har vi i Sverige i allmänhet varit eniga om att kritisera. Jag tror att det är nödvändigt att ge tullen ytterligare resurser för att kontrollera om de bilaterala avtal som vi i dag har följs och för att kunna avslöja förekomsten av felaktiga ursprungsangivelser. Det är en sak. En helt annan sak är att man på det här viset krånglar till proceduren och försvårar för tullen att ingripa mot brott på detta område.

När det gäller globalkontingenterna är det riktigt att riksdagen förra året begärde att man skulle utreda konsekvenserna av globalkontingenterna. Ett sådant uppdrag fick kommerskollegium. Kommerskollegium har kommit till slutsatsen att det inte finns några skäl alls för att införa globalkontingenter i Sverige. Det var alltså mot den bakgrunden som man tyckte att socialdemokraterna i dag definitivt kunde ha avvisat tanken på att använda sig av globalkontingenterna.

Fru talman! Jag har velat peka på det faktum att den socialdemokratiska politiken har förändrats efter det att socialdemokraterna vunnit valet och kommit i regeringsställning. Jag har inte i första hand velat raljera med några enskilda ledamöter i kammaren, utan jag har velat understryka att det är värt att uppmärksamma, framför allt från principiell demokratisk synpunkt, förändringen i den socialdemokratiska inställningen i fråga om tekopolitiken. Man kan inte efter valet komma och säga att av alla de vallöften som socialdemokraterna ställde ut i valrörelsen var det bara fyra som skulle infrias. Man borde ha sagt detta till väljarna före valet. Det är alldeles uppenbart att ett stort antal människor uppfattade det som sades här i kammaren och i valdebatten om vad socialdemokraterna skulle göra som löften att man också skulle göra så om man vann valet. Det är i den meningen som jag anser att väljarna är vilseförda. Väljarna har inte haft möjlighet att göra ett rationellt val mellan olika partier, om väljarna inte kan utgå från att vad partierna säger sig vilja verka för på ett visst område och avser att genomföra om de vinner valet också genomförs efter det att de har vunnit valet.

Anf. 42 LILLY HANSSON (s) replik:

Fru talman! Beträffande löftena från valrörelsen vill jag säga till Björn Molin att han själv har varit med om att se till att vi har ett statsfinansiellt läge som gör att vi inte på kort tid kan sanera ekonomin. Detta var också något som vi talade om under valrörelsen. Det var inte alls så som Björn Molin försöker insinuera: att vi ämnade infria bara fyra löften. Det var inte alls så. Det var fyra löften vi lovade infria omedelbart efter det att vi fått regeringsmakten, och det gjorde vi. Övriga löften sade vi att vi skall genomföra allteftersom vi får en ekonomisk situation som ger oss möjligheter till detta. Detta upprepade vi under hela valrörelsen: vi talade om vilken

ekonomisk situation vi hade och lät människorna förstå att vi inte inom en snar framtid skulle kunna sanera denna ekonomi, som ni bär ett stort ansvar för, herr Molin.

Vi sade att vi, allteftersom den ekonomiska situationen kunde förbättras med de åtgärder och den politik som vi ville föra, steg för steg skulle återställa mycket av det som de borgerliga regeringarna hjälptes åt att försämma.

Anf. 43 BJÖRN MOLIN (fp) replik:

Fru talman! Jag skall inte gå in på distinktionen mellan vallöften som skulle genomföras omedelbart och vallöften som skulle genomföras i en mera avlägsen framtid. Jag tror att de flesta människor som lyssnade på socialdemokratis förtroende här i riksdagen den 7 juni förra året eller som lyssnade på Olof Palme eller Gunnar Nilsson vid Beklädnadsarbetarnas förbunds kongress i augusti 1981 fick intrycket att det som sades var bindande löften som man avsåg att genomföra. De kunde inte tro att den politik som t. ex. Olof Palme vid Beklädnadsarbetarnas förbunds kongress betecknade som eländig skulle bli den nya socialdemokratiska regeringens tekopolitik.

Det dilemma som de socialdemokratiska talarna i dag står inför beträffande tekoområdet är ju att de nu tvingas försvara en politik som de förut klandrade. De gör det med argumentet att den ekonomiska verkligheten ser ut som den gör.

Fru talman! Detta var ju samma argument som jag använde den 7 juni förra året, nämligen att vi inte hade ekonomiska resurser som möjliggjorde ett ökat stöd via statsbudgeten till tekoindustrin. Det är klart att det är just konfrontationen med den ekonomiska verkligheten som har lett till att socialdemokraterna har måst överge delar av sin tekopolitik. Det är inte fel att ändra sig när man ändrar sig åt rätt håll. Det jag har kritiserat är att socialdemokraterna gett människor intrycket att de skulle föra en helt annan tekopolitik efter valet än den de faktiskt har fört efter det att de vann valet.

Anf. 44 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag om kvällsplenum nu uppsatts.

Anf. 45 GUNNAR STRÄNG (s):

Fru talman! Det har blivit en regel att vi varje år håller en debatt om tekopolitiken. Ibland hettar det till, ibland är det litet lugnare, och årets debatt är väl litet grand mittemellan.

Men den här debatten skiljer sig från de tidigare debatterna, som både jag och bl. a. Björn Molin har deltagit i, i det avseendet att vi nu har ett förslag som ger hopp för framtiden för denna så hårt provade näringsgren. För första gången på åtskilliga år hanterar vi nu ett förslag som är framtidsorienterat och ger chans till stabilitet i produktionen för åren framöver.

Vi har först och främst fått en klar och förpliktande målsättning inom tekopolitiken. Regering och riksdag tar ansvaret för att 30 % av det svenska

Nr 150

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

folkets behov av tekoprodukter skall komma från den svenska industrin. Under den borgerliga regeringsperioden talade man om dessa 30 %, men i den formen att det var en diffus riktning utan några egentliga förpliktelser. Nu är målet fixerat, och hjälpmedlen för att nå det är angivna i utskottsbetänkandet.

Förslagen innebär selektivt och generellt statsstöd till tekoindustrin till förbättringar i fråga om rationaliseringen, mekaniseringen och strukturåtgärderna samt stöd till förstärkt marknadsföring på exportsidan och på hemmamarknaden. Det är ett selektivt stöd för att stärka branschens konkurrenskraft och därmed ett stöd med sikte på vad utvecklingen kräver. Det kompletteras också med äldrestödet.

De medel som föreslås brukas för att uppnå målet stämmer i allt väsentligt med de förslag som socialdemokraterna under de år vi drogs med den borgerliga dominansen i riksdagen och med den borgerliga regeringen förgäves försökte predika och få anslutning till.

Gränsskyddet mot lågprisländernas import spelar enligt min mening en alldeles avgörande roll. Att priskonkurrera med lågprisimport från länder där daglönen för en arbetare motsvarar en halv timlön för motsvarande anställd i vårt land, är självfallet i längden en omöjlig uppgift. Jag har lagt märke till att både moderater och folkpartister i reservationen – sedan man funderat över detta – för att försvara sin negativa inställning med avseende på att skydda sig mot denna lågprisimport säger: Om man skärper kontrollen styr man över importen till EG- och EFTA-länderna, och då gäller frihandelsreglerna, varför import från dessa länder inte kan förhindras.

Jag vågar nog säga, fru talman, att läget i dag faktiskt är annorlunda. Genom att Sverige haft en betydligt lugnare löneutveckling än övriga OECD-länder, framför allt under de senare åren, har vi nu en lönekostnad per producerad enhet – och det är det avgörande – som passerats av en hel del av våra konkurrentländer i Europa. Detta är räknat efter dagens kurs och således efter den svenska devalveringen, som även i det här avseendet får en för svensk tekoindustri och svensk industri i allmänhet mycket välgörande verkan.

De ekonomiska tidskrifterna har uppmärksammat detta. Jag läser dem av gammal vana, och jag har konstaterat att det finns ett mycket intressant problem som har präglat dessa tidskrifters kommentarer under de senaste veckorna. Om man ser på utvecklingen för de reala timlönerna inom tillverkningsindustrin under det senaste tiotålet år, kan man bl. a. konstatera att utvecklingen bland alla OECD:s 14 nationer gått långsammast i Sverige – vi har den lägsta löneutvecklingstakten. Och vad jag tycker är ännu mer intressant är – när man avläser denna statistik – att de totala arbetskostnaderna per timme och producerad enhet i föl blev högre än i Sverige i USA, Norge, Schweiz, Canada, Västtyskland, Danmark, Nederländerna och Belgien. Det betyder – jag vill säga det med anledning av de moderata och folkpartistiska inläggen som vi har avlyssnat här i dag – att situationen är annorlunda. Det är inte lika lätt att skyffla över lågprisimporten på OECD-, EG- och EFTA-länder, utan vad vi i dag har att räkna med som den svåra och

besvärande konkurrensen är faktiskt alltså importen från lågprisländerna. Det är den vi har att frukta.

Vi har stått med mer öppna dörrar än någon annan nation i västvärlden med påföljden att vi i dag har en så låg självförsörjningsandel som här vid flera tillfällen har åberopats, dvs. 20 % av vårt klädbehov, och vi har fått se en reduktion av antalet anställda till hälften under de senaste tio åren.

Jag menar att vi inte behöver känna samvetskval för en begränsning av lågprisimporten. Vi har en import av det här slaget som per invånare är både två och tre gånger större än vad motsvarande import är i övriga industrinationer i Europa, i USA och i Canada.

Vår utrikeshandelsminister Mats Hellström, som jag med glädje ser här i kammaren i dag, besvarade den 10 februari en interpellation om importen av tekoprodukter. Mats Hellström konstaterade då, med hjälp av den statistik som för honom var tillgänglig, att Sverige har en klädimport från lågprisländerna på 52 dollar per capita. Motsvarande import för EG-nationerna är 28 dollar per capita och för Canada 18 dollar per capita. Vi har dessutom de lägsta tullarna bland industrinationerna när det gäller tekoprodukterna.

Detta är det faktiska statistiska innehållet i vårt förhållande gentemot dessa lågprisländer. Skall vi komma till rätta med problemet måste vi stärka vårt gränsskydd. Nu har vi inom multifiberavtalets ram träffat uppgörelse med 16 lågprisländer om en till kvantiteten bestämd import.

Vi är medvetna om att nya lågprisländer under resans gång måhända aktualiseras som exportörer. Villiga importörer finns det ju alltid. Dessa nya lågprisländer är inte bundna av begränsningsavtal. Det aktualiserar ett speciellt problem. Eftersom flera av oppositionens deltagare i debatten har frågat varför vi accepterar multifiberavtalet, varför vi inte går rakt på globalkvoten, vill jag säga, vilket har framkommit i debatten, att detta multifiberavtal träffades under den tidigare borgerliga regeringen. Det innebär naturligtvis vissa svårigheter att göra rent bord med denna internationella överenskommelse och springa över till ett helt nytt system. Vi får acceptera de avtal ni har skrivit under, men det bör kanske vara en tankeställare för er när ni börjar invända mot socialdemokratin att den sitter bunden av det multifiberavtal som ni träffade en och en halv månad innan den socialdemokratiska regeringen trädde till.

Det uppstår alldeles speciella problem med de här nya nationerna som vi ännu inte har träffat några bilaterala avtal med. Problemen kan mötas med att vi importerar inom ramen för en på förhand bestämd globalkvot.

En socialdemokratisk motion ställer detta krav, och utskottet svarar att om det flyter in lågprisimport helt okontrollerat genom den här öppna dörren till förfång för oss och med risk för att begränsningens grundtanke spolieras, då "förutsätter utskottet att regeringen tar initiativ till erforderliga åtgärder".

Jag skulle gärna ha sett en hårdare skrivning från utskottets sida, och jag skall förklara det på följande sätt:

Enligt min mening bör ett lågprisland, där det inte finns ett bilateralt avtal

Nr 150

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

med Sverige, i sedvanlig ordning begära förhandling för fastställande av kvantiteten i ett sådant avtal. Först därefter bör import tillåtas. Då vi nu skall ha en ursprungsmärkning av importvarorna innan de skall ut i handeln, kan jag inte se några praktiska hinder för att kräva ett bilateralt avtal som villkor för det land från vilket vi godtar import. Genom ursprungsmärkningen har vi ju kontroll över exportländerna.

Jag uttalar förhoppningen att regeringen utan dröjsmål stänger den här öppna dörren, som kan vara besvärande. Vi har gamla exempel på det. Jag minns att jag har stått här i talarstolen och beskrivit den enormt snabbt svällande importen från Indonesien för några år sedan, där vi inte hade något bilateralt begränsningsavtal. Vi skall stå öppna för sådana avtal, även för nya nationer, men det är rimligt att de begär att få ett sådant avtal, innan de slussar ut sin lågprisimport över vårt land. Detta är också, menar jag, en fråga om moral gentemot de andra lågprisländerna, som vi redan har träffat avtal med. De bör följaktligen ha rätt att kräva att några nya konkurrenter inte kommer in utan vidare med mindre än att de i vanlig ordning seriöst har prövats.

Som generellt stöd spelar i dag äldrestödet den avgörande rollen, och när det infördes gavs det karaktären av ett övergångsstöd. Jag vill understryka det, eftersom det inte har sagts tidigare i debatten. Utskottsmajoriteten har enat sig om en försiktig reduktion av stödet under en treårsperiod från nuvarande 15 % till 7 %. Utskottet räknar med att reduceringstakten skall korrespondera med förväntade förbättringar i sysselsättningsläget och effekten av devalveringen. Förhoppningsvis kan utskottet få rätt på den punkten, och även förstärkningen av det selektiva stödet bör vägas in i bilden när vi bedömer takten i reduktionen och detta att vi över huvud taget har gett oss på att reducera det s. k. äldrestödet.

Något som klart diskriminerar den svenska produktionen i jämförelse med importen är det procentuella påslaget i handeln. Man kan med starka skäl fråga sig varför en handlare skall ha dubbelt så stor avans i kronor räknat för att lyfta en svensktillverkad vara över disken i jämförelse med påslaget på importvaran. Vi har under många år påtalat detta förhållande utan att det har föranlett någon ändring.

Det går inte att i längden fortsätta med det nuvarande prissättningssystemet. De eventuella försök som har gjorts för att korrigera detta, genom förhandlingar mellan handeln och priskontrollnämnden, har sorgligen misslyckats.

Även om utskottet inte självt vidtar åtgärder på området, utgår utskottet från att regeringen tar erforderliga initiativ så det hela ordnar upp sig inom rimlig tid. Enligt min mening blir det nog nödvändigt med ett konkret ingripande, i sista hand baserat på ett författningsmässigt fastlagt åläggande, om vi skall få någon ändring. Jag hoppas att regeringen uppfattar utskottets försiktiga skrivning som en klar hemställan och rekommendation om att åtgärder här måste vidtas.

Frågan om ett sanceringsbolag med statlig auktorisation har av och till varit uppe i debatten under tidigare år. Det fanns med i våra gamla motioner. Vi

får nu besked om att ett sådant organ skall inrättas inom ramen för industriverkets administration. Jag uttalar min tillfredsställelse därmed, men jag vill gärna understryka att verksamheten måste utrustas med en sådan personalkompetens och sådana ekonomiska medel att uppgiften verkligen kan fullgöras.

För att vi skall uppnå den 30-procentiga försörjningsgraden måste kontrollen vid gränserna med avseende på lågprisimporten upprätthållas. Jag har understrukt detta. Till detta hör en skärpning av licenskontrollen och hemtagningssystemet. Vi är underkunniga om att här föreligger stora brister. Detta har påtalats och redovisats av Sylvia Pettersson, och jag har en känsla av att ytterligare talare i debatten kommer att ägna sig åt dessa frågor, varför jag inte skall ta upp tiden med att närmare utveckla dem.

Jag skall sluta med att nämna vad som sägs om överträdelse av bestämmelserna, nämligen att regeringen överväger utformningen av sanktionsbestämmelser. Jag utgår från att dessa överväganden också omsätts i handling. Det finns ingen ursäkt för och ingen förklaring till det ganska ogenerade fusk som har begåtts i det avseende som jag nu talar om.

Den 1 juli i år träder ju lagen om ursprungsmärkning i kraft, dock i den formen att märkningen skall vara verkställd då varan säljs till kunden. Det hänger således helt på kunden, om han eller hon är medveten om att ursprungsnamnet bör kontrolleras före köpet. Bryr sig kunden om detta, då är ursprungsmärkningen som den skall vara. Bryr sig kunden inte om det, har ju ursprungsmärkningen egentligen inte något större värde. Om kunden köper och är likgiltig för var varan har producerats, så är det mycket av ett slag i luften, och man ödelägger då märkningstvånget just när varan möter kunden och vice versa. Vill man ha ursprungsmärkningen effektiv, måste den ske vid gränsen och kontrolleras av tullmyndigheten. Jag utgår ifrån att det blir nödvändigt att göra den omläggningen relativt snabbt – vi startar ju den 1 juli i år med ursprungsmärkning enligt det system som Björn Molin införde. Vi får väl prova det ett halvår, men jag har en bestämd känsla av att det blir nödvändigt att rätt snart göra om detta.

Allra sist kanske ett ord om Eiser. Företaget är föremål för rekonstruktion och har fått en ny verksledning. Statsföretag har att leda arbetet med sikte på att de olika enheterna blir självbärande och vinstgivande. Det är en riktig ambition, och det är möjligt att en större grad av eget ansvar och självständighet hos de skilda enheterna kan bidra till den målsättningen. De olika uppfattningarna om s. k. privatisering av dotterföretagen, bl. a. framförda i en del borgerliga motioner med rätt stor entusiasm, ser jag för min del inga motiv för. Även om enligt utskottet denna väg också kan tänkas, menar jag att det bör ske som den sista utvägen. Blir det aktuellt, bör ett övertagande från de anställdas sida ha företräde. Vi har i det här landet ett tiotal löntagarägda företag inom tekobranschen som i dag sysselsätter i runt tal 600 anställda sammanlagt. Det är ett så pass intressant företagande att det bör uppmuntras, och jag hoppas gärna utvecklas.

Ytterligare bara något ord till Björn Molin. Den där uppvisningen i att nu har socialdemokratin sprungit ifrån sina löften i avseende på tekopolitiken

Nr 150

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

håller inte, om man läser regeringspropositionen med den objektivitet och det lugn och den sans som man bör göra, även om man råkar tillhöra ett annat politiskt parti. Dessutom är det ju så, att man inte gärna kan på en gång förändra förhållandena. Det här partiet må väl i Herrans namn ges en möjlighet att i tidsperspektivet realisera sina synpunkter i olika politiska avsnitt, bl. a. när det gäller tekopolitiken.

Ni lyssnade väl, gissar jag, ärade kammarledamöter, med stort intresse på herr Björn Molins imponerande historiska forskningar rörande damernas släp och flor under senare hälften av 1700-talet och första hälften av 1800-talet. Det var ett ganska ovanligt inslag i en i övrigt ganska sakligt betonad tekodebatt, och jag vill gärna önska Björn Molin fortsatt framgång i forskningen på detta tydliga för hans del så oerhört intressanta område.

Anf. 46 STEN SVENSSON (m) replik:

Fru talman! Med anledning av Gunnar Strängs kritik av vår skrivning i den moderata reservationen beträffande lågprisimporten kan vi konstatera att över halva importen i dag kommer från EG och EFTA och att endast 30 % är lågprisimport.

Våra kostnadsnivåer har ju legat alldeles för högt i flera år i rad, och vi har förlorat marknadsandelar. Det är lätt att förlora marknadsandelar men ytterligt svårt, herr Sträng, att ta tillbaka dem igen!

Nu vill herr Sträng göra gällande att den utvecklingen skulle vända.

Det tror jag inte alls på. Jag tror att Gunnar Sträng får anledning att ta tillbaka vad han har sagt här. Alla de åtgärder som socialdemokraterna har bestämt sig för på skatteområdet kommer att innebära en kostnadsexplosion under den resterande delen av innevarande mandatperiod – det har jag påpekat tidigare i debatten – med tanke på alla höjda arbetsgivaravgifter, kapitalskatter, tillfälliga vinstskatter, restavgifter och kanske också en proms så småningom. Inga konkurrentländer behöver laborera med ett löntagarfondssystem.

Allt detta kommer att innebära att det blir utomordentligt svårt att kunna sänka det svenska kostnadsläget. Därför kommer denna problematik att kvarstå. Importen kommer i allt större utsträckning att styras över på EG och EFTA. Nettoeffekten kommer då att bli att kvoteringsarna skyddar EG och EFTA från lågpriskonkurrens på den svenska marknaden. Vad kommer då svenska konsumenter och tekoföretag att vinna på detta?

Gunnar Sträng ville ju inte göra några inskränkningar i handeln mellan Sverige och EG och EFTA. Den skulle vara fri och tullfri som förut, om jag förstod honom rätt.

Anf. 47 BJÖRN MOLIN (fp) replik:

Fru talman! Ett par korta kommentarer till Gunnar Sträng. Jag berörde i mitt anförande inte frågorna om målen eller, som man ibland säger, riktpunkterna för tekopolitiken, varken 30-procentsmålet eller produktionsmålet. Riksdagen bibehöll ju dessa mål vid sin behandling förra året. Skillnaden är ju den att man från den socialdemokratiska regeringen inte

säger någonting om när dessa mål skall vara uppnådda. Jag kan ställa frågan antingen till Gunnar Sträng eller till regeringens företrädare. Har man mål, beträffande vilka man inte säger någonting om när de skall uppnås, är det inte någon större mening med att föra en diskussion om dem.

Gunnar Sträng sade att han hade iakttagit att lönekostnaderna i Sverige stiger långsammare än i flertalet västeuropeiska länder. Han kopplade detta till devalveringen och ansåg att den hade gjort Sveriges konkurrensläge bättre. Ja, det är bra. Om devalveringseffekten blir denna, minskar ju behovet av stödåtgärder till industrin i allmänhet. Då har man uppnått syftet med devalveringen. Jag kan kosta på mig att säga att jag hoppas att det blir så.

Att såsom Gunnar Sträng ta detta till intäkt för att man skulle kunna vidta ytterligare handelsrestriktioner mot lågprisländerna innebär att man bortser från effekten på konsumenterna. Lågprisimporten ger ju konsumenterna möjlighet att välja mellan billigare alternativ i fråga om kläder, medan vår egen produktion och i relativt hög grad även importen från EG och EFTA inte har inneburit ett lågprisalternativ.

Min andra invändning mot Gunnar Strängs resonemang är att han helt bortser från dels risken för motåtgärder riktade mot svensk export, dels risken för en mer allmän övergång i protektionistisk riktning.

Fru talman! Sedan vill jag bara säga till Gunnar Sträng att jag har studerat vad socialdemokratin sade förra året lugnt och sansat. Det har jag gjort ganska grundligt, eftersom rätt mycket av socialdemokraternas tekokritik riktades mot mig. Jag konstaterar i dag att ganska många av de punkter som man kritiserade den tidigare regeringen för har man nu övertagit och försvarar. Som jag sade i det tidigare replikskiftet med Lilly Hansson är det naturligtvis ett resultat av den ekonomiska verklighet som alla regeringar har att arbeta mot bakgrund av.

Den sista delen av mitt inlägg var ett försök att visa att regleringsivrarna har en lång tradition. Kampen mot regleringar och för frihandel måste föras i dag på samma sätt som den behövde föras på 1700-talet.

Anf. 48 GUNNAR STRÄNG (s) replik:

Fru talman! Jag har väl knappast någon anledning att bemöta Sten Svensson. Vill han ha en skattepolitisk debatt eller en allmän ekonomisk debatt, står jag gärna till förfogande när de punkterna kommer på dagordningen. Nu diskuterar vi de exklusiva tekoproblemen, och det vore fel av mig att ge mig ut i en allmän debatt om skattepolitiken och den ekonomiska politiken.

Jag vill emellertid säga till Björn Molin att när man skall nå det uppsatta målet är det alltid en strävan att man skall göra det utan alltför stort dröjsmål. Visar det sig att dröjsmålet blir för stort, försäkrar jag Björn Molin att det finns tillräckligt många intressen inom tekobranschen – företagare, anställda och andra – som kommer att påminna regeringen om det mål som satts upp och att tendensen mycket märkbart måste gå i riktning mot målet.

Sedan tycker jag inte att man kan se de här frågorna på det enkla sätt som

Torsdagen den
19 maj 1983.

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

Björn Molin gav uttryck för i sitt senaste inlägg. Det är ju frågan om, säger Björn Molin, att vi skall bereda konsumenten tillgång till billigaste möjliga produkt, dvs. att man sätter konsumenten i förgrunden.

Vi har gjort vissa speciella undantag från detta. Det vore enormt mycket billigare för konsumenterna med sådana viktiga ting som livsmedlen är, om vi hade gränserna öppna för en billig livsmedelsimport. Vi skyddar jordbruket till 100 %, och vi är alla överens om detta, för vi vill inte ha ett tomt skafferi om vi blir avspärrade igen.

Vi har fört in även tekoindustrin bland beredskapsnäringarna, inte till 100 % men till 30 %. Vi lever i ett klimat där vi måste ha skor på fötterna och kläder på kroppen, även om vi har en del i våra garderober. Det är från den utgångspunkten konsumenten får underkasta sig vissa begränsningar i sina ambitioner att köpa så billigt som möjligt. Vi har i nationellt försvarsintresse sagt att vissa ting skall vi ha kvar genom en egen produktion.

Allra sist vill jag säga till Björn Molin att jag hade nöjet att sitta på Beklädnads kongress när Björn Molin var där för att försvara sitt fögderi. Jag skall gärna ge honom ett erkännande för att han var vänlig och gick dit, för han visste ju att han gav sig in i ett möte med en grupp människor som inte applåderade vad han gjorde. Det hedrar honom att han kom, men han hade svårt att värja sig i den diskussion som jag hade möjlighet att avlyssna.

Däremot kan jag säga att det förslag som nu föreligger har arbetats fram i samråd med Beklädnadsarbetareförbundet. Den fackliga organisationen betraktar förslaget ungefär så som jag försökte förklara att jag ser på det, nämligen som ett framåtsyftande, positivt förslag i trygghetens intresse.

Anf. 49 STEN SVENSSON (m) replik:

Fru talman! Nu betar sig Gunnar Sträng på samma sätt som Thage Peterson gjorde nyss. Här har man efterlyst i hela debatten vad våra alternativ är när vi förordar en nedtrappning av den selektiva subventionspolitiken. Jo, det är kraftfulla åtgärder på skattepolitikens område som lägger grunden till ett väsentligt bättre konkurrensläge både här hemma och utomlands.

Men när vi påpekar detta och samtidigt påpekar vad socialdemokratis skattepolitik, som vi vill rätta till, leder till, då vill man inte längre föra en debatt. Då ställer man irrelevanta frågor eller undviker att svara.

Det är uppenbart, fru talman, att socialdemokratis skattepolitik är utomordentligt pinsam, framför allt på tekoområdet.

Anf. 50 BJÖRN MOLIN (fp) replik:

Fru talman! Låt mig först säga att jag har aldrig hävdat att målsättningen för tekopolitiken enbart skall vara att tillhandahålla så billiga varor som möjligt. Vad jag har sagt är att det skall finnas ett lågprisalternativ. De konsument som vill köpa tekoprodukter – ofta av litet lägre kvalitet – till lägre pris, skall ha den möjligheten. Jag menar att man inom ramen för multifiberavtalet har möjligheter att komma fram till sådana här bilaterala begränsningsavtal. Men jag tycker inte man skall gå längre i fråga om

handelsrestriktioner och införa t. ex. globalkontingenter. Då begränsar man vanliga människors möjligheter att handla billiga kläder. Det borde vara en relevant synpunkt också för socialdemokratin, eftersom det är betydelsefullt inte minst för låglönegrupperna i samhället.

Gunnar Sträng påminde om Beklädnadsarbetareförbundets kongress. Jag vill bara säga att jag tror att det var nödvändigt att den gången säga sanningen om förutsättningarna för svensk tekoindustri. Den sanningen var att vi icke kan lösa tekos problem genom vare sig ytterligare subventioner via statsbudgeten eller ökade handelsrestriktioner.

Det är säkert som Gunnar Sträng sade, att detta inte var ett budskap som blev omedelbart populärt på Beklädnadsarbetareförbundets kongress. Olof Palme uppträdde ju senare på samma kongress och gav ett helt annat besked, nämligen att man, om socialdemokratin fick bestämma, kunde räkna med en mycket ljusare framtid för den här industrigrenen.

Det är inte minst mot den bakgrunden som jag från demokratiska utgångspunkter påvisade att det var vilseledande både i kammaren den 7 juni, under valrörelsen och av Olof Palme under Beklädnadsarbetareförbundets kongress att ge människor ett intryck av att man skulle kunna föra en politik som på väsentliga punkter avvek från den vi förde och som gav teko så mycket större möjligheter.

Vad som hänt sedan valet och sedan den nya socialdemokratiska regeringen tillträtt har ju visat att konfrontationen med verkligheten gjorde det nödvändigt för den socialdemokratiska regeringen att i huvudsak föra samma tekopolitik som den tidigare regeringen.

Anf. 51 GUNNAR STRÄNG (s) replik:

Fru talman! Om jag skall kosta på Sten Svensson ett argument till skulle det vara att vi för dagen lever med en skattepolitik där socialdemokratin inte står alldeles isolerad. Det föreligger en skatteöverenskommelse endosserad av socialdemokraterna, centerpartiet och folkpartiet som gäller fram t. o. m. 1985 i de väsentliga skattefrågorna. Sten Svenssons parti har ställt sig utanför. Det känner vi alla till. Nog sagt om det.

Sedan vill jag till Björn Molin säga att en globalkvot, som ändå både regering och utskott har funnit som ett alternativ ifall inget annat står oss åter, inte innebär att man förhindrar konsumenten att köpa billiga produkter. Globalkvoten kommer ju att inkludera en rad lågprisländerns export till Sverige. Men det finns en på förhand bestämd uppfattning om vilken kvot av denna lågprisimport man skall ta in.

Jag kan helt lugna Björn Molin med att även om det blir en globalkvot kommer de svenska konsumenterna att ha tillgång till de billiga kläderna. Vi har ju inte den uppfattningen att det via globalkvot skall bli något totalförbud för importen från lågprisländerna.

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

Anf. 52 INGVAR KARLSSON i Bengtsfors (c):

Fru talman! Vår svenska tekoindustri har ända sedan 1950-talet haft betydande svårigheter, med omfattande sysselsättningsminskningar som följd. År 1960 fanns det 95 000 anställda, år 1970 67 000 och år 1977 ca 40 000. Jag vill nämna dessa siffror, därför att en del har trott att nedgången för teko började efter regeringsskiftet 1976. Thage Peterson nämnde också i dag att försörjningsprocenten 1976 låg på 30. Det är riktigt, men det var en nedåtgående trend helt enkelt.

Det var under tillväxtens dagar, då det talades om att vi svenskar skulle syssla med högteknologisk produktion. Enklare detaljer kunde vi gärna avstå till mindre utvecklade länder, hette det. Några högtjudda protester hördes inte på den tiden, varken från fackföreningsrörelsen eller från socialdemokraterna. Det låg helt i linje med den "glädjande folkvandringen från Norrland" som Aftonbladet skrev om på sin tid. Effektivt skulle det vara till 100 %.

I dag är det litet andra tongångar. Det är låg tillväxt, arbetslöshet och underskott både här och där, och det gör att allt fler omvärderar tidigare uppfattningar. Man frågar sig helt enkelt, varför vi inte kan göra enklare komponenter här i landet och varför vi inte kan tillverka t. ex. kläder.

Tekoindustrin är en bransch som snabbt fick kännning av samhällsomvandlingen och konkurrensen från utlandet. De stora kostnadshöjningarna i början av 1970-talet var en av orsakerna. Mellan 1974 och 1976 ökade kostnaderna för svensk företagsamhet med mer än 40 %. Det var denna kostnadsexplosion som drog ned våra företags konkurrensförmåga – det är helt givet. Marknadsandelar förlorades på alla områden och över hela världen.

Detta var en av spikarna i tekokistan, som fick allt svårare att flyta.

När regeringen Fälldin tillträdde 1976 möttes den av ett bord som var dukat med oändliga problem. Skyndsamt fick åtgärder vidtas för att man skulle få en någorlunda balanserad utveckling till stånd inom alla branscher. Krisbranscherna var många, som vi kommer ihåg.

Tekopropositionen vintern 1977 innehöll olika stödåtgärder, och en av nyheterna var äldrestödet. Äldrestödet skulle bidra till att underlätta för företag med anställda över 50 år. Stödformen mottogs positivt av alla berörda parter – såväl fack som företag. Äldrestödet har visat sig vara ett betydelsefullt tillskott under alla år. Utan detta hade vi troligen endast haft spillror kvar av denna en gång så stolta näringsgren. Stödet till branschen ökade från 33 milj. kr. i början av 1970-talet till bortemot en halv miljard i slutet av 1970-talet. Detta visar hur allvarligt vi såg på tekofrågan.

Fälldinregeringen utsattes för hård kritik från arbetarrörelsen för bristande insatser. Det demonstrerades friskt på den tiden. I dag är tystnaden inte bara genant utan också oroväckande. Nu tiger facket. Den grenen har snabbt blivit avlövad efter regeringsskiftet.

Den som minns vet att socialdemokraterna lovade mera tyg på borden och mera tråd i nålarna, bara de fick chansen att bestämma. Det har talats en hel del om olika svek. Jag återkommer till detta längre fram.

Trots Fälldinregeringens ansträngningar lyckades man inte bibehålla produktionen. Konkurrensförmågan fanns inte – den var från tidigare är svårt urholkad. Importen bara ökade.

En bidragande orsak var, som jag sade tidigare, det höga kostnadsläget. Den solidariska lönepolitiken har resulterat i att vår industri har industrivärldens minsta lönedifferentiering. Tekoindustrin kan därför inte konkurrera med tekoimporten. Kostnadshandikappet är uppemot 30 % större än inom andra områden.

Det skulle vara intressant att höra om socialdemokraterna har någon uppfattning i denna fråga. Tror ni på den solidariska lönepolitiken samtidigt som ni trappar ned äldrestödet, och har ni fortfarande verkligen kvar målet om 30 %? Man kan fråga sig om detta är realistiskt.

Helt klart är att om vi menar något med vår målsättning måste vi vidta de åtgärder som är nödvändiga. Socialdemokraternas tal om offensiva åtgärder är bara tomt prat. Ni lovade före valet en mängd åtgärder som enligt er uppfattning var helt nödvändiga för att vi skulle kunna upprätthålla tekoproduktionen. Jag spiller inte tid med att räkna upp förslagen, men jag vill mycket gärna ha svar på en fråga: Vad är det som har hänt med teko på senare tid som gjort att ni numera föreslår en minskad arsenal av åtgärder?

Devalveringens effekter prisas högt av regeringen. Det verkar som om devalveringen skulle ersätta alla svikna löften. Tekobranschen har dock på ett lättöverskådligt sätt redovisat hur den slår. Devalveringsvinsten är helt uppäten den 1 januari 1984, just när nedtrappningen av äldrestödet sker. Alltså kan inte devalveringen åberopas som en anledning till nedtrappningen. I stället får den en motsatt effekt. Lönekostnaden kommer att öka med 5 %. Detta är mycket allvarligt, när vi vet att över hälften av alla anställda var verksamma i företag som var lönsamma endast med äldrestöd.

Socialdemokraternas ambitioner att öka de selektiva åtgärderna ligger helt i linje med deras ideologi. Men socialdemokraternas övertro på styrning är knappast lösningen för tekoproduktionen. Tänk er alla de småföretag som skall ha kontakt med byråkratin! De kommer att ge upp långt innan någon selektiv hjälp nått fram. Men det är möjligt att socialdemokraterna vill ha bort de små enheterna. De större har ju betydligt lättare att klara alla sådana här kontakter. För den skull behöver de dock inte vara effektivare. Vi har ett lysande exempel på det i Eiser.

Är det så enkelt att öka produktionen som att bara ge några miljoner till marknadsföring och export? Varför används då inte den modellen till att lösa vårt lands alla balansproblem?

Nedtrappningen av äldrestödet är en åtgärd som enligt centerns uppfattning är ett felaktigt steg i nuvarande situation. Om den negativa utvecklingen skall vändas, måste vi vara beredda att som ett minimum ha kvar de gamla generella stödåtgärderna. Det faktum att man tror sig uppfylla propositionens målsättning med färre åtgärder från samhällets sida gör att regeringens tekopolitik inte kommer att tas på allvar. Alla fagra löften från oppositionsåren är nu borta, kvar är bara verkligheten.

Åtgärder för tekoindustrin, m. m.

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

När tekoindustrin behandlades vid förra riksmötet var alla överens om att, som det står i betänkandet, tidpunkten och takten för neddragningen av äldrestödet skulle bestämmas med hänsyn till det rådande sysselsättningsläget.

Alla utom socialdemokraterna och moderaterna slår fast att sysselsättningsläget ser lika mörkt ut nu som för ett år sedan. LO-ekonomerna spår nu också en ökad arbetslöshet, trots alla socialdemokratiska löften om motsatsen. Följande fråga kan ställas: Blev det på detta område bättre med en socialdemokratisk regering? Svaret måste bli nej.

Fru talman! Jag vill likna den socialdemokratiska tekopolitiken vid folksagan om Mäster skräddare. I sagan börjar man med en bit tyg som skall räcka till en rock, men efter flera misslyckanden blir det ingenting.

I den här verklighetsskildringen kommer byxorna att fattas. Och det är ganska genant för socialdemokraterna att inte kunna ha byxorna på i tekodebatten.

Moderaterna har mer eller mindre sålt smöret och tappat pengarna när det gäller tekopolitiken. De trodde väl aldrig att det skulle bli just de som bidrog till propositionens genomförande. Nu blir det både nedtrappat äldrestöd och mera selektiva åtgärder.

Moderaternas förstahandsyrkande var ett avslag på propositionen. Men efter diverse kontakter landade socialdemokraterna på moderaternas nedtrappningslinje, och moderaterna i arbetsmarknadsutskottet glömde förmodligen näringsutskottet, där den selektiva delen behandlades. Det har väl inte bedrivits någon studiecirkelverksamhet vid dessa träffar, men troligen har det varit kontakter på magisternivå.

En framstående moderat i näringsutskottet har i en egenhändigt skriven artikel klart sagt ifrån att äldrestödet t. v. bör bibehållas på nuvarande nivå. Nu blir det inte så, på grund av moderaterna. Det har blivit allt vanligare att moderaterna stöder regeringen i frågor där oppositionen har en möjlighet att vinna. Det är synd att moderaterna agerar så. Debatten mellan moderaterna och socialdemokraterna här i dag har varit ganska högljudd. Man kan fråga sig varför, för det är ju moderaterna som hjälper socialdemokraterna att få igenom denna proposition.

En första målsättning måste nu vara att bryta den nedåtgående trenden – först därefter kan vi räkna med en framtidstro.

Centern har föreslagit att äldrestödet skall vara kvar oförändrat t. v. En avveckling kan inte komma i fråga förrän det finns klara tecken som visar att tekobranschen har förutsättningar att i socialt acceptabla former klara struktumvandlingen och försörjningsmålet. Enligt vår mening bör en avtrappning av äldrestödet ske först efter en utvärdering som visar att dessa förutsättningar finns.

Vi föreslår att 270 milj. kr. anvisas för äldrestödet. Administrativt är det ett enkelt och lättskött system långt ifrån det selektiva, byråkratiska. Vidare elimineras riskerna för andra kostsamma arbetsmarknadspolitiska satsningar, socialbidrag och mänskliga tragedier.

Utförsäkrade kassamedlemmar börjar bli allt vanligare. Förra året var de

14 000, och nu i år beräknas ytterligare 33 000 tillkomma. Detta betyder att en övervältring sker på kommunerna, som självfallet får biträda med socialhjälp. Denna fråga har tagits upp av kommuner, kommunförbund och inte minst i riksdagsmotioner, som påpekat de mänskliga tragedierna och kommunernas ökade socialhjälpkostnader.

Trots påpekanden har socialdemokraterna visat stor senfärdighet att själva komma med konstruktiva förslag. Det är min fulla övertygelse att detta betänkande kommer att öka utförsäkringarna.

Därför anser vi att en sysselsättningspolitisk satsning som vår minskar risken för utslagning av företag i redan hårt drabbade regioner.

Älvsborgs län är en sådan region. Där har antalet tekoanställda minskat med 12 000 sedan 1974. Ändock är länet vårt lands största tekoproducent. 40 % av vår tillverkning sker i länet, och då främst i Sjuhäradsbygden.

Om man inte kan hejda produktionsnedgången inom tekoindustrin är risken stor att ytterligare företag slås ut, inte minst i Älvsborgs län, där sysselsättningen redan tidigare är hårt ansträngd. På ett år har antalet arbetslösa beklädnadsarbetare ökat kraftigt. Av de drygt 2 000 arbetslösa kassamedlemmarna återfinner man mer än 30 % i Älvsborgs län.

När det gäller utbildningen är den väl motiverad, med tanke på förhållandena inom branschen. Den föreslagna utbildningen bör dock rymmas inom de ramar som finns för arbetsmarknadsutbildningen. Därför motsätter vi oss anslaget om 10 milj. kr. Det finns en betydande risk att en sådan öronmärkning mera kommer att uppfattas som ett tak än som en garanti för att nödvändig utbildning kommer till stånd. Vi anvisar dock en mindre summa, 2 milj. kr., för att markera hur viktigt det är att snabbt komma i gång.

Fru talman! Till sist yrkar jag bifall till reservationerna 1, 4, 6 och 7 i arbetsmarknadsutskottets betänkande 29.

Anf. 53 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! När vi nu har att behandla den mycket speciella form av stöd till tekobranschen som äldrestödet utgör kan det vara viktigt att erinra sig några fakta.

Under de mer än 20 år som hela tekobranschen har omstrukturerats, har den varit en starkt krympande sektor. I 1960-talets början fanns det över 90 000 personer som hade sitt arbete inom tekoindustrin. I dag är den siffran reducerad till under 30 000, eller närmare bestämt 29 000.

Ingen annan industrigren har haft så hög andel kvinnor sysselsatta som just tekoindustrin.

Verksamheten har varit starkt koncentrerad till några få län, och det är inte ovanligt att man inom flera kommuner haft en andel av tekoverksamma som uppgått till hälften och i en del fall till över tre fjärdedelar av kommunens verksamma inom industrin. I de tre västsvenska länen Älvsborgs, Göteborgs och Bohus samt Hallands län finns över hälften av alla landets tekoarbetare. Som tidigare sades här i debatten ligger tyngdpunkten i Älvsborgs län, med

Nr 150

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

en stark koncentration till Sjuhäradsbygden. Av alla landets tekoverksamma finns 4 av 10 i Älvsborgs län.

Arbetslösheten inom tekoindustrin är ungefär dubbelt så hög som den genomsnittliga allmänna arbetslösheten. En kraftig uppgång kunde registreras i slutet av mars detta år i jämförelse med avläsningsperioden i fjol. Det innebär att var fjortonde tekoarbetare är utan jobb.

Diskussionen om avtrappningen av äldrestödet är nästan lika gammal som stödformen. Den tillkom 1977 för att i ett övergångsläge kunna stötta de omställningssvårigheter som hela branschen var utsatt för. Strukturkrisen inom teko, som reducerat näringen till en tredjedel, har inte ett kraftigt äldrestöd kunnat förhindra. Men ändå går det inte att tänka bort äldrestödet. Utan det äldrestöd som regeringen införde 1977 hade det varit något av en katastrof för branschen. Detta gäller alldeles speciellt Älvsborgs län, där koncentrationen av tekoföretag i vissa kommuner är så påtaglig, för att inte säga exceptionell.

Äldrestödet har i all sin enkelhet varit en stor tillgång för teko. Inriktningen mot de producerande enheterna och den generella naturen måste ses som en tillgång i sammanhanget. Äldrestödet har, som jag ser det, haft fyra påtagliga fördelar:

Det har varit relativt okomplicerat och föga byråkratiskt.

Det har kunnat decentraliseras och handläggas ute på länsnivå.

Genom att praktiskt taget alla företag utnyttjat 15-procentsregeln fullt ut har det varit konkurrensneutralt.

Det har nått ut till de minsta producerande arbetsplatserna.

Ingen av dessa fyra plusfaktorer kommer att erhållas genom det omvandlade, selektiva branschstödet. Tvärtom kommer de uppräknade fördelarna med det nuvarande äldrestödet att ersättas av minst lika många nackdelar:

Byråkratin kommer att öka.

Handläggningen centraliseras.

Möjligheten att upprätthålla konkurrensneutralitet försvåras.

De små syfabrikerna riskerar att komma i kläm i trängseln med stordriftens administratörer.

Förslaget om äldrestödets häftiga och snabba neddragning kommer att få mycket allvarliga konsekvenser för många anställda inom tekoindustrin. I det sammanhanget vill jag säga att det är beklagligt att regeringen i propositionen inte har gjort något försök att utvärdera effekterna på sysselsättningen av den föreslagna minskningen av äldrestödet. Kommer ett stort antal småföretag att slås ut, medan ett antal större företag, som kan tillgodogöra sig de selektiva åtgärderna, kommer att bestå? Kommer det att ske förskjutningar av verksamheter mellan regioner? Många frågor är obesvarade av regeringen. Men ett är säkert: Det kommer att bli stora omställningar, för det är faktiskt fråga om en dryg halvering av äldrestödet under de kommande tre åren. Hur många företag kommer att slås ut? Hur många nya arbetslösa tillkommer under denna period?

En fingervisning om den framtida utvecklingen kan kanske de uppgifter

vara som branschen har tagit fram om äldrestödets betydelse för företagens lönsamhet. I dag är det bara ett av fyra företag inom tekoindustrin som är lönsamt av egen kraft. Samtidigt har omkring hälften av alla företag ett positivt resultat endast med hjälp av äldrestödet. Vartannat företag skulle i dag vara förlustföretag utan äldrestödet. Vad kommer att hända med dessa företag framöver?

Det som ett enigt arbetsmarknadsutskott för mindre än ett år sedan uttalade, nämligen att man i samband med den framtida neddragningen av äldrestödet måste ta hänsyn till rådande sysselsättningsläge, har ännu större tyngd i dag. Det är skälet till att folkpartiet avvisar regeringsförslaget. Vi menar att det finns anledning att hålla fast vid den ståndpunkt som riksdagen intog för ungefär elva månader sedan.

Den förändring av tekostödet som föreslagits kan inte under det närmaste året fullt ut tillämpas på det sätt som har redovisats i propositionen. Det innebär att det kommer att uppstå ett vakuum vid äldrestödets nedtrappning. I de regioner där tekosysselsättningen är hög blir konsekvensen förödande.

Samhällets ansvar för människors möjligheter att få arbete får enligt min mening inte nonchaleras eller vara mindre därför att det handlar om en låglöneindustri, därför att många kvinnor är verksamma i branschen eller därför att det är fråga om små arbetsplatser.

De selektiva åtgärderna kommer inte att kunna utnyttjas av de många småföretagen, av underleverantörer, lönsömmare och beredningsverk. Om alla dessa kan sägas att de har något av en nyckelfunktion i branschen. Folkpartiet menar att det finns anledning att hålla fast vid den ståndpunkt när det gäller äldrestödet som intogs i juni 1982, då en enhällig riksdag ansåg att nedtrappningen av äldrestödet inte var möjlig att verkställa i ett svårt arbetsmarknadspolitiskt läge. Den synpunkten är fortfarande giltig och har närmast förstärkts.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 1, 4, 5 och 7.

Anf. 54 ALF WENNERFORS (m):

Fru talman! Våra riksdagsdebatter kritiscras då och då för att de är långa och tråkiga. När det gäller längden skall jag, eftersom debatten nu har pågått så pass länge, försöka begränsa mitt anförande så mycket som möjligt. När det gäller tråkigheten så är inte heller jag någon lustigkurre. Å andra sidan inbjuder inte ett sådant här ämne till att vara lustig, tvärtom. Utvecklingen på det område som dagens debatt gäller är mycket oroande, och för de människor som förlorar sitt arbete eller hotas av friställning är detta en mycket grym och tragisk verklighet.

Arbetsmarknadsutskottets uppgift är närmast att städa upp och att på olika sätt stödja de människor som drabbas. För oss gäller det i dag dels äldrestödet, dels insatser på utbildningsområdet. Min kollega Sten Svensson har tidigare i den näringspolitiska delen av den här debatten understrukt att vi moderater förordar generella åtgärder. Det selektiva stödet slår ofta fel i flera avseenden. Bl. a. går det ofta till företag som har dåliga framtidsutsik-

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

ter. Därför prutar vi på anslagen till selektiva åtgärder. Det har alltså skett i näringsutskottet. Vi vill också ha en mjukare nedtrappning av äldrestödet än vad regeringen föreslår.

Som bekant fick socialdemokraterna svårigheter: regeringsförslaget fick inte det stöd som man hade tänkt sig. Emellertid blev det, som en socialdemokratisk riksdagsman beskrev det, ett slags politiskt bingo, när socialdemokraterna upptäckte hur väl avvägt det moderata förslaget var.

Jag vill gärna säga till Ingvar Karlsson i Bengtsfors att det inte är vi moderater som har ändrat vår inställning – det är socialdemokraterna som har ändrat sin. Det är inte vi som hjälper socialdemokraterna, Ingvar Karlsson, det är faktiskt socialdemokraterna som delvis stöder moderat politik. Bakom arbetsmarknadsutskottets hemställan under mom. 1 i betänkandet om ett bifall till den moderata motionen 2285, yrkande 5, av Staffan Burenstam Linder m. fl. står således också socialdemokraterna. Men utgångspunkterna är olika. Därför reserverar vi oss för en annan motivering i reservation nr 2.

Vi instämmer i att äldrestödet, som är mer konkurrensneutralt och som kan betraktas som ett generellt stöd, har haft en avgörande betydelse för en bransch i kris. Det visar siffror och många andra uppgifter. Men på sikt måste branschen klara sig utan statliga bidrag. Detta kräver dock en ekonomisk politik som sammantaget innebär ett lägre kostnadsläge här hemma än för konkurrenter i andra länder. Den moderata synen på detta har redan redovisats i debatten, och därför skall jag begränsa mig till vad jag nu sagt.

I reservation nr 5 i arbetsmarknadsutskottets betänkande ansluter vi oss till förslaget om särskild utbildning och till uppfattningen att särskild utbildning behövs. Vi skiljer oss emellertid från de övriga i utskottet när det gäller finansieringen.

Slutligen, fru talman, vill jag med tillfredsställelse notera att min motion nr 2289 om det s. k. hemtagningssystemet stöds av fem ledamöter som står bakom reservation 15 i näringsutskottets betänkande. Det är beklagligt att regeringen genom sin s. k. uppstramning av hemtagningssystemet ökar handelshindren och byråkratin. Detta fördyrar ju det hela. I slutändan är det konsumenterna som tvingas betala ett högre pris. Men, fru talman, detta hör ju inte riktigt till den arbetsmarknadspolitiska debatten, men eftersom jag har väckt en motion om detta var det helt nödvändigt för mig att påpeka detta.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till de moderata reservationerna i arbetsmarknadsutskottets betänkande 29.

Anf. 55 INGVAR KARLSSON i Bengtsfors (c) replik:

Fru talman! Jag skall fatta mig kort. Jag lägger mig inte, Alf Wennerfors, i tvistemålet om vem det var som hjälpte vem. Det enda jag kan konstatera är att det genom moderaternas ställningstagande blir mindre av de generella åtgärderna till tekoindustrin och mer av de selektiva. Det blir en sänkning av äldrestödet och en ökning av det andra stödet eftersom propositionens

förslag nu kommer att gå igenom.

För att ytterligare klargöra moderaternas agerande skall jag citera en bit av reservation 2 från moderaterna i arbetsmarknadsutskottet:

”Enligt regeringens förslag kan branschens problem lösas genom en förskjutning av de statliga insatserna från generella till selektiva stödformer. Utskottet kan inte ställa sig bakom denna uppfattning, som tyder på en överskattning av politikers och myndigheters förmåga att effektivt styra branschens utveckling.”

Ni vände er emot detta. Ni ville ha mera av generellt stöd, men ni fick mindre. Ni ville ha mindre av selektiva åtgärder, men ni fick mera av de selektiva. Det är detta ert agerande jag vänder mig emot.

Anf. 56 ALF WENNERFORS (m) replik:

Fru talman! Det viktiga är ju att den politik som vi för i tekofrågan och som innebär en övergång från det selektiva till det generella stödet har vi fått stöd för. Det betraktar vi som en framgång.

Anf. 57 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Fru talman! Strukturomvandlingen på den svenska arbetsmarknaden har bl. a. inneburit en fortsatt tillbakagång för sysselsättningen inom tillverkningsindustrin. Stagnationen och tillbakagången i industrissysselsättningen är till stor del ett resultat av omfattande sammanslagningar av produktionsenheter och rationaliseringar av produktionen, vilket har möjliggjort ökad produktion utan ökat antal anställda.

Under senare år har vi också fått uppleva att hela branscher inom industrin, t. ex. tekoindustrin, drabbats av förändrade marknadsförhållanden som föranlett nedläggningar och andra former av personalinskränkningar. Strukturomvandlingen har också inneburit långtgående rationaliseringar i syfte att göra produktionsenheterna så konkurrenskraftiga som möjligt på världsmarknaden.

I vad gäller den svenska tekoindustrin har den under det senaste decenniet drabbats av kraftiga minskningar i produktion och sysselsättning. Företag med minst fem anställda sysselsatte 67 500 personer år 1970. Motsvarande andel 1981 var 31 000. Under 1982 minskade sysselsättningen ytterligare och beräknades uppgå till ca 29 000 personer vid årets slut. Utvecklingen under innevarande år kommer sannolikt att innebära en fortsatt nedgång, med ca 3 %. När det gäller de framtida arbetsmarknadsutsikterna i övrigt gör AMS den bedömningen att det mycket kärva arbetsmarknadsläget väntas bestå hela 1983. Någon nämnvärd ökning av den totala efterfrågan på arbetskraft kan f. n. inte förutses. Utbudet av arbetskraft väntas fortsätta att öka hela året i ungefär samma takt som under de senaste två åren. Mot denna bakgrund väntas arbetslösheten öka under 1983 och då särskilt under andra och tredje kvartalet.

Behovet av arbetsmarknadspolitiska åtgärder blir mot denna bakgrund fortsatt mycket stort. En fortsatt dämpad efterfrågan på arbetskraft väntas under 1983. Inom stora delar av industrin finns risk för en ytterligare

försvagnig under det första halvåret. Den bestående svaga efterfrågan på arbetskraft innebär att nyanställningsbehovet förblir mycket begränsat under 1983. Antalet sysselsatta väntas minska något till följd av fortsatt mycket svag efterfrågan på arbetskraft. Mot den bakgrunden bör man se den successiva nedtrappning av äldrestödet som regeringen föreslår.

Utvecklingen inom tekobranschen är fortfarande negativ. Antalet sysselsatta under 1983 kommer att minska med ca 1 000 personer, och denna tendens kommer av allt att döma att fortsätta. Till följd av detta kommer, enligt vår mening, en neddragning av äldrestödet att medföra stora svårigheter för tekobranschen. I regioner med hög andel tekosysselsatta kan konsekvenserna bli förödande. Särskilt kvinnorna kommer här att drabbas hårt, eftersom alternativa arbetsuppgifter som regel saknas.

Vänsterpartiet kommunisterna vill framhålla att äldrestödet aldrig har varit någon lämplig stödform för tekoindustrin. Men i den situation som nu råder och som jag nyss beskrivit, är det dock inte tillrådligt att minska äldrestödet på det sätt som föreslås i propositionen. Med hänvisning till rådande sysselsättningsläge bör äldrestödet behållas i avvaktan på att bättre medel kan tas fram för att förbättra branschens situation.

Fru talman! Med dessa ord yrkar jag bifall till vpk-reservationen.

Anf. 58 LAHJA EXNER (s):

Fru talman! Av de olika förslag som tekopropositionen och motionerna innehåller har arbetsmarknadsutskottet haft att ta ställning till reglerna för det s. k. äldrestödet och frågan om införande av en särskild utbildning för tekoindustrin inom arbetsmarknadsutbildningens ram.

Målen för den framtida tekopolitiken och medlen att nå dessa mål har debatterats i samband med näringsutskottets betänkande. Att målet och ambitionsnivån ställs högt har stor betydelse för tekoindustrin, för dess anställda och för de orter som är beroende av denna industri. Tekoindustrin spelar också en viktig roll i vår handelsbalans.

Äldrestödet har spelat en viktig roll för tekoindustrin, men det har ändå haft endast en bromsande effekt för minskningen av denna industri. Stödet hade redan från början en tillfällig karaktär. De olika regeringarna och riksdagen har också under dessa år aviserat en avveckling av äldrestödet. Riksdagen har då betonat vikten av att nedtrappningen kombineras med offensiva åtgärder som ger denna industri rejäla möjligheter inte bara till överlevnad, utan även till utveckling.

Möjligheterna till långsiktig planering är en oerhört viktig faktor för hela tekoindustrin, eftersom företagen redan nu måste arbeta med de produkter som når konsumenten om ett år. Dagens beslut om stödet till tekoindustrin, inkl. äldrestödet för de närmaste tre budgetåren, samt de långsiktiga målen syftar till ett gynnsamt arbetsklimat för denna industri. Regeringens ekonomiska politik har bevisligen redan öppnat nya möjligheter för företagen att behålla och öka sina marknadsandelar.

Fru talman! Arbetsmarknadsutskottet har efter en rad kontakter med de berörda valt en något lugnare nedtrappning av äldrestödet. Detta bör också

Torsdagen den
19 maj 1983*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

tillgodose erforderligt hänsynstagade till skiftande produktionsförutsättningar och ge de offensiva stödformerna chansen att hinna ge effekt i samma takt som äldrestödet minskar.

Tekointustrins framtid präglas till stor del av dess möjligheter att locka till sig människor som vill och kan arbeta med kläder. Åldersstrukturen bland de anställda kräver att vi nu får en medveten satsning på utbildning av arbetskraft. Den förekommande företagsutbildningen och den reguljära utbildningen inom AMU samt gymnasieskolan är klart otillräckliga med tanke på behovet av yrkesutbildning framöver. Den i tekopropositionen föreslagna särskilda utbildningen bör ge ett bra tillskott av yrkeskunnande för tekoindustrin och vara en bra grund för den som vill arbeta i denna industri.

Jag tänker nu med några ord beröra reservationerna som är fogade till arbetsmarknadsutskottets betänkande.

Fyra av reservationerna gäller äldrestödet. Samtliga reservanter är införstådda med att äldrestödet är en tillfällig stödform. Tidpunkten och taktan beträffande nedtrappningen samt medlen som skall kombinera nedtrappningen har reservanterna framfört skiljaktiga uppfattningar om. Med den form av nedtrappning som utskottsmajoriteten nu har valt, kan det i slutredovisningen visa sig att skillnaden mellan utskottsmajoriteten och reservanterna bakom reservationerna nr 1 och 3 kan bli så liten att den kan betraktas som felräkningspengar.

Det är naturligtvis viktigt att de selektiva åtgärder som dagens tekobeslut omfattar kan utnyttjas även av de små företagen, underleverantörer, lönsömmare och beredningsverk. Branschorganisationer, utvecklingsfonder och andra näringslivsstödjande funktioner kan här spela en aktiv roll, så att även de små och udda kan få del av den offensiva delen av stödet.

Alla intressenter har också rätt att få klara besked om framtiden. Ovisshet ger ineffektivitet och stagnation. Vi socialdemokrater anser att det är på tiden att tekobranscherna får klara besked och slipper ovissheten.

Moderaterna i utskottet har reserverat sig mot motiveringen, med en antydning om att en förskjutning av de statliga insatserna från generella till selektiva stödformer grundar sig på en överskattning av politikerns och myndigheters förmåga att effektivt styra branschens utveckling. Jag vill här på utskottets socialdemokraters vägnar betona att de selektiva stödformerna ger de utvecklingsinriktade företagen – både ägare, ledare och anställda – större möjligheter att påverka sin framtid och verkligen utveckla företagen tekniskt och kunskapsmässigt.

Fru talman! Besluten tas av människor som bör kunna branschen och som kan bedöma inriktningen av morgondagens behov. Det borgar för bra beslutsunderlag vid beslut om offensivt stöd.

Reservationerna nr 5, 6 och 7 motiveras med att den föreslagna tekoutbildningen visserligen är angelägen men att den helt eller delvis bör rymmas inom redan anvisade anslag till arbetsmarknadsutbildningen. Jag har redan tidigare berört frågan i mitt anförande, men jag vill ytterligare betona vikten av att denna utbildning utöver de redan befintliga utbildning-

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

arna snabbt kommer i gång. Arbetsmarknadssituationen och den snabba tekniska utvecklingen inom vissa branscher ställer stora krav på AMU-kapacitet. Att tekoindustrin nu får även "öronmärkt" arbetsmarknadsutbildning innebär att ett rättvisekrav tillgodoses och är en garanti för att utbildningskapaciteten verkligen ökar.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till hemställan i arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 29 och avslag på samtliga reservationer som fogats till detta betänkande.

Anf. 59 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! Lahja Exner påstod att det nu, med anledning av det ställningstagande som utskottet gjort beträffande äldrestödet, skulle kunna ske en nedtrappning i något lugnare takt.

Jag uppfattade det som om Lahja Exner – nu sedan hon anslutit sig till Staffan Burenstam Linders förslag – var nöjdare än när det gällde industriministerns förslag.

Lahja Exner hävdade att den här avlösningen kunde ske i samma takt som andra tillskott ges. Jag menade i mitt anförande att det finns anledning att resa många och stora frågetecken i det sammanhanget. Min uppfattning är att det kommer att uppstå ett vakuum i den avlösningsprocess som kommer att äga rum, och det är särskilt dystert att det är just de små enheterna som riskerar att råka mest illa ut.

Jag kan inte låta bli att göra kommentaren att när vi behandlade detta ärende för mindre än ett år sedan sade socialdemokraterna med hela riksdagens instämmande att man i ett ansträngt sysselsättningsläge inte kan tänka sig en neddragning av äldrestödet. Sedan dess har arbetslösheten för denna grupp ökat kraftigt, från 5 % till 6,3 %. Som jag sade går var fjortonde tekoarbetare utan arbete.

När vi talar om tekostödet vill jag beklaga Lahja Exners uttryck att skillnaden mellan förslagen kan betraktas som felräkningspengar. Det har visat sig att äldrestödet under en kort tid har givit branschen och bygden flera hundra miljoner kronor. Det finns inget annat stöd som kommer i närheten av sådana belopp. Därför är det fel och närmast nonchalant att tala om felräkningspengar. Det låter dessutom skorrande illa i denna kammare med tanke på den socialdemokratiska argumenteringen i fjol, då vi hade att ta ställning till äldrestödets storlek.

Anf. 60 LAHJA EXNER (s) replik:

Fru talman! Några ord till Elver Jonsson. Jag vågar påstå att Sjuhäradsbygden kommer att få lika mycket pengar med det beslut vi fattar här i riksdagen i dag som med det folkpartistiska alternativet. Med min kännedom om företagens inneboende vilja att, om de har chansen, satsa med tanke på framtiden är jag också övertygad om att de kommer att ta vara på en sådan chans.

Vi har i dagarna fått uppgifter från länsarbetsnämnden i det län som är mest berört av tekoindustrins problem, och visst är situationen på

Torsdagen den
19 maj 1983*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

arbetsmarknaden fortfarande dyster, men det finns ändå vissa ljuspunkter. Jag vill återge vad som sägs i den rapporten från länsarbetsnämnden, nämligen att hittills i år har 155 personer inom tekoindustrin varslats om uppsägning. Antalet skall jämföras med 423 varslade personer under motsvarande period 1982. Så visst finns det tecken på att vi är på väg åt rätt håll.

Med tanke på den envisa kritik som i dag riktas mot den socialdemokratiska tekopropositionen vill jag också gärna återge vad handelsminister Björn Molin anförde i den proposition som lades på riksdagens bord i fjol:

”Allt statligt stöd till tekoindustrin ökar i princip företagens möjligheter att genom olika slag av investeringar långsiktigt förbättra lönsamheten. Åtgärder av typ äldrestöd kan emellertid användas för att främst hålla konkurrenskraftiga priser. Med åtgärder som t. ex. beredskapslån eller stöd till marknadsföring säkerställs däremot en förbättrad effektivitet hos företagen. Det är bl. a. mot denna bakgrund som äldrestödet på sikt bör avvecklas. Den bedömning som nu kan göras tyder på att en nedtrappning kan påbörjas budgetåret 1983/84. Nedtrappningen av äldrestödet bör mötas med både industripolitiska åtgärder och åtgärder för att utveckla och bredda arbetsmarknaden på de orter där tekoindustrin svarar för den övervägande delen av industrissysselsättningen.”

Det är just en sådan politik vi tänker driva, och det är litet svårt att förstå varför den i dag blir kritiserad.

Anf. 61 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! Lahja Exner återger vad som anfördes i fjolårets proposition, den proposition som hon då sade nej till. Därför är det närmast makabert att den nu lyfts fram som den riktiga utgångspunkten för ett ställningstagande.

Många bra saker föreslogs i den propositionen, som dessutom hade en annan uppläggning är den nu föreslagna när det gällde den framtida avvecklingen av äldrestödet. Riksdagen har ju varit ense om att detta på sikt skall avvecklas. Det sades då, och det sägs också nu. Men det är intressant att notera att socialdemokraterna då inte kunde tänka sig en enda kronas nedskärning, medan regeringen nu radikalt vill dra ned stödet med ett enda grepp. Utskottsmajoriteten har dock korrigerat regeringens förslag, så att nedskärningen stannar någonstans mitt emellan.

Lahja Exner säger att det kommer att bli lika mycket pengar till Älvsborgs län med det föreliggande förslaget som det skulle bli med den uppläggning mittenpartierna föreslår. Jag hoppas att det stämmer, men jag betvivlar fortfarande att det är möjligt. Dessutom finns komplikationen att de små producerande enheterna får det betydligt svårare än storföretagen.

Lahja Exner säger vidare att det, även om läget är dystert i Älvsborg, ändå finns siffror som tyder på ljusare tider. Det kan möjligen bero på det faktum att den dåvarande majoriteten i riksdagen på regeringens förslag 1982 drev igenom ett extra offensivt anslag för satsningar i just Älvsborgs län och

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

Sjuhäradsbygden. Det är möjligt att detta ger utslag nu. Därför är vi tacksamma för att den socialdemokratiska nejlinjen på den punkten inte vann kammarens stöd i föl.

Jag vill alltså, fru talman, återupprepa vad jag tidigare sade, nämligen att det riktigaste är att följa reservation 1. Den innebär att äldrestödet får bibehållas ytterligare en tid. Riksdagen har ju tidigare sagt att det inte får avvecklas med den hastighet som regeringen nu föreslår.

Anf. 62 LAHJA EXNER (s) replik:

Fru talman! Förra året, när de här frågorna behandlades, opponerade vi socialdemokrater mot en nedskärning av äldrestödet. Vi framhöll att vi flera gånger betonat att äldrestödet successivt bör avlösas av ett mer offensivt stöd till denna bransch. Vi ansåg att de offensiva åtgärderna då inte var tillräckliga. Men när det gäller årets tekoproposition, som vi nu behandlar, kan man på s. 2 i näringsutskottets betänkande klart och tydligt se att andelen effektivitetsfrämjande och marknadsstödjande åtgärder växer enligt följande:

För 1982/83 är andelen 30 %, för 1983/84 41 %, för 1984/85 49 % och för 1985/86 53 %.

Detta illustrerar på ett mycket enkelt och åskådligt sätt hur det förhåller sig.

Förste vice talmannen anmälde att Elver Jonsson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 63 LENNART BRUNANDER (c):

Fru talman! De socialdemokratiska utskottsföreträdarna har inte velat ge någon historik över tekopolitiken och tekoindustrins utveckling. Jag kan mycket väl förstå att de inte velat göra det, för det är alldeles klart att en sådan redovisning skulle visa att den socialdemokratiska tekopolitiken anno 1983 är mycket dålig, eftersom den innebär en nedskärning av det stöd som samhället ger till svensk tekoindustri. Oavsett hur man redovisar det hela är det totalt fråga om en nedskärning.

Detta står ju i bjärt kontrast till vad socialdemokraterna sade före valet och till vad man sagt när vi vid tidigare tillfällen diskuterat dessa frågor här i riksdagen. Då har socialdemokraterna hela tiden hävdatt att det behövs en ökad satsning. Man har varit otillfredsställd med att regeringen inte föreslagit större belopp, och man har varit otillfredsställd med att det inte satts in ökade restriktioner mot importen.

Jag har både respekt och förståelse för dessa synpunkter och dessa krav. Men jag kan inte ha respekt för att man, när man nu har möjlighet att genomföra sina idéer, inte går in för det utan gör helt om.

Vi har här hört sägas att alla löften som gavs i valrörelsen inte skulle genomföras med en gång, och det är klart. Men det är ju för sent att genomföra löfterna i fråga om tekopolitiken, när vi inte längre har någon

tekoindustri. Vi måste genomföra dem omedelbart, om det skall bli någon effekt.

Sanningen är, som jag redan har sagt, att man i stället minskar ned stödet.

Så sent som i januari i år väckte de socialdemokratiska ledamöterna från Älvsborgs läns södra valkrets en motion, där en hel del krav framfördes. Bl. a. sade motionärerna att stödet skall ligga på minst den nivå som föreslogs i en motion från socialdemokratiskt håll 1982. Och de krav som då framfördes gick längre än regeringens förslag. Vad man nu vill genomföra är något som inte ens når upp till vad den dåvarande regeringen föreslog. Alltså stämmer detta inte särskilt bra överens med verkligheten. Man vill ha globalkvoter – man får inte det, utan man får endast en viss skrivning. Men jag tror att det hade varit vettigt att ha större möjligheter att genomföra globalkontingenter än vad propositionen och utskottsbetänkandet innebär. Det heter t. o. m. i motionen, att om det hemtagningssystem som vi nu har visar sig inte fungera, så skall det avskaffas. Och vi har ju fått en redovisning från socialdemokratiskt håll att systemet inte fungerar. Men man avskaffar det inte utan låter det vara kvar.

Samma sak gäller prissättningsystemet. Socialdemokraterna får alltså inte gehör för särskilt mycket av det som de föreslog i januari, och jag undrar hur de känner sig i dag. Egentligen är det ju så att vi andra avstod från att motionera i januari, därför att det skulle komma en proposition. Men nu förstår jag varför socialdemokraterna väckte en motion – det var den enda möjlighet de hade att framföra sina åsikter.

Efter allt vad som sades under valrörelsen har resultatet alltså blivit ett minskat stöd till tekoindustrin. Det jag är mest kritisk mot är att man stryper ner äldrestödet så kraftigt som man gör. Det gör inte så förfärligt mycket första året, men andra och tredje året innebär det ganska stora nedskärningar. Det kan få rätt ödesdiga konsekvenser. Det finns en överenskommelse mellan socialdemokraterna och moderaterna. Utan tvekan för socialdemokraterna här moderat politik.

Det har redovisats att devalveringen skulle ge så bra effekter för tekoindustrin att man inte behövde vidmakthålla det äldrestöd som man i dag har. Ja, vi har väl inte sett särskilt mycket av det. Vi vet att vi har en konjunkturuppgång, och det visste vi redan i höstas. När jag pratade med länsarbetsnämnden hemma före valet, sade man där att en ljusning var på gång på tekoområdet. Det tyder på att vi får en konjunkturuppgång även inom övriga branscher, eftersom teko alltid går litet före. Det har vi också sett.

Att devalveringen kommer att ge pluseffekter får vi verkligen hoppas. Annars skulle en sådan här åtgärd vara fruktansvärt ödesdiger. Vi måste få pluseffekter genom devalveringen. Annars förlorar vi väldigt mycket på den.

När nu tekoindustrin har fått vissa fördelar och har en viss vind i seglen, skall man inte dra ned stödet. Tekoindustrin behöver den vinden så att den åter kan segla ut i litet mer fritt vatten, som kan föra den framåt. Tar vi bort

dessa möjligheter för företagen, står de och stampar på samma ställe och kanske t. o. m. går baklänges. Det finns inga siffror som visar på att vi inte behöver vidta åtgärder.

Lahja Exner hänvisade till den rapport som vi fick i går från länsarbetsnämnden om att antalet varsel hade minskat. Det är möjligt att det är så. Men rapporten visar också att vi i dag har 108 fler arbetslösa inom Beklädnads än vi hade vid motsvarande tid förra året. Den visar också att vi totalt sett har 220 fler arbetslösa än vi hade vid motsvarande tid förra året. Det finns alltså inte motiv för att säga att vi har ett bättre utgångsläge i dag än vi hade när vi fattade beslut i denna fråga förra året.

Därtill skall läggas att vi har 260 fler i arbetsmarknadsutbildning i år än förra året. Vi har 1 631 fler i beredskapsarbete än förra året. Det är inte heller någon stadigvarande sysselsättning, utan dessa människor skall beredas möjlighet att få stadigvarande arbete. Det finns alltså inte motiv för en nedtrappning.

Jag beklagar att socialdemokraterna har slagit in på denna linje. Efter allt tal om ursprungsmärkning kan man nästan påstå att det vi fick veta före valet var något av falsk varubeteckning.

Globalkontingenterna har varit uppe till diskussion. Jörn Svensson förde ett intressant resonemang, som jag tycker är ganska riktigt när det gäller synen på i vilken mån vi skall tillåta import från lågprisländerna. Även Gunnar Sträng tyckte att det i detta avseende var litet klen beställt i utskottets skrivning. Det tycker faktiskt också jag. Centerpartiets reservation innehåller ett betydligt riktigare och klarare språk.

Vi har ett hemtagningssystem som ger företagen möjligheter, men det lägger också på företagen ett ganska stort ansvar. Vi vet att systemet överträds. Det är inte så särskilt bra att så sker. Den förra regeringen begärde att tullverket och kommerskollegium skulle utforma ett förslag till sanktions-system. Det är nu klart, men man har inte genomfört det. Man borde mycket snabbt ha genomfört förslaget och tagit med det i propositionen. Vi får verkligen hoppas att det kommer snabbt. En uppstramning av detta system utan möjligheter att följa upp det med sanktioner är ett slag i tomma luften och ger ingen som helst effekt.

Jag skulle i detta sammanhang också vilja säga att reservation 15 från moderaterna inte är särskilt rolig att läsa. Vad man där skriver är egentligen att de som vill kringgå bestämmelserna kan fortsätta att göra det, eftersom man absolut inte vill vara med om någon strängare kontroll.

Sten Svensson gav en släng även åt Eiser och den statliga verksamheten genom att tala om att Holma har nedlagts. Det var kanske litet fel, eftersom det var en moderat handelsminister som hette Staffan Burenstam Linder som var med om att lägga ned Holma.

Stora ansträngningar gjordes av oss ledamöter från Älvsborgs län, oberoende av partibeteckning, för att försöka övertyga herr Burenstam Linder om det felaktiga i detta, utan att vi för den skull lyckades med det.

Hans Nyhage riktade en mycket hård kritik mot socialdemokraternas

tekopolitik. Den kritiken måste rimligtvis också – och i ännu högre grad – gälla den moderata tekopolitiken, eftersom den ger ännu mindre. Sten Svensson skröt ju tidigare med att man hade prutat väldigt många miljoner på det här området.

Lahja Exner var inne på en del frågor om att locka folk till tekoindustrin. Jag tycker också att det är viktigt. Men det måste man då göra genom att visa att vi har en positiv syn på tekos utveckling och också skapa förutsättningar för en sådan utveckling.

Detsamma gäller utbildningen. Skall vi få ungdomar att utbilda sig inom teko är det nödvändigt att vi har en positiv syn på branschen. Här har ungdomsplatserna betytt en hel del, men vi har svårt att rekrytera ungdomar till den verkliga utbildningen, och det är synd. Vi tycker att de tio miljoner som man tagit upp egentligen är avsedda för att visa att man vill göra någonting, men den uppgiften har ju arbetsmarknadsutbildningen redan tidigare.

Sedan tror jag att det är viktigt att vidta åtgärder för att effektivisera Eiserkoncernen. Vi fick ju veta när vi diskuterade Eiser Strump att den här tekopropositionen skulle skapa förutsättningar för en bättre utveckling vid Eiser Strump. Jag vet inte om de beslut som är fattade däremellan verkligen kommer att ge den effekten, i varje fall tror jag inte att de kommer att göra det för Boråsfabriken.

Gunnar Sträng sade att han tycker att det skulle vara vettigt och riktigt med löntagarägda företag. Den uppfattningen hade inte den socialdemokratiska regeringen, i varje fall inte när det gällde Eiser Strump.

Fru talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till de reservationer som centerpartiet har avgivit.

Anf. 64 LAHJA EXNER (s) replik:

Fru talman! Det är alldeles riktigt som Lennart Brunander säger att visst är arbetsmarknadssituationen fortfarande ganska bekymmersam på de orter som är ensidigt beroende av tekoindustrin. Det förnekar jag inte alls. Därför är det viktigt att man använder både offensiv näringspolitik och de arbetsmarknadspolitiska instrumenten på ett effektivt sätt.

Det finns ändock inom beklädnadsområdet i stort tecken på att vi är på rätt väg. Vi kan t. ex. titta på siffrorna för uppsägningar under det här året, alltså från januari till mars, och jämföra dem med fjolårets siffror.

I januari 1983 sades det upp 227 personer inom hela branschen. I januari 1982 var motsvarande siffra 320.

I februari 1983 var uppsägningssiffran 243. I februari 1982 var motsvarande siffra 269.

I mars 1983 blev 120 personer uppsagda, och i mars 1982 var uppsägnings-siffran 396.

Det är alltså en helt tydlig nedgång i uppsägningssiffrorna: Vi får hoppas att den trenden håller i sig. De åtgärder som vi beslutar i dag skall också verka i den riktningen. Men det är helt klart att om vi skjuter upp beslutet om äldrestödet och inte lämnar besked om framtiden för branschen, består

ovissheten och stagnationen och därmed ökar också sårbarheten för branschen, när alla andra branscher får vind i seglen.

Anf. 65 HANS NYHAGE (m) replik:

Fru talman! Jag måste bestämt avvisa Lennart Brunanders påstående att min kritik av den socialdemokratiska tekopolitiken i lika hög grad måste innebära kritik av moderata samlingspartiets tekopolitik. Det råder ingalunda likhet mellan den moderata och den socialdemokratiska politiken. Jag kan bara nämna att det råder klara skillnader när det gäller de selektiva stödåtgärderna, som vi anser vara felaktiga men som socialdemokraterna driver hårt. Socialdemokraterna höjer ständigt arbetsgivaravgifterna, medan vi säger nej. Det råder också stora skillnader i fråga om skattepolitiken. Det är tre nog så väsentliga områden för tekopolitiken.

Sedan kritiserade jag de upprepade socialdemokratiska löftesbrotten när det gäller tekofrågorna. Den politik socialdemokraterna pläderade för före valet är en helt annan än den de pläderar för efter valet. Detta kritiserar jag, men det kan ju inte rimligen vara en kritik mot moderata samlingspartiet.

Anf. 66 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Fru talman! Lahja Exner säger att det är riktigt att det är bekymmersamt inom tekoområdet, men att uppsägningarna inte är så omfattande nu som tidigare. Det är möjligt. Jag har inte studerat den siffran särskilt noga. Men det är samtidigt naturligt. Har man sagt upp folk och de har slutat, säger man inte upp dem en gång till.

Det viktiga är att man får nyanställningar och kan behålla de människor man har. Det har man heller inte klarat, eftersom arbetslösheten är större i dag än den var vid samma tid förra året. Det talar ett mycket klart och tydligt språk. Det gäller både inom Beklädnads område och andra verksamheter.

Jag kan alltså i detta sammanhang inte hitta något försvar för den socialdemokratiska politiken.

Jag kan hålla med Hans Nyhage i hans kritik av socialdemokraterna när det gäller vad man sade före valet och vad man säger i dag. Det har jag också ganska klart sagt ifrån.

Men nu är det så, att beträffande äldrestödet har moderata samlingspartiet och socialdemokraterna samma uppfattning. Låt vara att Hans Nyhage inte ansluter sig till den. Hans Nyhage delar såvitt jag förstår min och centerpartiets uppfattning i denna fråga.

När det gäller de selektiva stödåtgärderna vet jag inte riktigt var Hans Nyhage står, men den moderata politiken står på en lägre nivå än den socialdemokratiska och den centerpartistiska. Totalt innebär detta ett sämre stöd till tekoindustrin.

När det gäller arbetsgivaravgiften har centerpartiet lanserat en idé, att man borde ha differentierade arbetsgivaravgifter. Detta skulle vara mycket positivt för små och medelstora tekoföretag, som i så fall skulle få lägre avgift. Det vore bra om moderaterna ville stödja den tanken.

Anf. 67 LAHJA EXNER (s) replik:

Fru talman! I denna debatt har från flera håll devalveringens effekter ifrågasatts. Man säger att devalveringens matematiska nettoeffekt, sedan hänsyn tagits till köp av insatsvaror i främmande valutor vid tidpunkten för devalveringen, inte kan bli särskilt stor.

Kostnaderna för råvaror för textil- och konfektionsindustrin uppgick till i genomsnitt 40 % av saluvärdet 1981 om man ser branschen som helhet. Den matematiska nettoeffekten bör därmed rimligtvis vara ca 10 %.

En devalvering med 16 % innebär att importerade varor blir 19 % dyrare. Om alla råvaror importeras innebär detta att 40 % av saluvärdet blir 19 % dyrare, vilket leder till att saluvärdet höjs med 7,6 %. Kvar av devalverings-effekten på 19 % bör då alltså bli ca 10 %.

Man skall naturligtvis inte ta ut några vinster i förskott, varken när det gäller tekoindustri eller någonting annat, men det finns ändå ganska klara tecken. Vi har vid sammankomster med olika branschorganisationer och näringslivsorganisationer fått bestyrkt att devalveringen i höstas har gett nya, intressanta perspektiv för många företag.

Det har nämnts här i debatten att det finns företag i den här branschen som planerar att ta hem produktion som de tidigare haft utomlands. Det finns också företag, bl. a. inom postorder, som planerar att köpa en större andel av sina varor här hemma. Det måste rimligtvis också på längre sikt innebära att vi får fler sysselsättningsstillfällen, och då är det alldeles riktigt som Lennart Brunander säger att det väsentliga är att vi får människor till den här branschen, människor som har kunskaper på detta område och som tror på framtiden. Det är därför vi anser att man skall satsa extra på arbetsmarknadsutbildningen, utöver de resurser som finns på det ordinarie anslaget.

Anf. 68 HANS NYHAGE (m) replik:

Fru talman! Förra året fanns förslag från den dåvarande center-folkparti-regeringen om en nedtrappning av äldrestödet. Nu ändrade vi på det – men faktum kvarstår att förslaget låg där.

I år kan vi konstatera att tack vare det moderata gruppförslaget hamnade äldrestödet på en högre nivå än vad som skulle ha blivit fallet om propositionens förslag hade gått igenom. Det får vi inte heller glömma bort i sammanhanget.

Faktum kvarstår emellertid att det inte går att sätta likhetstecken mellan den moderata tekopolitiken och den socialdemokratiska. Det vill jag med bestämdhet hävda.

Anf. 69 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Fru talman! För att börja med det sista har jag ju kritiserat att moderaterna genom sitt förslag när det gäller äldrestödet medverkar till att genomföra den socialdemokratiska tekopolitiken. Där har moderaterna utan vidare ett ansvar. Jag har också sagt att jag observerat att Hans Nyhage inte ställer upp på detta, och jag hoppas att det kommer att visa sig i omröstningarna framöver.

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

Jag skall inte ge mig in på Lahja Exners procentexercis beträffande devalveringens effekter, eftersom det då kan vara svårt att veta var man hamnar. Jag tror att vi måste hålla oss till det vi vet och till det vi har. Vi vet att vi har en förbättrad situation för tekoindustrin. Jag tycker, som jag sade i mitt anförande, att det är viktigt att tekoindustrin får behålla denna förbättring. Vi skall inte dra in stödet direkt, eftersom tekoindustrin levt under svåra förhållanden så länge, att den behöver få möjligheter att stabilisera sin verksamhet. Den behöver få fotfäste, så att den får möjlighet att börja bygga för framtiden. Vi skall inte rycka undan den möjligheten på det här sättet så fort det yppar sig ett tillfälle. Låt tekoindustrin behålla denna möjlighet!

Vi har heller inte sagt att den här stödformen skall vara kvar för evigheter. Vi vill ha en analys som visar att företagen klarar av sin situation. Det är de minsta och svagaste företagen som blir mest lidande om man tar bort det generella stödet. De har inte möjligheter att avsätta folk för att göra uppvaktningar och lägga fram redovisningar för att få det selektiva stöd som man pratar om. Det är en stödform som bättre passar de mer utvecklade och större företagen. Det är därför som vi måste ha en kombination av generellt och selektivt stöd.

Förste vice talmannen anmälde att Lahja Exner anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 70 KARL BJÖRZÉN (m):

Fru talman! Jag skall nu lämna den arbetsmarknadspolitiska delen av tekodebatten och övergå till en annan, liten del av tekopropositionen, närmare bestämt två sidor som remitterats till skatteutskottet. Det handlar om en hemställan om en höjning av anslaget till tullverkets förvaltningskostnader med 3 miljoner för nästa budgetår.

Pengarna är avsedda att användas till en personalförstärkning i tullverket som uppges vara nödvändig för att verket skall kunna fullgöra vad som i propositionen har kallats en uppstramning av hemtagningssystemet.

Moderata samlingspartiets och folkpartiets företrädare i skatteutskottet har i en gemensam reservation yrkat avslag på de extra 3 miljonerna till tullverket. Eftersom det har varit en gemensam överläggning om tre betänkanden, har hemtagningssystemet redan varit föremål för åtskillig debatt i dag. Jag kan därför ganska kortfattat redovisa några motiv för reservationen vid skatteutskottets betänkande.

Hemtagningssystemet är enligt reservanternas uppfattning värdefullt och bör behållas, och det har också enligt vår uppfattning fungerat ganska bra. Vi är medvetna om att det har förekommit både slarv med och missbruk av systemet. Men detta har också uppmärksamrats, och motåtgärder har satts in. Efter ett uttalande av dåvarande handelsministern i en budgetproposition har generaltullstyrelsen fått i uppdrag att se vad den kan göra, och den har också satt i gång åtgärder som enligt verkets mening varit framgångsrika. Man kan nog alltså säga att läget börjar vara under betydligt bättre kontroll än tidigare.

Det förslag som nu framlagts av regeringen innebär enligt reservanternas mening att man tar till större våld än nöden kräver. Förslaget är handelshindrande och har tillkommit av protektionistiska skäl. Motivet är sannolikt att man vill öka skyddet för svensk tekoindustri, men reservanterna vill hävda att det har bara marginell betydelse för den svenska tekoindustrin. En trolig effekt är att det kommer att verka hindrande för lågprisimport från u-länder och därmed kan medföra en ytterligare förskjutning till EG- och EFTA-länder. I så fall innebär det en fördyring för konsumenterna. Dessutom anser reservanterna att regeringen och utskottsmajoriteten har tagit alltför lätt på de praktiska problem som sammanhänger med den s. k. uppstramningen av hemtagningssystemet liksom på de merkostnader som drabbar tekoimportörer och i slutändan konsumenterna.

Debatten i dag har av naturliga skäl hittills förts ur tekoindustrins och de tekoanställdas synvinkel, men särskilt för ledamöterna i skatteutskottet kan det när det gäller ett anslag till tullverket vara följdriktigt att ett ögonblick sätta detta verk i centrum och se var man då hamnar i sina tankar.

Tullverket är liksom alla andra statliga verk och myndigheter utsatt för krav på besparingar och effektivisering av verksamheten, krav som kan mötas med prioritering, rationalisering och omdisponering av resurserna. Vi har i varje fall från moderata samlingspartiets sida sagt att det är mycket angeläget att få klart för sig att om något skall prioriteras på tullverkets område, är det narkotikabekämpningen. Man blir därför litet betänksam när det läggs fram ett förslag om ganska betydande resurstillskott på ett område där de positiva effekterna antagligen är mycket små och i varje fall mycket ovissa, men där de negativa effekterna är betydande. Dessutom är förslaget principiellt betänkligt, eftersom det är handelshindrande, dvs. protektionistiskt, och därför rimmar illa med vår anslutning till och vårt beroende av frihandelssystemet.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till reservationen vid skatteutskottets betänkande.

Anf. 71 RUNE CARLSTEIN (s):

Fru talman! Skatteutskottets behandling av tekopropositionen begränsar sig till att avse ett förslag om en ökning av tullens resurser för att förbättra importkontrollen när det gäller tekovaror.

Som alla vid det här laget känner till har vi en mycket stor import av tekovaror. Fördelat per innevånare har vi större import av tekovaror än något annat land. Inget land tycks ligga så öppet för import av tekovaror som Sverige.

Inom ramen för multifiberavtalet har man sökt att förhandlingsvägen nå fram till begränsningar av tekoimporten från bl. a. lågprisländerna. Trots de ansträngningar som gjorts för att åstadkomma sådana begränsningar finner vi att andelen importerade kläder på den svenska marknaden tar ett allt större utrymme och att vi snabbt närmar oss en situation där den svensktillverkade varan definitivt är utslagen. Tekopropositionen rymmer en rad åtgärder för att ge stöd åt den svenska tekoindustrin. Andra talare har

tagit som sin uppgift här i dag att granska och kommentera de förslagen. Jag skall avhålla mig från att ge mig in på den diskussionen, även om det skulle vara nog så lockande att som företrädare för södra Älvsborg ta upp en del av den argumentationen. Jag skall i stället begränsa mitt inlägg till frågan om importkontrollen.

Det har från olika håll krävts en förstärkt kontroll av tekoimporten. Bl. a. har det s. k. hemtagningssystemet ifrågasatts.

Normalt skall varor som förs in i landet förtullas. Grundprincipen är att man inte får förfoga över de importerade varorna innan förtullningen har skett, vilket innebär att man skall lämna en tulldeklaration till tullverket.

Hemtagningssystemet innebär att en importör som bedriver regelbunden importverksamhet kan bli registrerad som hemtagare och därigenom få rätt att ta hand om och även förfoga över sina importvaror innan de har förtullats.

När det gäller varor som är föremål för importrestriktioner gäller emellertid att hemtagaren måste förvara varorna i oförändrat skick till dess att införselvillkoren har uppfyllts och tullmyndigheten meddelat att man får förfoga över varorna. Hemtagaren skall styrka att gällande införselvillkor är uppfyllda och också lämna uppgifter som är nödvändiga för handelsstatistiken. Hemtagaren har förtroende att lämna tulldeklarationen i efterhand.

Det här systemet innebär uppenbara fördelar för importörerna: de kan disponera varorna snabbt. De får också erforderlig tid att avlämna tulldeklarationerna. Kontrollen av hemtagningsförfarandet sker genom inspektionsbesök och bokföringsgranskning.

Nu har det visat sig att många hemtagare struntar i gällande bestämmelser. Vi borde ändå kunna vara överens om att har vi förhandlat oss fram till begränsningsavtal när det gäller tekoimporten skall det också finnas en rimlig chans att se till att avtalen efterlevs.

Vid kontrollbesök visar det sig att importkvoten är förbrukad när licensansökan behandlas. Varorna är skingrade, hemtagarna har redan fört ut dem i konsumentledet. Det finns alltså ingen chans vare sig att göra ett beslag eller att klarlägga om det föreligger varusmuggling. Här är det fråga om en snedvridning av konkurrensen: den som lojalt följer gällande bestämmelser hamnar i underläge – fifflarna skaffar sig förmåner och gör snabba förtjänster. Det är därför bra att tekopropositionen innehåller ett förslag om en uppstramning av hemtagningssystemet.

I fortsättningen skall hemtagningsanmälan innehålla uppgifter om licensnummer och om var licensen förvaras. Visar det sig att uppgifterna saknas eller om uppgifterna är oriktiga, får man inte disponera varorna utan de hamnar på ett tullupplag.

De skärpta reglerna påkallar en förstärkning av tullpersonalen. Förslaget innebär att det anvisas ytterligare 3 milj. kr. till tullverket, som möjliggör anställning av 15 bevaknings- och kontorstjänstemän.

Företrädarna för moderata samlingspartiet och folkpartiet i utskottet har reserverat sig och yrkar avslag på propositionen i denna del. Jag fäste mig vid att när Björn Molin tidigare i dag hade ett replikskifte med Sylvia Pettersson

sade han att han inte hade någonting emot att ge tullen ökade resurser för att övervaka efterlevnaden av bestämmelserna. Men faktum är ju att folkpartiet står bakom en reservation där man yrkar avslag på dessa 3 milj. kr. till tullverket.

Vi hörde också i tidigare inlägg från reservanterna att de tycker att det är fel att använda pengarna till detta. Man försökte leda i bevis att det vore bättre att skärpa kontrollen när det gäller narkotikasmugglingen. Detta har skatteutskottet tidigare tagit ställning till. Skatteutskottet har sagt att det är utomordentligt angeläget att se till att man omprioriterar inom tullverket, så att man verkligen kan bevaka narkotikasmugglingen. Jag tycker inte det är något motsatsförhållande.

Företrädarna för moderata samlingspartiet och folkpartiet säger i reservationen att de är rädda för ökad byråkrati och – vilket jag tycker är märkligt – störningar i det nuvarande systemet. Frågan är vad som är mest störande – byråkratin eller den nuvarande nonchalansen mot gällande bestämmelser. Stickprovsundersökningar visar att i inemot 40 % av de undersökta fallen har man satt sig över bestämmelserna. Det är uppenbart, att om man inte vidtar åtgärder, så äventyras alla ansträngningar att begränsa importen. Därför måste tullen få ökade resurser att sätta in på kontrollsidan. Man kan ifrågasätta om det är tillräckligt med den föreslagna förstärkningen.

Uppenbart är också att de straffpåföljder som utmåtts vid överträdelser inte har varit särskilt avskräckande – här är jag överens med Hans Nyhage. Generaltullstyrelsen har föreslagit att överträdelser av näringspolitiska importbegränsningar skall medföra en straffavgift motsvarande 20 % av importvärdet. I motion 2251 av Arne Fransson m. fl., som vi har haft till behandling i skatteutskottet, har föreslagits att riksdagen skall anta generaltullstyrelsens förslag i detta avseende. Utskottet har dock inte ansett sig kunna biträda förslaget. Skälet är att förslaget nyligen har remissbehandlats och f. n. övervägs inom regeringskansliet. Utskottet anser att det finns skäl att avvakta den beredning som nu sker av förslaget innan riksdagen tar ställning. Får jag uttala en personlig mening, så tror jag att det blir nödvändigt att skärpa dessa bestämmelser ytterligare, om vi skall få en ordning på importsidan som är någorlunda tillfredsställande.

Med det anförda ber jag att få yrka bifall till skatteutskottets hemställan i dess betänkande 42.

Anf. 72 KARL BJÖRZÉN (m):

Fru talman! Rune Carlstein beskriver situationen som om det hela bara blir värre och värre och som om situationen är hopplös och bara kan mötas med de åtgärder som regeringen nu har föreslagit. Men som jag nämnde i mitt anförande, har utvecklingen tvärtom gått till det bättre. I ett yttrande som generaltullstyrelsen skrev i januari förra året rörande hemtagningssystemet står bl. a.: "Allmänt sett har några grövre oegentligheter från licenssynpunkt inte kunnat upptäckas i samband med godskontrollen."

Nr 150

**Torsdagen den
19 maj 1983**

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

Det största bekymret på detta område är i själva verket kringgåendet av reglerna för tekoimport genom import via annat land. Det förslag som nu föreligger innebär ingen bot för det. Upptäckningen av hemtagningssystemet löser inte det problemet.

Det gäller här 3 milj. kr. om året i anslag över statsbudgeten. Jag vill särskilt understryka att det handlar om betydligt större belopp när man tittar på merkostnaderna för tekoimporten vid en eventuell överflyttning av importen från lågprisländer till EG- och EFTA-länder. Dessa kostnader, som uppgår till avsevärda belopp, drabbar i slutändan konsumenterna. Det är värt att notera att det i denna debatt är moderata samlingspartiets och folkpartiets företrädare som försöker tillvarata konsumenternas intressen.

Anf. 73 RUNE CARLSTEIN (s):

Fru talman! Jag tror inte, Karl Björzén, att det ligger i konsumenternas intresse att medverka till ett uppenbart fiffel på detta område. Det är inte för ro skull som generaltullstyrelsen har föreslagit ett sanktionsförfarande där 20 % av importvärdet skall kunna tas ut för att beivra överträdelse av importregleringarna. Om generaltullstyrelsen hade tyckt att allting varit bra, hade man aldrig lämnat ett sådant förslag till regeringen. Vi behöver bara läsa tidningarna i Boråstrakten för att konstatera att vi på detta område har många fall av överträdelse, som leder till åtal och strafföreläggande. Det är ingen hemlighet. Vi menar att vi inte kan tillåta att det fortsätter på detta sätt, utan åtgärder måste vidtas.

Vad ni föreslår i er reservation är att man inte skall ställa erforderliga resurser till tullverkets förfogande för att verket skall kunna övervaka de bestämmelser som vi har fastställt här i riksdagen. Vi borde ändå se till att bestämmelserna fungerar så effektivt som avsikten var när vi införde dem.

Anf. 74 KARL BJÖRZÉN (m):

Fru talman! Nu har väl ändå Rune Carlstein rört till debatten en smula. Nu talar han om sanktionsavgifter, men förslaget från generaltullstyrelsen om sanktionsavgifter har regeringen ännu inte tagit ställning till. Det är under beredning i regeringskansliet, som det så fint heter.

Vad vi i dag har att ta ställning till är ett förslag som är ganska betänkligt ur handelspolitisk synpunkt. Dessutom gäller det pengar både för skattebetalarna och för konsumenterna.

Anf. 75 RUNE CARLSTEIN (s):

Fru talman! Jag kan inte inse att förslaget kan vara betänkligt, när det går ut på att vi skall se till att de bestämmelser som vi har fastställt här i riksdagen fungerar på ett tillfredsställande sätt – det är ju vad det är fråga om. Tullen har otillräckliga resurser för att klara denna uppgift. Generaltullstyrelsen har sagt att den måste få förstärkta resurser för att klara den arbetsuppgift som styrelsen är förelagd. Dessutom har generaltullstyrelsen hemställt om skärpta sanktionsbestämmelser, för att helt enkelt kunna avskräcka dem som

fifflar – det är vad det handlar om.

Generaltullstyrelsens förslag ligger i regeringskansliet för beredning. Vi får hoppas att det så småningom kommer ett förslag från regeringen om skärpta sanktionsbestämmelser. Jag tror att det är nödvändigt, om vi skall ha en chans att se till att man rättar sig efter de bestämmelser som riksdagen har lagt fast.

Nr 150

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

Anf. 76 KARL BJÖRZÉN (m):

Fru talman! Jag glömde att det var slut på talarlistan och att jag därmed skulle få tillfälle att tala ännu en gång. Jag vill då bara understryka vad jag senast sade. Förslaget om sanktionsåtgärder får vi återkomma till. Det väsentliga nu är att vi opponerar oss mot åtgärder som vi tycker innebär att man i onödan tar till storsläggan och därmed åstadkommer skada. Därmed har vi naturligtvis inte på något sätt tagit fiffel med gällande bestämmelser i försvar. Från reservanternas sida är vi helt inställda på att man måste se till att reglerna för hemtagningssystemet följs. Men vi har också den uppfattningen att det arbete i den riktningen som pågår inom tullverket också har varit framgångsrikt och f. n. är tillräckligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Näringsutskottets betänkande 42

Mom. 1 (mål för tekopolitiken)

I en förberedande votering biträdde reservation 2 av Tage Sundkvist och Ivar Franzén med 51 röster mot 17 för reservation 3 av Jörn Svensson. 245 ledamöter avstod från att rösta.

I kontrapositionsvoteringen biträdde reservation 1 av Staffan Burenstam Linder m. fl. med 95 röster mot 52 för reservation 2 av Tage Sundkvist och Ivar Franzén. 166 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 150 röster mot 95 för reservation 1 av Staffan Burenstam Linder m. fl. 68 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (inriktningen av de industripolitiska åtgärderna)

Utskottets hemställan bifölls med 167 röster mot 146 för reservation 4 av Tage Sundkvist m.fl.

Mom. 3 (anslag till branschfrämjande åtgärder)

I kontrapositionsvoteringen biträdde reservation 5 av Staffan Burenstam Linder m. fl. med 77 röster mot 69 för reservation 6 av Tage Sundkvist m. fl. 167 ledamöter avstod från att rösta.

Utskottets hemställan, som i huvudvoteringen ställdes mot reservation 5 av Staffan Burenstam Linder m. fl., bifölls genom votering med uppresning.

Torsdagen den
19 maj 1983

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

Mom. 4 (lån till rationaliseringsinvesteringar)

Efter ställda propositioner på bifall till
dels utskottets hemställan,
dels reservation 7 av Staffan Burenstam Linder m. fl. samt
dels reservation 8 av Tage Sundkvist och Ivar Franzén
bifölls utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 5 (särskilda strukturgarantier)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 9 av Staffan Burenstam Linder m. fl., bifölls med acklamation.

Mom. 6 (räntebefrielse vid särskilda strukturgarantier)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 10 av Staffan Burenstam Linder m. fl., bifölls med acklamation.

Mom. 7 (prissättningen i detaljhandeln)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering, som ställdes mot utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 11 av Tage Sundkvist m. fl. anförda motiveringen, bifölls med acklamation.

Mom. 9 (importbegränsande åtgärder)

Efter ställda propositioner på bifall till
dels utskottets hemställan,
dels reservation 12 av Staffan Burenstam Linder m. fl.,
dels reservation 13 av Tage Sundkvist och Ivar Franzén samt
dels reservation 14 av Jörn Svensson
bifölls utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 10 (hemtagningssystemet och anslag till kommerskollegium)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 15 av Staffan Burenstam Linder m. fl., bifölls med acklamation.

Mom. 13 (riktlinjer för försörjningsberedskapen på tekoområdet)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 16 av Tage Sundkvist och Ivar Franzén, bifölls med acklamation.

Mom. 15 (beredskapslån)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 17 av Staffan Burenstam Linder m. fl., bifölls med acklamation.

Mom. 16 (beredskapslagring och industriella åtgärder för försörjningsberedskap)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 18 av Tage Sundkvist m. fl., bifölls med acklamation.

Mom. 17 (särskild granskning av överstyrelsen för ekonomiskt försvar)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 19 av Jörn Svensson, bifölls med acklamation.

Nr 150

Torsdagen den
19 maj 1983

Mom. 18 (särskild revision av Eiserkoncernen)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 20 av Jörn Svensson, bifölls med acklamation.

*Åtgärder för teko-
industrin, m. m.*

Mom. 19 (privatisering av Eiserkoncernen)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 21 av Tage Sundkvist m. fl., bifölls med acklamation.

Mom. 21 (Eiserkoncernens ledning)

Utskottets hemställan bifölls med 295 röster mot 17 för reservation 22 av Jörn Svensson.

Mom. 22 (statliga stödåtgärders konkurrensneutralitet)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 23 av Tage Sundkvist m. fl., bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 29

Mom. 1 (äldrestödet)

H e m s t ä l l a n

I kontrapositionsvoteringen biträdde hemställan i reservation 1 av Arne Fransson m. fl. med 71 röster mot 18 för hemställan i reservation 3 av Alexander Chrisopoulos. 224 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 227 röster mot 85 för bifall till hemställan i reservation 1 av Arne Fransson m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

M o t i v e r i n g

Utskottets motivering, som ställdes mot den i reservation 2 av Alf Wennerfors m. fl. anförda motiveringen, godkändes med acklamation.

Mom. 2-4

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 5 (utbildning inom tekoindustrin)

Efter ställda propositioner på bifall till

dels utskottets hemställan,

dels reservation 5 av Alf Wennerfors m. fl. samt

dels reservation 6 av Arne Fransson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors

bifölls utskottets hemställan med acklamation.

Torsdagen den
19 maj 1983

*Underhållet av
försvarsmaktens
marktelemateriel*

Mom. 6 (bidrag till arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 7 av Alf Wennerfors m. fl., bifölls med acklamation.

Skatteutskottets betänkande 42

Mom. 1 (Anslag till Tullverket: Förvaltningskostnader)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservationen av Knut Wachtmeister m. fl., bifölls med acklamation.

Mom. 2 och 3

Utskottets hemställan bifölls.

6 § Underhållet av försvarsmaktens marktelemateriel

Föredrogs försvarsutskottets betänkande 1982/83:15 om vissa materielunderhållsfrågor inom försvaret (prop. 1982/83:138).

Anf. 77 GÖTHE KNUTSON (m):

Fru talman! Det betänkande som vi nu skall behandla gäller en mycket viktig del inom vårt försvar. Det gäller nämligen underhållet av försvarets materiel. Var och en som skaffat sig en någorlunda helhetsbild av försvaret torde vara på det klara med att det gäller ett stort område. Försvaret har – inom samtliga vapengrenar – väldigt mycket materiel.

Försvarsmaterielen är av de mest skiftande slag. Det är marinens fartyg med all sin utrustning. Det är flygvapnets olika flygplan och helikoptrar med all sin utrustning, som skall hållas i ständig trim. Och det är arméns hela arsenaler av olika vapen och fordon m. m.

Allt detta, herr talman, representerar givetvis mycket stora ekonomiska värden. Och givetvis är det en självklarhet att materielen skall hållas i bästa trim. Den skall underhållas, och den skall ibland modifieras. Det som slits och skadas skall repareras eller bytas ut.

Så är det i fredstid. Ännu angelägnare är det i en beredskaps- eller krigssituation att materielen är i bästa skick, funktionsduglig och effektiv. Det gäller att försvara vårt lands suveränitet och vårt folks frihet.

Underhållstjänsten och reservmaterieförsörjningen måste vara organiserad på det mest rationella och effektiva sätt som är möjligt att uppnå. Det framstår som en självklarhet. Men givetvis kan det också bli diskussioner om hur underhållstjänsten bäst skall organiseras för att fungera optimalt effektivt i olika situationer – i fred och i krig. Och kring en sådan fråga har försvarsutskottet i det här ärendet kommit till livlig diskussion.

Det gäller markteleunderhållet. Här har utskottet – efter grundliga diskussioner och hörande av olika försvarsinstanser – kommit att dela sig i uppfattning och förslag. Sålunda föreligger en reservation med utskottsordföranden Per Petersson som första namn. Bakom denna reservation står samtliga ledamöter från moderaterna, centern och folkpartiet i utskottet.

Socialdemokraterna bildar utskottsmajoritet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den nämnda reservationen. Jag gör det efter ingående överväganden och med stöd av den utredning som haft att utreda försvarets materielunderhåll under 1980-talet. Det är en expertutredning, ledd av nuvarande generaldirektören Alf Resare. Utredningens namn har förkortats till U 80.

I utredningens betänkanden behandlas de materielunderhållsfrågor som regeringen tagit upp i proposition 1982/83:138. Syftet med förslagen är att åstadkomma bästa möjliga, effektiva organisation till lägsta möjliga kostnader. Besparingar är som bekant mycket angelägna inom hela statsförvaltningen – så även inom försvaret, som genom riksdagsbeslut fått vidkännas betydande nedskärningar. Besparingskraven är för den nu löpande försvarsperioden inte mindre än 8 miljarder kronor i prisläget februari 1982.

Till en icke oväsentlig del skall försvarsmaktens underhållsorganisationer svara för dessa besparingar. Den totala kostnaden för materielunderhållet inom försvaret uppgår f. n. till drygt 3 miljarder årligen, och ett sparmål har uppsatts. Men det gäller samtidigt att icke eftersätta någon funktion i underhåll och service. Allt måste klaffa perfekt, om vi skall ha ett fullgott skydd mot yttre fiender.

Denna självklara målsättning kommer bl. a. till uttryck i denna regeringens proposition om materielunderhållet. Och försvarsutskottet konstaterar i all enighet på s. 5 i betänkande nr 15 att "krigets krav måste tillmätas stor betydelse i de nu aktuella organisationsfrågorna".

Det är alltså, herr talman, i ett visst avsnitt i betänkandet som vi har kommit till olika ståndpunkter. Frågan är inte av vanlig politisk art – det rör sig om en organisationsfråga. Alltså: Hur skall underhållet av marktelematerielen bäst organiseras för att kunna motsvara krigets krav och samtidigt i fred kunna bedrivas så rationellt och effektivt som möjligt?

För att något orientera ärade åhörare om vad som döljer sig bakom samlingsbegreppet marktelemateriel, skall jag nämna att det handlar om bl. a. sambandstjänstens apparatur och system, telekommunikationer inom sambandsnätet, radarstationer, ledningscentraler – bl. a. det kända STRIL-systemet – och landningshjälpmedel för flyget samt mycket annat.

Materielen ingår till övervägande del i flygvapnet – det är ett faktum som det finns anledning att observera. Det är chefen för flygvapnet som är den i särklass största kunden inom sektorn marktelemateriel.

Utredningen U 80 föreslår en förändring av den nuvarande organisationen för underhåll av marktelemateriel. De nuvarande teleservicebaserna, TSB, utgår. I stället förstärks de lokala förvaltningsledningarna vid sektorflottiljerna F 4, F 10, F 16 och F 21. Utredningen anser att förvaltningen av bastelemateriel bör utövas av dessa sektorflottiljer.

Likaså föreslås en utökning av den s. k. främre nivån i underhållet vid flygvapnets flottiljer. Detta kan ske genom omfördelning av uppgifter och resurser från nuvarande TSB-organisation.

U 80 föreslår vidare att den s. k. bakre underhållsnivån – det finns som bekant olika frontlinjer i ett försvar – skall utgöras av fyra för försvarsmakten

Nr 150

Torsdagen den
19 maj 1983

*Underhållet av
försvarsmaktens
marktelemateriel*

Torsdagen den
19 maj 1983

*Underhållet av
försvarsmaktens
marktelemateriel*

gemensamma markteleverkstäder. Dessa skall organisatoriskt knytas till teknisk enhet vid flygvapnets sektorflottiljer. Därvid lokaliseras de bakre resurserna till 14 orter i landet och samgrupperas med befintliga verkstäder inom försvarsmakten.

Markteleverkstäderna bör även kunna utföra verkställande underhåll av teleutrustning i de för totalförsvaret gemensamma stabsplatserna.

Den föreslagna organisationen leder fram till betydande besparingar, och den är mycket noggrant penetrerad och analyserad – inte bara av utredningen med dess många experter utan också av en rad remissinstanser.

Överbefälhavaren utgör givetvis en mycket tung remissinstans. Han biträder detta utredningsförslag, främst mot bakgrund av beredskapskraven. Även cheferna för armén, marinen och flygvapnet, liksom remissinstanserna LO och TCO, biträder förslaget.

En avvikande mening i den här remissomgången kom från försvarets materielverk, FMV, som i stället föreslog att dessa verkstäder för markte-leunderhåll skall organiseras under militärområdenas verkstadsförvaltningar. Detta förslag har anammats av regeringen i proposition 1982/83:138 om vissa materielunderhållsfrågor för försvaret. Som skäl anger regeringen att FMV:s modell skulle underlätta anpassningen till framtida underhållsbehov. Därutöver framhålls att de bakre resurserna bör vara gemensamma för försvarsmakten, och detta uppnås bäst om organisationen underställs militärområdenas verkstadsförvaltningar.

Herr talman! Som jag tidigare nämnde har vi i försvarsutskottet noga penetrerat den här frågan. Materielverket har hörts, chefen för flygvapnet har hörts. Detsamma gäller försvarsstaben och försvarsdepartementet.

Utöver propositionen föreligger också två motioner som underlag för ställningstagande. Motion nr 2297, väckt av mig, utmynnar i att riksdagen bör följa U 80:s förslag. Detta har samtliga reservanter i utskottet stannat för. Och det har vi gjort sedan vi noga lyssnat till pläderingar för såväl regeringsförslaget som utredningsförslaget.

Överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna har fått tillfälle att yttra sig speciellt om regeringsförslaget när det förelåg som remissyttrande från materielverket. ÖB sade sig kunna acceptera det.

Men jag – och många med mig – har en bestämd känsla av att ÖB inte är särskilt trakterad av FMV-förslaget annat än av besparingsskäl. Det sägs att man sparar in ytterligare åtta befattningshavare med FMV-förslaget, som alltså regeringen har gjort till sitt. Det gäller således inte fler än åtta tjänster!

Men – hur förnuftigt är detta om man i stället förlorar i andra viktiga avseenden, bl. a. beredskapsmässiga? Risker är stor, herr talman, att man kan förlora i beredskapsgrad och operativ styrka om man följer FMV-förslaget. Chefen för flygvapnet avvisar bestämt detta förslag. Detsamma gör chefen för marinen.

I sammanhanget skall man inte glömma bort att ÖB från början anslöt sig till U 80:s förslag!

Jag skall här i all korthet konkret anföra några faktorer som bestämt talar

för U 80:s förslag och därmed vår reservation. Det innebär alltså att markteleverkstäderna organiseras vid sektorflottiljerna.

En klar vinst är att den operativa chefens möjlighet att styra underhålls-verksamheten bibehålls.

Vidare är chefen för flygvapnet den största kunden och har den bästa kompetensen att styra underhållet.

Vidare kan vi konstatera att med FMU-förslaget stor risk föreligger för att tillgängligheten till operativt viktig materiel blir försämrad under beredskapshöjning – detta som en följd av olikheter mellan freds- och krigsorganisation.

Till slut: Organiserandet av markteleverkstäderna inom flygvapnets sektorflottiljer innebär ingen begränsning av kunder utanför flygvapnet när det gäller att utnyttja dessa.

Herr talman! Avsikten med mitt anförande är dels att yrka bifall till reservationen i försvarsutskottets föreliggande betänkande, dels – givetvis – att plädera för en förnuftig lösning i en mycket angelägen organisationsfråga. Ärendet inrymmer dessutom avsevärda besparingar. Vi reser tvärtom har mycket noggrant vägt de båda förslagen mot varandra. Och vi har funnit att riksdagens beslut blir bäst om man följer vår reservation. Jag ber slutligen, herr talman, att få yrka bifall till densamma.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 78 ERIC HÄGELMARK (fp):

Herr talman! Under två år utreddes materielunderhållsfrågor inom försvaret. Anledningen var att man ville försöka hitta rationaliseringar, som ger besparingar inom organisationen. De besparingar som föreslås i propositionen skall årligen ge minst 100 milj. kr. i slutet av 1980-talet.

Alla tre försvarsgrenarna behandlas beträffande materielunderhållsfrågor. Den försvarsgren som berörs mest är flygvapnet och där framför allt underhåll av marktelemateriel. Jag kommer i huvudsak att uppehålla mig vid den problematiken, men jag kommer också att beröra helikopterunderhållet och även i någon mån arméns underhållsorganisation.

Flygvapnets underhåll av marktelemateriel indelas i vad man kallar för främre och bakre underhållsresurser. Beträffande de främre underhållsresurserna, deras organisation och uppgifter har jag ingen nämnvärd invändning att göra.

När det gäller de bakre underhållsresurserna och ledningen av dessa föreslog den s. k. U 80-utredningen att de skulle inordnas i de fyra sektorflottiljerna, alltså F 10 i Ängelholm, F 16 i Uppsala, F 4 i Östersund och F 21 i Luleå. Det innebär ett område mer än i nuvarande TSB-organisation. I U 80-organisationen finner man fördelar genom att området överensstämmer med luftförsvarssektorerna. De främsta fördelarna är att markteleunderhållet hålls samlat inom varje sektor och att man får en smidig ledning och samordning.

Nr 150

Torsdagen den
19 maj 1983

*Underhållet av
försvarsmaktens
marktelemateriel*

Torsdagen den
19 maj 1983

*Underhållet av
försvarsmaktens
marktelemateriel*

Nämnda utredning redovisades i två etapper. Den första redovisades den 25 augusti 1981. Etapp 2 redovisades den 21 september 1982. När remissyttrandena över utredningen började strömma in omkring årsskiftet 1982-1983, och det började framgå att remissinstanserna riktade kritik mot utredningens etapp 2, kan man anta att det skapades en viss osäkerhet på försvarsdepartementet. Detta var kanske anledningen till att försvarsdepartementet den 31 januari 1983 gav ett muntligt uppdrag till försvarets materielverk att vidareutveckla det förslag till en ny organisation för markteleunderhållet vid flygvapnet, som de hade givit i sitt remissvar.

Förslaget innebär att huvudmannaskapet skall övergå till militärbefälhavarna och deras verkstadsförvaltningar. Dessa senare måste då förstärkas med kompetens i fråga om markteleunderhåll. Detta förslag förkastades i ett tidigt skede, men blev efter en kort, sporadisk utredning huvudförslaget.

Att militärbefälhavarna erhåller ledningsansvaret kan innebära vissa fördelar, när nu regeringen ändå beslutat sig för denna ordning. Enligt min mening är det dock ett tunt och dåligt genomtänkt förslag.

I motion 2296 föreslog Kerstin Ekman och jag en smidigare lösning. Som jag sade tidigare kan det finnas vissa fördelar med att militärbefälhavarna – alltså militärbefälhavarna för milo Syd, Öst, Nedre Norrland och Övre Norrland – liksom i dag har luftoperativt ansvar. Genom en sådan lösning erhålls fördelen att man inte splittrar underhållet för en och samma luftförsvarssektor. Genom att militärbefälhavarna i dessa milon har ett övergripande ansvar för luftförsvarssektorn tillförsäkras sektorscheferna goda möjligheter att påverka verksamheten, så att de operativa och beredskapsmässiga kraven tillgodoses. Denna lösning synes också kunna ge större besparingsmöjligheter än den i propositionen föreslagna, genom att man bara behöver bygga upp marktelekompetens vid fyra miloverkstadsförvaltningar, i stället för vid sex, som i regeringens förslag. Vårt förslag fick tyvärr inget gehör i utskottet.

Att genomföra försvarets materielverks förslag synes mig orealistiskt. Följden skulle bli att det blir tungrovt, vilket innebär att de operativa kraven inte kommer att kunna tillgodoses på ett tillfredsställande sätt. De besparingar man räknat med kommer inte att kunna göras på grund av de dyra och omfattande investeringarna samt avyttringen av de televerkstäder vi har i dag. Som exempel kan tas Luleå där lokalkostnaderna är 2,2 milj. kr. per år. De kommer att kvarstå i ca 20 år, även vid en omlokalisering till Umeå och Boden.

Den stora personalomflyttningen, omfattande 517 personer av 720, innebär stora sociala problem för den enskilde. Man splittrar de resurser som finns i stället för att utnyttja dem rationellt. Detta tycks inte bekymra den socialdemokratiska majoriteten i utskottet. Organisationen skall genomföras. Visserligen tar man inte nu ställning till valet av de 14 lokaliseringsorterna för verkstadsresurserna. Denna fråga bedöms behöva övervägas ytterligare. Av regionalpolitiska skäl avser man emellertid att behålla resurserna i Ronneby och Luleå.

Hur skall detta vara möjligt? Kan socialdemokraternas talesman redogöra

*Underhållet av
försvarsmaktens
marktelemateriel*

för hur den organisationen skall se ut? Hur skall man kunna behålla markeletekniska resurser i Ronneby och Luleå och samtidigt, enligt regeringens förslag, tillföra miloverkstäderna ledning och markeleteknisk kompetens? Det går inte att både äta upp kakan och behålla den. Dessutom har ÖB i en skrivelse anfört följande: "En förutsättning för genomförandet av förslaget är dock att U 80-förslaget, vad gäller lokalisering bl. a. i milo S och milo ÖN fullföljes. I annat fall reduceras möjliga besparingar till sådan nivå att sektoralternativet bör väljas." Detta innebär att organisationen i stort sett bör vara som den är nu.

Det är helt klart att går man på socialdemokraternas majoritetsförslag i utskottet, så kommer FMV-organisationen att genomföras i sin helhet. Detta kommer att innebära att 45 personer kommer att flytta från Ronneby, 15 från Karlskrona och 75 från Luleå. Även från andra orter i vårt land kommer omflyttningar att ske, t. ex. från Göteborg, Stockholm, Uppsala, Karlstad, Kristinehamn, Örebro m. fl. orter. Visst kan det vara bra för de orter dit denna personal flyttar, men regionalt behövs arbetstillfällena bättre i Blekinge och Norrbotten. Enligt mitt förmenande bör U 80-förslaget beträffande organiserandet av försvärets markteleunderhåll väljas. Man bör dock söka praktiska lösningar och försöka behålla så mycket som möjligt av den organisation man har i dag. Jag yrkar alltså bifall till reservationen.

I motion 2296 har vi tagit upp frågan om helikopterunderhåll. Vi anser att resurser måste finnas för att på ett smidigt sätt klara toppbelastningar. I propositionen föreslås att nuvarande verkstadskompanier skall utgå. Dessa kompanier skall ersättas med två förbandsbundna verkstäder, som skall svara för det bakre helikopterunderhållet för alla tre försvarsgrenarna. Det kan i och för sig förbilliga helikopterunderhållet. Dock måste liksom nu resurser finnas för avlösning av den operativa personalen vid toppbelastningar. Kravet på uthållighet vid ubåtsjakt och behovet av att kunna utnyttja befintliga helikopterresurser för samhällsnyttig verksamhet, t. ex. räddningstjänst och ambulansflygningar, måste kunna tillgodoses. Det ankommer på regeringen att tillse att nämnda uppgifter får en tillfredsställande lösning.

Arméns organisation för materielunderhåll har inte erhållit något större utrymme i propositionen – ca 10 rader. I och med detta får man lätt den uppfattningen att allt är bra. Det finns dock en del frågor som enligt mitt förmenande ej fått en tillfredsställande lösning. Jag skall ta upp en av dem.

Utredningen har kommit fram till att underhållet vid armén inte har fungerat helt tillfredsställande. De påstådda bristerna kan bero på den tekniska detaljens organisatoriska placering. Kanske har också utbildningen för ledningspersonalen inte varit tillfredsställande för materielunderhållet.

Utredningen har föreslagit förändringar, som bl. a. innebär att chefen för förrådsfunktionen, som f. n. är en kompaniofficer ur intendenturkåren, skall bytas ut mot en regementsofficer, vilket skulle innebära att materielunderhållet och förrådsfunktionerna blir likvärdiga. Utredningens motivering är att ett sådant byte bör leda till att "arbetsresultatet blir bättre och samverkan

underlättas". Så skriver man i en utredning några månader innan en ny befälsordning skall införas. Det bådär inte gott. Men kanske sådana här problem kan lösas på ett smidigare sätt när NBO införts och alla blir yrkesofficerare.

Jag vill också tillägga att de kompaniofficerare som i dag är placerade som chefer för förrådsdetalj har erhållit en omfattande utbildning för uppgiften. Någon motsvarande utbildning med samma inriktning för regementsofficerare förekommer inte. Det skulle vara ett slöseri att i fortsättningen inte ta till vara de gedigna kunskaper och erfarenheter som dessa kompaniofficerare har.

Jag ger en eloge till regeringen för att den haft ett sådant gott omdöme att den inte i propositionen tagit med den diskriminerande uppfattning som utredningen haft beträffande kompaniofficerarna i intendenturkåren. Jag hoppas också att detta goda omdöme fortsätter, när organisationen skall genomföras i praktiken, och att regeringen löser problemen på ett godtagbart sätt för alla inblandade parter.

Anf. 79 MATS OLSSON (s):

Herr talman! Bakgrunden till försvarsutskottets betänkande 1982/83:15, som vi nu diskuterar, går tillbaka till 1980, när dåvarande försvarsministern tillsatte en utredning för att granska försvarets materielunderhåll. Utredaren skulle föreslå uppgifter, organisation och dimensionering av försvarsmaktens underhållsresurser samt ange områden, där besparingar ansågs möjliga. Utredningen kom att heta 1980 års underhållsutredning (U 80).

Utredningen lade, som tidigare sagts, fram första betänkandet i september 1981.

I 1982 års försvarsbeslut lämnade riksdagen utan erinran vad försvarsministern på grundval av förenämnda utredningsarbete hade anfört rörande underhållsfrågor inom försvaret.

U 80 fick i januari 1982 tilläggsdirektiv, och utredningen överlämnade i september 1982 sitt slutbetänkande.

I proposition 1982/83:138 redogör försvarsministern för sina överväganden. Statsrådet konstaterar bl. a. att det under 1980-talet kommer att ske en krympning av försvarets materielunderhåll. Denna nedgång beräknas minska kostnaderna för materielunderhåll från f. n. ca 3 miljarder till ca 2,66 miljarder kronor budgetåret 1991/92.

U 80 har vidare, framhåller statsrådet, visat på betydande besparingsmöjligheter utöver dem som följer av nedgången i materielunderhållets omfattning. Föredragande statsrådet finner det nödvändigt att i största möjliga utsträckning ta till vara dessa ytterligare möjligheter att spara.

De föreslagna förändringarna i försvarets materielunderhåll väntas leda till årliga besparingar om minst 100 milj. kr. i slutet av 1980-talet.

Såsom framgår av redogörelsen i det föregående och i propositionen, godtog riksdagen redan i samband med 1982 års försvarsbeslut vissa riktlinjer för utformningen av organisationen av underhållet av försvarsmateriel. Bl. a. framhölls att krigets krav måste utgöra grund för utformningen av

underhållsfunktionen, liksom för all annan verksamhet inom försvaret.

Samtidigt borde verksamheten i fred bedrivas så rationellt och effektivt som möjligt. Föredragande statsrådet har bl. a. haft dessa riktlinjer som grundläggande förutsättningar för sina överväganden i propositionen.

I överensstämmelse med nämnda riktlinjer anser utskottet att krigets krav måste tillmätas stor betydelse i de nu aktuella organisationsfrågorna. Samtidigt är det i rådande ekonomiska situation – som föredragande statsrådet också framhållit – nödvändigt att ta till vara alla möjligheter till besparingar om de sparmål som sattes upp i försvarsbeslutet skall kunna nås. Detta gäller inte minst den kostnadskrävande verksamhet som utskottet nu behandlar.

Stor hänsyn måste också tas till den personal som berörs av organisationsförändringarna. Det är enligt utskottets mening viktigt att de synpunkter som utskottet nu redovisat blir beaktade i den organisation som kommer att fastställas, så att personalen får arbetsro och slipper det ständiga hotet om nya organisationsförändringar.

Utskottet har bl. a. utifrån angiven utgångspunkt bedömt de riktlinjer för försvarsgrenarnas underhållsorganisationer som regeringen föreslår riksdagen att godkänna. Utskottet har därvid inte funnit anledning till erinran mot vad föredraganden har anfört.

Frågan om hur underhållet av marktelemateriel bör organiseras har däremot tilldragit sig utskottets särskilda intresse, bl. a. mot bakgrund av att man i propositionen på denna punkt påtagligt har frångått U 80:s förslag.

För det bakre underhållet av marktelemateriel har U 80 föreslagit en organisation med fyra markteleverkstäder i de tekniska enheterna i flygvapnets sektorflottiljer. Verkstadsledningarna avses bli samlokaliserade med dessa flottiljer. Verkstadsresurserna anser U 80 däremot böra vara fördelade på 14 orter och där vara samgrupperade med militärområdesverkstäder och marina verkstäder.

Propositionens organisationsförslag innebär i stället att ledningen av de föreslagna verkstäderna knyts till de nuvarande militärområdesvisa verkstadsförvaltningarna i stället för till sektorflottiljerna. Verkstadsförvaltningarna avses därvid förstärkas med markeleteknisk kompetens. Detta förslag är utarbetat i enlighet med synpunkter som försvarets materielverk (FMV) framförde i anslutning till remissbehandlingen av U 80:s slutbetänkande. De har godtagits av överbefälhavaren, medan cheferna för marinen och flygvapnet har förkastat dem.

I propositionen tas inte ställning till valet av lokaliseringsorter för verkstadsresurserna. Denna fråga bedöms behöva övervägas ytterligare. Av regionalpolitiska skäl avses emellertid resurser böra behållas i Ronneby och i Luleå. Karlsborg bör också enligt propositionen tillföras sådana resurser.

Utskottet har bl. a. genom utfrågningar med generaldirektören för FMV och chefen för flygvapnet samt med företrädare för överbefälhavaren inhämtat synpunkter på de övervägda organisationsalternativen för markte-leunderhållets utformning.

FMV bedömer att det i propositionen förordade alternativet kan tillgodose de krav som beredskap och krigsförberedelse ställer. FMV hävdar vidare att

Nr 150

Torsdagen den
19 maj 1983

*Underhållet av
försvarsmaktens
marktelemateriel*

Torsdagen den
19 maj 1983

*Underhållet av
försvarsmaktens
marktelemateriel*

alternativet innebär en besparing om åtta tjänster, utöver de personalbesparingar som det av U 80 förordade alternativet beräknas medföra. Dessutom räknar FMV med vissa andra besparingar som inte ansetts möjliga i nyssnämnda alternativ.

Chefen för flygvapnet anser att U 80:s förslag av operativa skäl är att föredra. Han har pekat på att organisationen för markteleunderhåll huvudsakligen utnyttjas för verksamhet inom hans ansvarsområde och att det främst är flygvapnet som är beroende av en väl fungerande organisation för markteleunderhåll. Det är därför enligt flygvapenchefens mening naturligt att ha en organisation som är knuten till sektorflottiljerna. Detta alternativ bedömer han kunna inrymma samma besparingsmöjligheter som regeringens förslag.

Överbefälhavaren har förklarat sig kunna godta regeringens förslag, främst på grund av de ytterligare besparingar som är förbundna med detta. De operativa/beredskapsmässiga kraven synes enligt hans bedömning kunna tillgodoses i detta alternativ, även om det har nackdelar i detta avseende jämfört med sektorlösningen. Han har särskilt understrukit nödvändigheten av att sektorchefen tillförsäkras goda möjligheter att påverka verksamheten vid miloverkstäderna i vad avser upprätthållandet av driften på det militära telenätet.

Utskottet konstaterar att berörda myndigheter har gjort olika bedömningar av U 80:s förslag och den lösning av markteleunderhållets organisation som förordas i propositionen.

Mot den bakgrunden har utskottet funnit anledning att underkasta dem en ingående granskning. Utskottet har därvid kommit fram till att övervägande skäl talar för att välja det av regeringen förordade organisationsalternativet. Det förefaller enligt utskottets mening ge de bästa besparingsmöjligheterna. Det har också av överbefälhavaren kunnat godtas från operativ och beredskapsmässig synpunkt. Utskottet vill i det sammanhanget starkt understryka att besparingseffekten i stor utsträckning kommer att bli beroende av resultatet av det arbete med detaljorganisationen som ännu återstår. Detsamma gäller frågan om hur beredskaps- och krigsorganisationskrav skall kunna tillgodoses i den nya organisationen.

I det sammanhanget bör särskilt beaktas vad överbefälhavaren har framhållit rörande nödvändigheten av att sektorchefen tillförsäkras goda möjligheter att under militärbefälhavaren utöva sitt ansvar för att driften av det militära telenätet kan upprätthållas. En annan fråga att beakta är hur den föreslagna organisationen bättre än den nuvarande TSB-organisationen kan bli utnyttjad av alla försvarsgrenarna och andra intressenter inom totalförsvaret.

Utskottet räknar med att regeringen noga kommer att följa det fortsatta organisationsarbetet och vidta erforderliga åtgärder för att de krav utskottet nyss berört skall bli tillbörligt beaktade.

Markteleunderhållet är den enda punkt där utskottet inte är enigt. Moderata samlingspartiet, centern och folkpartiet har reserverat sig och

föreslår att verksamheten organiseras enligt U 80:s förslag, för att främst tillgodose flygvapnets behov.

Det skall i det här sammanhanget nämnas att utskottsmajoriteten har varit tveksam till båda förslagen, men har efter noga övervägande valt att biträda regeringens förslag. I gengäld har utskottet understrukt vad överbefälhavaren har framhållit och behovet av att regeringen noga följer det fortsatta organisationsarbetet, så att samtliga berörda finner omorganisationen meningsfull. Med det anförda, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets betänkande och avslag på reservationen.

Anf. 80 OLLE GÖRANSSON (s):

Herr talman! I detta betänkande nr 15 från försvarsutskottet behandlas en rad väsentliga frågor beträffande underhållet av försvarets materiel. Syftet med propositionen har för det första varit att åstadkomma en så rationell och effektiv organisation som möjligt i såväl fred som krig. För det andra måste förslaget ses mot den bakgrunden att behovet av underhåll i framtiden minskar i takt med att vi får underhållsvänligare materiel och färre enheter i organisationen.

Även om det enbart är på en punkt som utskottet har haft olika åsikter, kan det finnas anledning att kommentera några av de förslag som återfinns i betänkandet. I ökande utsträckning måste det underhåll som krävs förläggas till Sverige, inte minst när det gäller flygplansmateriel. Vi ser att det främst från beredskaps- och tillgänglighetssynpunkter är viktigt att underhåll sker i Sverige och inte i andra länder.

Det andra som jag vill kommentera är de nya principerna för om det skall vara militär eller civil personal vid de olika förbanden och de olika anläggningarna. Det är självklart att man här måste utgå från de krav som kriget kan ställa på personalen och att detta väger tungt. Men man får inte göra någon generell låsning till att enbart militär personal skall användas i alla lägen, utan här är det självklart att den tekniska kompetensen och erfarenheten ibland måste få väga tyngre än kravet på att det skall vara militär personal.

När det gäller de föreslagna versionskontoren för flygplan och helikoptrar, som skall byggas upp successivt, tror jag att det är viktigt att man ser till att det inte sker några dubbleringar av resurser, om dessa redan skulle finnas tillgängliga i landet. Inte minst inom de s. k. centralverkstäderna inom förenade fabriksverken finns det resurser som i framtiden säkert kan användas på effektivare sätt.

Det var 1970 som den dåvarande socialdemokratiska regeringen inrättade de s. k. huvudverkstäderna. U 80 har sedan dess granskat dessa anvisningar och sett efter hur de har tillämpats. Utredningen föreslog bl. a. att huvudverkstadsprincipen skulle avvecklas och ersättas med andra former av långtidsavtal.

Med utgångspunkt i U 80 föreslog även den dåvarande borgerliga regeringen att man skulle avskaffa huvudverkstäderna och i stället införa principavtal i detta sammanhang. De socialdemokratiska ledamöterna i

Nr 150

Torsdagen den
19 maj 1983

*Underhållet av
försvarsmaktens
marktelemateriel*

Torsdagen den
19 maj 1983

*Underhållet av
försvarsmaktens
marktelemateriel*

försvarsutskottet reserverade sig mot majoritetens förslag, och även här i kammaren röstade vi emot detta. Vi ansåg att systemet med huvudverkstäder har gett tillgång till expertis och kapacitet till en minimerad kostnad. Därför menar vi att en tillfällig konkurrenssituation som kortsiktigt skulle kunna uppstå kunde få till följd att man gjorde sig av med egna resurser – för att sedan djupt ångra sig.

De borgerliga partierna fick majoritet även i kammaren i fjol. Därför är det väl följdriktigt att den socialdemokratiska regeringen nu har gått ut med nya anvisningar till materielverket, enligt vilka materielverket i överensstämmelse med riksdagens beslut skall utarbeta nya långsiktiga underhållsavtal. Materielverket skall därvid beakta vad försvarsutskottets socialdemokratiska ledamöter framhöll i sin reservation i samband med riksdagens beslut angående behovet av långsiktighet och kontinuitet i resursutveckling och resursutnyttjande samt risken för att kvalificerade materielunderhållsresurser skulle kunna skingras.

Försvarsminister Thunborg föreskriver vidare att de nya långsiktiga underhållsavtalen bör ges en sådan utformning att såväl underhållsleverantörer som beställare får ett uttalat intresse av att hålla underhållsutgifterna nere. Exempelvis bör underhållsleverantörernas åtaganden i ökad utsträckning preciseras när det gäller materielens tillgänglighet och användande. Det är alltså viktigt att man får en rationell organisation och rationella avtal, med en god insyn från de olika köparna och leverantörerna av underhåll.

Mot denna bakgrund och med hänsyn till dessa nya tankar i försvarsdepartementet tror jag att det är väsentligt att man allvarligt prövar i vilken takt man skall införa versionskontoren för såväl flygplan som helikoptrar, så att man inte avskaffar resurser på ett ställe och bygger upp dem på ett annat. Framför allt bör inga dubbleringar ske. Jag tror inte att försvarsramarna i framtiden kommer att räcka till för det, utan här krävs en verklig samordning av våra resurser.

När det gäller försvarets reservmaterieförsörjning finns det skillnader mellan propositionens förslag och det som U 80 föreslog. Det gäller framför allt om reservmaterielenheten skall vara en fristående enhet inom materielverket och lyda direkt under generaldirektören – som U 80 föreslog – eller om det bara skall vara en gemensam organisation för försvarets reservdelsanskaffning inordnad i en av huvudavdelningarna vid materielverket.

Jag anser att propositionens förslag är godtagbart, eftersom det blir en gemensam organisation för försvarets behov, med ansvar för anskaffning, redovisning, lagerhållning och distribution. Självfallet måste sakavdelningarna inom materielverket vara medansvariga vid förstagångsanskaffning av reservdelar och utbytesenheter, men det måste vara otvetydigt vem som bär det övergripande ansvaret för att reservdelsförsörjningen fungerar. Det går inte att splittra upp på många olika enheter.

Den samordning som härmed sker av inköp av reservdelar får inte leda till att man bygger upp nya personalresurser eller att dessa resurser placeras i Stockholm, utan det är viktigt att man ser till att de i så stor utsträckning som möjligt lokaliseras till de platser där reservdelarna skall vara förlagda.

Vi är oeniga när det gäller underhållet av försvarets marktelemateriel, men alla i utskottet känner nog en viss tvacksamhet inför den föreslagna omorganisationen. Utan tvivel är det, som U 80 och andra konstaterat, flygvapnet som är den stora kunden, såväl till volym och arbetsmängd som i ekonomiska termer. Denna situation kommer att bestå så långt vi nu kan se. Det är flyget som kommer att bli den stora beställaren av detta underhåll. Därför är det – som vår företrädare Mats Olsson framhöll i sitt anförande – mycket viktigt att sektorcheferna även i framtiden får stora styrmöjligheter. Det har också överbefälhavaren krävt vid sina föredragningar inför utskottet.

Som jag ser det kommer denna nya organisation att bli en stor utmaning, inte minst för arméns verkstadsförvaltningar, eftersom det är nya uppgifter som kommer att läggas på dem. Det tekniskt komplicerade system som har byggts upp för att trygga flygets möjligheter att få nödvändig information för sin verksamhet kan komma i fara, om inte underhåll och service sköts på ett fullgott sätt.

Även på många andra punkter, som både herr Knutson och herr Hägelmark har talat om, finns det mycket som talar för att man borde ha följt U 80:s förslag. Det är inget tvivel om detta. Men eftersom generaldirektören i materielverket har starkt engagerat sig i denna fråga personligen, han går mer eller mindre i god för att han med färre anställda på ett fullgott sätt skall kunna klara uppgiften i denna nya organisation, väger detta för oss socialdemokrater mycket tungt. Och eftersom vi, som sagt, ur ekonomisk synpunkt dessutom får ett billigare underhåll, vore det fel av oss att här utdöma materielverkets ledning, innan man har prövat denna nya organisation. Men låt mig gärna säga att vi även från socialdemokratisk sida skall följa detta med största intresse, därför att det är stora värden som står på spel, om man inte kan fullfölja denna arbetsuppgift.

Man blir naturligtvis litet förvånad när Eric Hägelmark, nästan litet lättsinnigt, säger att man kan klara detta och att vi inte behöver vara rationella i alla sammanhang. Jag tror inte – precis som jag sade i den försvarsdebatt som vi hade för några veckor sedan – att man med en viss summa pengar får igenom hur mycket som helst av de goda önskemål man kan ha, utan det måste finnas en viss paritet mellan vad vi får för de pengar vi anslår och vad vi önskar oss. Man kan alltså inte, som folkpartiet gör, kräva en bättre organisation än vad som motsvarar anslagets storlek.

Slutligen vill jag också säga till Göthe Knutson att man inte utan vidare skall utdöma armén och dess möjligheter att klara uppgiften. Jag tror att man, om man får tid på sig och tar det hela i lugn takt, säkert kan bygga upp en ny underhållsorganisation inom arméns ram. Men det gäller, som jag har sagt tidigare, att detta sker i stort samförstånd när det gäller användningen av materiel och att man även i andra sammanhang får till stånd ett gott samarbete.

Därmed, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Nr 150

Torsdagen den
19 maj 1983

Underhållet av försvarsmaktens marktelemateriel

Torsdagen den
19 maj 1983

*Underhållet av
försvarsmaktens
marktelemateriel*

Anf. 81 GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Det är inte så, Olle Göransson, att vi dömer ut vare sig armén eller materielverkets chef – i alla fall inte vi reservanter. Vi har, och jag upprepar det, noga lyssnat på all plädering, tagit del av utredningens betänkanden, hört alla företrädare och gjort avvägningar.

När det gäller materielverkets chef nämnde jag inte densamme. Men jag måste nog säga att det knappast vore rekommendabelt för riksdagen att grunda sina beslut på uttalanden om att verkschefer personligen går i god för att någonting skall fungera. Jag förordar för min del – och jag tror att de flesta riksdagsledamöter har den uppfattningen – att man grundar besluten på betydligt säkrare underlag. Här har vi allt underlag från U 80, den utredning som nuvarande generaldirektören Alf Resare har svarat för och där det har funnits en rad experter. Där har man först bedömt möjligheten att svara upp mot bl. a. de operativa kraven samt de beredskapsmässiga krav som har ställts. Därefter har man funnit att detta förslag, som vi nu har reserverat oss till förmån för, är det bästa. Man har förkastat andra idéer.

När ÖB ställdes inför FMV:s remissförslag sade han ungefär som så: O. K., till nöds kan detta accepteras, men då är det av besparingsskäl. Jag måste nog i det här sammanhanget säga till Mats Olsson att jag inte i ÖB:s remissvar kunnat hitta någonting om att ÖB konstaterar några operativa fördelar med FMV-förslaget – det finns faktiskt inte i den handling som är tillgänglig i det här ärendet. Det framgår ganska tydligt att det är just de operativa kraven som äventyras med det förslag som regeringen gjort till sitt.

Det är tacknämligt, herr talman, att majoritetens talesmän – i synnerhet Olle Göransson – öppet deklarerar den tveksamhet han känner i denna fråga. Men vi reservanter anser att vi med vårt förslag har den bästa grund att stå på. Och, slutligen i detta inlägg, när det gäller besparingarna är det fråga om endast åtta tjänster, och detta har ingen större betydelse som argument. Chefen för flygvapnet har deklarerat att den ytterligare besparingen kan man också göra enligt U 80:s förslag. Det handlar alltså inte om ett ställningstagande till ens en besparing på åtta tjänster – som jag tycker är en futilitet i de här sammanhangen – när det är så oerhört stora belopp som vi skall spara inom försvaret.

Anf. 82 ERIC HÄGELMARK (fp):

Herr talman! Olle Göransson tyckte att jag på ett nonchalant sätt ville ha en bättre organisation och inte spara pengar. Detta måste vara alldeles fel. Olle Göransson! I den motion som vi skrev hade vi också ett tredje alternativ, och det alternativet hade säkert blivit både billigare och effektivare, under förutsättning att man bara hade velat ta itu med det, men av olika anledningar ville man inte göra det. Dessutom ville också jag att vi skulle få tillstånd en försöksorganisation i Milo Syd för att se om vi kan få en kanske både bättre och billigare och effektivare organisation än den som nu blir.

Sedan säger man här att vi av regionalpolitiska skäl skall behålla resurserna i Ronneby och Luleå. Jag ställde i mitt huvudanförande frågan: Hur skall det

gå till? Om vi nu beslutar införa FMV-organisationen, som kommer att innebära att miloverkstäderna skall utföra arbetet, skall man då ha två olika organisationer: en organisation för Milo Syd, en för Milo ÖN och en annan organisation för övriga milon? Eller hur har man tänkt sig lösningen? Beslutar vi nu att FMV:s organisation skall genomföras, har vi ju också beslutat att miloverkstäderna skall ta över ansvaret för de markteletekniska resurserna inom sektorerna.

Nr 150

Torsdagen den
19 maj 1983

*Underhållet av
försvarsmaktens
marktelemateriel*

Anf. 83 OLLE GÖRANSSON (s):

Herr talman! Generaldirektören i materielverket är ju inte vilken generaldirektör som helst. Det är ju trots allt han som i sin egen organisation bär ansvaret för att detta skall fungera. Det är alltså inte så, att han som generaldirektör föreslår något som en annan generaldirektör och dennes verk skall vara ansvarig för, utan det är materielverket som härmed åtar sig denna tunga arbetsuppgift, som jag bedömer att den är.

Jag vill också klart deklarera att de operativa kraven är de viktigaste. Det får inte bli på det sättet att tillgängligheten till det fasta nätet för markteleverksamheten störs. Här måste man lägga en sådan vikt vid uppbyggnaden av den nya organisationen att de operativa kraven alltid kan uppfyllas och att det hela fungerar.

Låt mig säga att när ni nu föreslår att man skall följa Resares förslag i U 80:s betänkande, så har jag stor sympati för det. Men man skall inte glömma bort att det, sedan Resare avlämnade sin utredning, har hänt en del förändringar i det alternativ som han föreslog. Det är närmast så att det både ekonomiskt och på annat sätt genom en ny form blir svårare att få en insyn i de resurser som skulle användas för underhållet. Det blir svårare att finna sådana former att man kan samarbeta bra. Jag menar att det har hänt en hel del inom området som gör att U 80:s förslag inte längre är lika självklart som det var när Resare en gång lade fram det.

Glöm inte, Eric Hägelmark, att folkpartiets förslag i alla fall inte var bättre än att ni själva gått ifrån det och ställt er bakom moderaternas och centerpartisternas förslag. De fördelar som Eric Hägelmark talar om var tydligen inte mer övertygande för er själva än att ni kunde lämna dem utan någon saknad.

Anf. 84 GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Det vore nog fel om den här debatten kom att baseras på huruvida en generaldirektör är förmer än en annan. Nu har Olle Göransson fört in det skälet för regeringsförslaget att det icke är vilken generaldirektör som helst. Det är ju numera bekant att även en generaldirektör på något sätt kan föras åt sidan.

Nej, då är – jag ber, herr talman, om ursäkt för upprepningen – en expertutredning som arbetat grundligt ett betydligt bättre underlag för beslut. De skäl som Olle Göransson i sitt senaste inlägg åberopar har i alla fall inte chefen för flygvapnet tagit fasta på. Och flygvapnet är fortfarande den i särklass största kunden – jag tror att det rör sig om 70 % av markteleun-

Torsdagen den
19 maj 1983

*Underhållet av
försvarsmaktens
marktelemateriel*

derhållet. Chefen för flygvapnet har inte ansett att de förändringar som Olle Göransson åberopar och som är marginella skulle ha någon betydelse.

Sedan måste jag erinra Mats Olsson, som talade tidigare, om att när det gäller förslaget om basering på sektorsflottiljerna så innebär det att det är öppet för alla och envar att ta tjänster därifrån. Självfallet är det så. Det poängteras i utredningens förslag att detta är en försvarssamägd resurs. Det skall inte vara några motsättningar. Det skall inte vara på det sättet att marinen eller armén inte kan gå till en organisation där flygvapnet händelsevis är den största kunden. Här begagnar man ju varandras tjänster tvärs över de, som jag hoppas, obefintliga skotten mellan försvarsgrenarna.

Det är icke några starka argument som anförts från majoritetens sida. Men O.K., vi kan ändå pröva det här, säger Olle Göransson. Då är man verkligen ute på hal is eller i lösan sand – välj vilket! Här har man näst intill den målinriktningen att detta kan vi göra om, om det inte fungerar bra. Det går inte att ännu en gång göra om den här organisationen! Låt oss i stället hålla oss till vad de stora kunderna anser och till att ÖB från första stund har tagit fasta på utredningsförslaget. Att lägga fram ett förslag, som är grundat på alla de överväganden som fordras för att försvaret skall bli operativt och för att beredskapskraven skall tillfredsställas på ett fullgott sätt, är avgjort bättre än att gå den andra vägen, som nu har skett, och först ta fasta på ett förslag från materielverket och sedan undersöka om förslaget håller med hänsyn till de operativa krav som ställs. De operativa kraven i detta sammanhanget, herr talman, gäller frågan om vårt försvar skall kunna ha den höga beredskap som krävs i ett läge då ett fientligt anfall kommer.

Vi har ett värnpliktsförsvar, och det har den svagheten att alla icke alltid är på plats. Det krävs en viss mobiliseringstid. Flygvapnen måste enkelt uttryckt finnas på plats ögonblickligen. Därför är det så oerhört viktigt att service, underhåll och allt som ett högt teknologiskt och avancerat vapenslag kräver fungerar 100-procentigt. Det är dessa krav som vi reservanter vet att våra förslag tillfredsställer.

Anf. 85 ERIC HÄGELMARK (fp):

Herr talman! Jag beklagar att det inte fanns mera intresse för det förslag som vi fört fram i utskottet på basis av motionen. Jag hoppas ändå att en del av våra idéer på något sätt kan tas till vara i samband med genomförandet av organisationsförslaget.

Olle Göransson svarade inte på min fråga om hur organisationen skall se ut, om vi dels skall behålla resurserna i Ronneby och Luleå, dels nu besluta att verkstadsalternativet skall bli realitet. Kan Olle Göransson lämna någon form av svar på min fråga?

Anf. 86 OLLE GÖRANSSON (s):

Herr talman! Mats Olsson har ju på ett fullgott sätt redovisat hur organisationen skall se ut, så jag tycker inte att jag behöver upprepa det för Eric Hägelmark. Det går dessutom att läsa i såväl propositionen som utskottsbetänkandet.

Jag måste säga en sak till herr Knutson med anledning av "generaldirektörsdebatten". Självfallet står bakom materielverkets förslag inte enbart generaldirektören utan även hans experter. Här står alltså två expertlag mot varandra – ett som har Alf Resare bakom sig och ett som har generaldirektören bakom sig. De har byggt upp sina modeller och sina organisationsförslag på vad människor som kan de här sakerna fört fram. Även om det förslag som generaldirektören står bakom vunnit regeringens och utskottsmajoritetens gillande finns det klara fördelar även i Alf Resares förslag.

Göthe Knutson säger att om vi inför den här organisationen, är det omöjligt att göra om den. Det är klart att det går att göra om organisationen. Jag vill påminna herr Knutson om att TSPD-organisationen inte är någonting som funnits sedan 1930-talet då flyget kom till, utan TSPD har inte mer än tio år på nacken. Innan dess var det en helt annan organisation när det gäller ansvaret för underhåll och service av markdelen av materielen. Så visst finns det andra vägar att gå, om det skulle visa sig att arméns verkstadsförvaltning och den nya organisationen inte skulle fungera på det sätt som förutsatts i det förslag som vi nu lägger fast.

Det är viktigt i det här sammanhanget att man för över den kvalificerade personal som i dag finns inom TSPD-anläggningarna, så att den på ett naturligt sätt flyter in i den nya organisationen. Det är till syvende og sist ändå den enskilda människans – teknikerns – kvalificerade kunskap som är avgörande för om telenätet fungerar eller ej.

Anf. 87 GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! För alla som har lyssnat på debatten är det helt uppenbart att vi borgerliga inte har underkänt försvarets materielverk. Vi har det största förtroende för verket. Vad det handlar om är att välja det bästa alternativet. Det är fortfarande så i denna debatt och i det ställningstagande vi här strax skall göra – att välja det bästa alternativet.

I det samhälle vi lever i har vi en valfrihet, och kunden har möjlighet att välja och väljer förhoppningsvis det bästa alternativet. Det är vad bl. a. chefen för flygvapnet har utgått från och det är det som han pläderar för i sin egenskap av största kund. Chefen för marinen stöder den uppfattningen; ÖB har försökt ställa sig neutral.

Men jag upprepar att det inte är helt tillfredsställande då det gäller de operativa kraven.

Den omorganisation som blir följden av regeringsförslaget innebär omflyttning av väldigt många människor. Då handlar det inte bara om pengar. Då är det ännu mer angeläget att dessa människor som nu måste flytta från en invand miljö till en annan inte rycks upp helt i onödan till följd av att majoriteten trott sig förstå att ett förslag som har kommit vid sidan om

Nr 150

Torsdagen den
19 maj 1983

*Underhållet av
försvarsmaktens
marktelemateriel*

Torsdagen den
19 maj 1983

*Underhållet av
försvarsmaktens
marktelemateriel*

skulle vara det bättre. Då vore det väl rimligt att ta vara på det alternativ som har de bästa förutsättningarna och där risken inte är så stor att behöva göra om det hela om några år och säga att det var ett misstag, nu får vi börja om på nytt. Vi reser vanter väljer den säkraste vägen till en fullgod resurs för försvaret.

Anf. 88 ERIC HÄGELMARK (fp):

Herr talman! Jag gav i mitt huvudanförande Mats Olsson en möjlighet att nämna hur organisationen skulle se ut om man av regionalpolitiska skäl skall ha den kvar i Ronneby och Luleå. Men han nämnde inte någonting om det, Olle Göransson.

Det är också viktigt att personalen verkligen ställer sig bakom en organisationsförändring. Det är ju nästan A och O. Det gläder mig att Olle Göransson för första gången tog upp den problematiken i sitt sista inlägg. Dessutom har Olle Göransson också nämnt att det finns möjligheter att påverka denna organisation vid det praktiska genomförandet. Vi får väl hoppas att de möjligheterna blir så pass stora att man kan komma i närheten av den organisation som minoriteten förordar.

Anf. 89 MATS OLSSON (s):

Herr talman! Jag hade tänkt avstå från att replikera, eftersom Olle Göransson har skött debatten på ett föredömligt sätt. Men eftersom både Göthe Knutson och Eric Hägelmark har frågat mig ett par saker måste jag ta till orda.

När det gäller omflyttningen av personal har jag i mitt anförande och utskottet i sin skrivning påpekat att detta kommer att skapa problem. Vi förutsätter att hänsyn tas till de problem som uppstår. Men de problemen blir ju inte mindre, Göthe Knutson, av U 80:s förslag, utan de kommer att bli minst lika stora av U 80:s förslag som av regeringens förslag, vilket utskottet har ställt sig bakom.

I det sammanhanget vill jag också säga till Eric Hägelmark att när det gäller organisationens slutliga utformning säger propositionen och utskottet att den frågan bedöms behöva övervägas ytterligare. Man fastställer alltså inte nu exakt hur verkstäderna skall organiseras. Men det kan inte vara svårare att organisera verksamheten i Ronneby och Luleå med det förslag som nu föreligger än med U 80:s förslag.

Den här frågan tror vi säkert kommer att lösas.

Problemet med förslaget till nytt system för markteleunderhållet är dels att det skall uppfylla sparkraven, dels också att man inte alltför starkt skall förstöra de sysselsättningseffekter som den statliga verksamheten har på olika håll i landet, bl. a. i Ronneby.

Regeringen har tagit hänsyn till detta i det slutliga ställningstagandet och skrivit att verksamheten i Ronneby och Luleå till större delen skall ligga kvar och att man även i Karlsborg skall göra en utläggning av verksamhet så att man tillfredsställer de regionalpolitiska synpunkterna.

Till Göthe Knutson vill jag när det gäller beställningen från de olika

vapengrenarna säga: Problemet med telebaserna har varit att endast flygvapnet har utnyttjat dessa resurser och inte de andra vapenslagen. Nu hoppas vi att i den nya organisationen även marinen och armén skall komma in på ett bättre sätt än tidigare, så att underhållsverksamheten verkligen kommer att fungera på ett riktigt sätt.

Anf. 90 GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Till det sista som Mats Olsson sade: Det har hävdats att den nuvarande TSB-organisationen inte skulle svara upp mot förhoppningarna. Det beror på att två försvarsgrenar inte har utnyttjat de resurser som står till förfogande.

Det är en väsentlig bakgrund till att utredningen tillsattes och skulle skapa en samägd organisation, en organisation gemensam för försvaret. Det är detta vi nu skall ta ställning till och kan rösta för.

Slutligen ett par ord om omflyttningen av människor: Det handlar om ett oerhört stort problem vad gäller försvaret. Ingen del av den offentliga sektorn har tillnärmelsevis kommit att utsättas för så stora besparingar som försvaret. Här rör det sig om tusentals tjänster som kommer att försvinna under de närmaste åren. Och så har skett också tidigare. Vi måste handla varsamt med detta och inte ge oss ut på äventyrligheter.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 2 (underhållet av försvarsmaktens marktelemateriel)

Utskottets hemställan bifölls med 169 röster mot 143 för reservationen av Per Petersson m. fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

7 § Föredrogs

Försvarsutskottets betänkande

1982/83:16 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Socialutskottets betänkande

1982/83:32 Tilläggsbudget III, såvitt avser socialdepartementets verksamhetsområde (prop. 1982/83:125 delvis)

Näringsutskottets betänkanden

1982/83:36 Ändring i lagen om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar (prop. 1982/83:136)

1982/83:37 Allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelses årsredovisning (skriv. 1982/83:155)

Utrikesutskottets betänkande

1982/83:23 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Nr 150

Torsdagen den
19 maj 1983

*Underhållet av
försvarsmaktens
marktelemateriel*

Nr 150

Torsdagen den
19 maj 1983

Reglering av priserna på jordbruksprodukter

Kulturutskottets betänkanden

- 1982/83:27 Anslag på tilläggsbudget III (prop. 1982/83:125 delvis)
- 1982/83:28 Vissa anslag ur kyrkofonden, m. m. (prop. 1982/83:160)
- 1982/83:29 Nordiskt kultursamarbete m. m. (prop. 1982/83:164)
- 1982/83:31 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Jordbruksutskottets betänkande

- 1982/83:36 Uppskov med behandlingen av vissa till utskottet hänvisade ärenden

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

- 1982/83:28 Godkännande av en av internationella arbetskonferensen antagen konvention (prop. 1982/83:124)

Konstitutionsutskottets betänkande

- 1982/83:34 Radiotidningar m. m. (prop. 1982/83:137)

Skatteutskottets betänkande

- 1982/83:53 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

- 1982/83:27 Anslag på tilläggsbudget III (prop. 1982/83:125 delvis)

Socialutskottets betänkande

- 1982/83:31 Ändring i hälso- och sjukvårdslagen (prop. 1982/83:116)

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

8 § Reglering av priserna på jordbruksprodukter

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1982/83:35 om reglering av priserna på jordbruksprodukter (prop. 1982/83:162).

Anf. 91 ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Till detta betänkande från jordbruksutskottet, som behandlar reglering av priserna för jordbruksprodukter, har vi från moderata samlingspartiet fogat två reservationer och ett särskilt yttrande. Den första reservationen, där vi gör invändningar beträffande de grundläggande förutsättningarna för en minskning av sockerbetsarealen, kommer att utvecklas närmare av en av motionärerna, Ingvar Eriksson.

Under rubriken Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område behandlas livsmedelssubventioneringen. I denna fråga har moderata samlingspartiets i och för sig hovsamma nedskärning kommit att av budgettekniska skäl bli över en miljard kronor. Jag vill helt kort redogöra för händelseförloppet under det senaste året.

I de besparingsförslag som de tre borgerliga partierna fram till fjolårets val stod för, hade nivån för livsmedelssubventioneringen bringats ned till storleksordningen 3,2 miljarder. Enligt moderata samlingspartiets då, för ett år sedan, gällande syn skulle en ytterligare minskning med 375 milj. kr. vara nödvändig för vårt budgetalternativs skull. Livsmedelssubventioneringen skulle då utgöra ca 2,8 miljarder kronor. Detta är en nivå som vårt budgetalternativ, enligt vår mening, skulle orka bära.

Efter regeringsskiftet – under detta riksmötes höstsession – föreslog socialdemokraterna en höjning av livsmedelssubventionerna med 230 milj. kr., och vid överläggningar med vpk under riksdagsbehandlingen lyckades detta parti få med regeringen på en ytterligare höjning med 430 miljoner.

Av det anförda framgår, herr talman, att moderata samlingspartiet, som jag nyss nämnde, i sitt budgetalternativ icke har råd med mer än 2,8 miljarder för livsmedelssubventioner och att klyftan mellan regeringens subventionsnivå och moderata samlingspartiets nu ökat till 1,035 miljarder.

Denna historiebeskrivning har jag velat lämna med hänsyn till att också vi i moderata samlingspartiet anser att en sänkning av livsmedelssubventioneringen inte skulle kunna genomföras på en gång med så stort belopp som nu är aktuellt utan betydande påkänningar för konsumenterna. Den stora skillnaden har således uppstått i högre grad genom den av regeringen själv samt den av regeringen och vpk under den gångna vintern gemensamt höjda subventionsnivån än genom moderata samlingspartiets sänkning av den för ett år sedan gällande beloppsnivån.

Det torde inte råda delade meningar om att många för konsumenterna nog så påkostande besparingar av detta slag tyvärr måste göras av de partier som på allvar har arbetat för att komma till rätta med Sveriges ekonomi. Livsmedelssubventioneringen är ett exempel på detta för moderata samlingspartiets del.

Herr talman! Utskottet har haft att ta ställning till ett stort antal motioner som väckts under den allmänna motionstiden och som tar sikte på livsmedelskommitténs arbete. Motioner föreligger t. o. m. som ifrågasätter huruvida vi skulle ha behövt en sådan omfattande utredning. Det är ett enligt min mening något märkligt sätt att motionera, då utredningen – som sedermera fått namnet livsmedelskommittén – redan under den allmänna motionstiden var tillsatt och de synpunkter som framförs i motionerna redan då var framförda i direktiven till utredningen. Vid behandlingen av dessa motioner har utskottet inte funnit att något väsentligt nytt har tillkommit som gett utskottet anledning att översända motionerna till kommittén. Utskottet har ändå inte ansett motionsyrkandena oberättigade, men då livsmedelskommitténs direktiv är utomordentligt detaljerade har vi menat att de täcker de olika önskemål som framförts i motionerna, varför motionerna sammantagna har avstyrkts.

I ett särskilt yttrande som moderata samlingspartiets representanter i utskottet fogat till betänkandet har vi helt kort utvecklat vår syn beträffande behovet av en ny livsmedelsutredning. Vi var således under hösten av den uppfattningen, att en ny stor livsmedelsutredning i och för sig inte var det

Torsdagen den
19 maj 1983

Reglering av priserna på jordbruksprodukter

mest angelägna för svenskt jordbruk. Vi pekade i stället på två angelägna områden, där problemen enligt vår mening var i behov av en snar lösning, nämligen produktionsobalansen och de yngre brukarnas ekonomiska förhållanden. Vi menar att dessa frågor behöver lösas snabbare än vad fallet skulle vara, om de ingick i ett större utredningsarbete.

Dessa synpunkter har i rimlig grad tillgodosetts i de utredningsdirektiv som livsmedelskommittén fått. Således har frågan om produktionsobalansen också av jordbruksministern ansetts så angelägen, att den bör lösas med förtur. Utredningen har som bekant fått i uppdrag att framlägga förslag till regeringen i denna delfråga redan den 1 oktober i år. Vidare har utredningen getts direktiv att över huvud taget arbeta utomordentligt snabbt. De invändningar som vi under hösten hade mot en mera genomgripande utredning har alltså, efter de genomförda förändringarna, inte samma tyngd. Vi deltar också i utredningsarbetet och finner det angeläget.

Herr talman! Jag yrkar med detta bifall till reservationerna 1 och 4 vid utskottsbetänkandet.

Anf. 92 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! I detta betänkande behandlas ju priserna på jordbrukets produkter. Dessa saker har varit föremål för förhandlingar, och därför har vi inte några speciella synpunkter på just den biten. Sockernäringsens storlek behandlas också, men även den frågan har varit föremål för förhandlingar.

Vi har också i betänkandet behandlat en rad motioner som rör jordbrukets situation, men Einar Larsson kommer senare att ta upp dessa frågor i sitt anförande. Norrlandsstödet behandlas också och hänskjuts till livsmedelsutredningen. Därvidlag kommer Per-Ola Eriksson att redovisa centerpartiets synpunkter mera ingående.

Jag skall i mitt anförande i första hand tala om trädgårdsnäringsens situation. Vi fick ju i budgetpropositionen besked om att jordbruksministern skulle återkomma i det här ärendet, och han har också gjort det i föreliggande proposition. Särskilt mycket nytt framförs emellertid inte, utan jordbruksministern redovisar att han överväger trädgårdsnäringsens förslag, men låter de stödåtgärder som finns på trädgårdsnäringsens område ligga kvar på samma nivå som förra året. Det innebär i praktiken någon liten neddragning.

Det är ju på det sättet att trädgårdsnärigen kämpar med problem. Oljepriserna har stigit – nu har de för all del också gått ned en aning, men fortfarande är de så pass höga att det är problem i det fallet. Samma sak gäller ränteläget.

Men det allra största problemet är kanske ändå importen, eftersom i EG-länderna trädgårdsodlarna får subventioner för att täcka sina kostnader. De får dessutom subventioner för att exportera. Detta gör att det här i Sverige uppstår en konkurrenssituation, som är ohållbar och som vi inte klarar av. Därför är det viktigt att man genomför snabba åtgärder.

Vi från centerpartiet tycker att det hade varit naturligt och riktigt att nu

göra klar denna proposition för att få ett bättre utformat bidrag till energisparande åtgärder samt för att övergå till alternativa energiformer inom trädgårdsnäringen. Detta är mycket viktigt, eftersom energikostnaderna utgör en stor del av trädgårdsnäringens kostnader.

Det är också väsentligt att trädgårdsnäringen får möjlighet att marknadsföra sig på ett riktigt sätt. Det hör till främjandena. Här har man i flera år haft ett bidrag på 150 000 kr. i avvaktan på utredningen. Nu har utredningen kommit med ett förslag, men jordbruksministern låter bidraget ligga på samma nivå som under de senaste åren. Det är dock viktigt att trädgårdsnäringen får möjlighet att visa konsumenterna vad den har.

Det är väsentligt att begränsa importen så att den svenska trädgårdsnäringen får möjlighet att bevaras vid nuvarande nivå. Den är en viktig gren av vår livsmedelsförsörjning. Det fördes en debatt här för ett par dagar sedan mellan jordbruksministern och Einar Larsson om den kontroll som kunde vara rimlig i anslutning till importerade livsmedel. Jag skall inte upprepa den debatten nu. Jag bara hänvisar till den. Vi tycker också att det kunde vara vettigt att matsubventioner fick ges till trädgårdsnäringen.

Regeringen borde ha haft ett förslag klart. I en frågedebatt, som jag hade i februari med jordbruksministern – jag fick svaret då – lovade jordbruksministern att det under våren skulle komma en proposition. Vi har fortfarande inte sett någon sådan, vilket vi beklagar.

Man säger att man överväger vad man skall göra. Man säger att det har varit vissa fördelar med devalveringen och annat. Men de problem som trädgårdsnäringen har är större än de eventuella fördelar som devalveringen kan ha medfört. Ränteläget, som man också hänvisar till, har gått ned en aning, vilket naturligtvis har en viss effekt. Men nu har vi i årets budgetproposition fått en ökad pålaga genom att man på garantilånen lagt en avgift. Det ökar kostnaderna för de lånade pengarna.

Med anledning av den proposition som nu behandlas har vi från centerpartiet framlagt förslag om att man borde öka de energisparande medlen med ytterligare 1 milj. kr. i avvaktan på det slutliga förslag som skall komma. Vi har även framlagt ett förslag om att man skall ge 1 milj. kr. till främjandena. Utredningen föreslår 1,9 milj. kr. Men vi tycker att man i avvaktan på den proposition som så småningom skall komma bör öka bidraget till 1 milj. kr. redan nu. Det föreslår vi i reservation 2, till vilken jag härmed yrkar bifall.

I reservation 3 talar vi om att vi vill ha ett förslag så snart som möjligt med anledning av trädgårdsnäringsutredningen. Jag yrkar bifall också till reservation 3.

När det gäller övriga reservationer måste jag nog beträffande moderata samlingspartiets och folkpartiets förslag om att man skulle sänka matsubventionerna säga att jag inte kan på något sätt dela den uppfattningen. Det är ju väsentligt inte minst för låginkomsttagarna och barnfamiljerna att subventionerna får ligga kvar på nuvarande nivå. Jag yrkar avslag på dessa reservationer.

Jag yrkar till sist bifall till reservation 6, som Per-Ola Eriksson senare kommer att närmare redovisa.

Torsdagen den
19 maj 1983

*Reglering av pri-
serna på jord-
bruksprodukter*

Anf. 93 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! I allra sista delen av sitt inlägg förklarade sig Lennart Brunander vara utomordentligt tillfreds med just den subventionsnivå som vi nu har. Jag vill då ställa den enkla frågan till honom hur det kunde komma sig att han för ett år sedan, när hans parti ingick i den borgerliga regeringen, ändå kunde vara tillfreds med en subventionsnivå som låg i varje fall 600 à 700 milj. kr. lägre.

Vad är det som har inträffat under den tiden? Det kan rimligen inte vara ansvaret för Sveriges ekonomi som Lennart Brunander talar om, utan det tycks vara någon långt mer opportunistinställning som han nu är talesman för.

Anf. 94 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Den orsaken redogjorde Arne Andersson i Ljung för i sitt första inlägg. Det har skett en momshöjning, som vi i och för sig inte är skuld till och som vi yrkade avslag på. När riksdagen fattade beslut om att genomföra den höjningen, fann vi det fullt rimligt att livsmedelskonsumenterna kompenseras för den.

Jag ser subventioneringen – det gör vi i centerpartiet – som en återbäring av den moms som betalas för baslivsmedel. Det är orsaken till den uppfattning vi har, Arne Andersson.

Anf. 95 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Eftersom kommunister och socialdemokrater för några månader sedan, under höstriktsdagen, gjorde upp just om vad den höjda momsen på baslivsmedlen skulle kosta vet vi att den kostar drygt 400 av de 600 à 700 miljoner som livsmedelssubventionen då höjdes med och som enligt Lennart Brunanders mening är den rätta nivån.

Är man så mjuk i ryggen att man tycker att varje kostnadshöjning är den rätta när pengarna går till sådana här ändamål, då är det inget vidare stöd vi har att vänta från centerpartiet för en sanering av svensk ekonomi.

Anf. 96 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Det är faktiskt på det sättet att staten tar in pengarna till den här återbäringen via momsen på livsmedel, så detta påverkar egentligen inte statskassan.

Anf. 97 GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Låt mig börja med att konstatera att det den senaste tiden har kommit goda nyheter från de myndigheter som tar pulsen på den privata konsumtionen och på utvecklingen av priserna på hushållens dagligvaror. Trots att det i övrigt har varit en nedgång av försäljningen i partihandeln i stort har faktiskt försäljningen av livsmedel gått upp. Kanske har det sin orsak i att den branta trenden i ökningen av livsmedelspriserna nu har brutits.

Statens pris- och kartellnämnd kan nämligen upplysa oss om att under

tiden 1 januari–15 april 1983 har priserna på subventionerade baslivsmedel stigit med 4,1 %, medan de under samma period under 1982, dvs. före regeringsskiftet, steg med 8,3 %, alltså dubbelt så mycket för ett år sedan.

Jordbrukspolitiken har stor betydelse för hushållens livsmedelskostnader, och hushållens livsmedelskostnader har stor betydelse för efterfrågan på jordbrukets produkter. Det har varit ett prisstopp, det har blivit sänkta kapitalkostnader och det har blivit en allmänt offensiv ekonomisk politik, som redan haft betydelse för livsmedelspriserna utan att jordbrukarnas förhållanden har påverkats negativt. Tvärtom kan detta hjälpa till att minska de överskott som vi i dag besväras något av.

Efter denna lilla inledning skulle jag vilja beröra en del av de frågor som tas upp i jordbruksutskottets betänkande, nämligen sockernäringen, trädgårdsnäringen och livsmedelssubventionerna.

I betänkandet tar utskottet bl. a. ställning till ett nytt avtal för sockerregleringen på två år, som skall gälla till 1985. Jag tycker att det är glädjande att se att det också bygger på principen att driften vid samtliga nuvarande sockerbruk skall upprätthållas. Det fastslås där att vi skall få en betareal på 53 000 hektar. Man har också kommit fram till en överenskommelse mellan betodlarna, sockerindustrin och konsumentdelegationen om en successiv nedtrappning av sockerbetsarealen med 500 hektar per år under tre år. Detta är glädjande. På detta sätt kan vi kanske i god tid hindra ett överskott även på detta område. Avtalet kostar ca 88 milj. kr.

Jag tycker det är anmärkningsvärt att moderaterna yrkar på bibehållande av nuvarande areal ytterligare år, trots att det finns en viss risk för överproduktion och trots att parterna på ett mycket fint sätt kunnat komma överens om denna nödvändiga nedtrappning.

Därför yrkar jag avslag på reservation 1.

Centerpartiet yrkar att trädgårdsnäringen skall tillföras ett stödbelopp på 8 milj. kr. i stället för 7 milj. kr. Men nu bearbetas ett utredningsförslag i regeringskansliet. Det lämnades så sent som i augusti 1982 och har nyligen remissbehandlats. Under dessa förhållanden, herr talman, tycker jag man borde ha dröjt litet med att föreslå en uppräknings av beloppet.

Det har också för trädgårdsnäringen skett en ekonomisk förbättring på grund av devalveringen och på grund av att man fått sänkta räntor och därmed lägre kapitalkostnader. Devalveringen måste ha gett trädgårdsnäringen bättre konkurrenskraft i förhållande till importerade utländska livsmedel. Nu har man också genom beslutet om jordbrukets kapitalförsörjning gett växthusföretagen möjlighet att få bottenlån med subventionerade räntor. Därmed lättar man på en del av bördorna för den som skall etablera sig.

Därför anser vi socialdemokrater, herr talman, att det är bättre att avvakta med att ställa krav på ytterligare pengar tills man hunnit behandla förslagen från trädgårdsnäringsutredningen. Också under den borgerliga regeringen fick man ofta visa tålmod under en lång tid innan förslag lades fram på grund av utredningar. Den nuvarande regeringen har efter remissbehandlingen

Nr 150

Torsdagen den
19 maj 1983

Reglering av priserna på jordbruksprodukter

Torsdagen den
19 maj 1983

*Reglering av pri-
serna på jord-
bruksprodukter*

hittills haft mycket kort tid på sig att ta ställning till de olika förslagen i utredningen. Därför finns det anledning avvakta.

Jag yrkar avslag på reservationerna 2 och 3.

Det finns också reservationer från moderaterna och centern i anslutning till jordbruksutskottets betänkande som handlar om livsmedelssubventionerna. Dessa subventioner uppgår nu till 3 335 milj. kr., varav 530 miljoner tillfördes i mjölksubventioner för att motverka den höjning av momsen som skedde förra året. Vi vill gärna skydda barnfamiljerna mot denna höjning.

Nu vill moderaterna och folkpartiet spara 1 miljard resp. 1,5 miljarder kronor på anslaget. Egentligen beslutas dessa subventioner av regeringen själv, men jag tycker ändå det är viktigt att man från riksdagens talarstol kan uttala att vi inte får minska livsmedelsstödet utan ingående överväganden om bl. a. barnfamiljernas ekonomiska situation och andra låginkomsttagares ekonomi. Det går inte att bara med ett pennstreck ta bort ett så betydelsefullt stöd för många hushåll. Detta måste noggrant övervägas. Kanske man måste ta till andra stödformer, om man skall minska livsmedelssubventionerna.

Livsmedel utgör en tung post för många hushåll, speciellt för sådana med låga och medelstora inkomster. Man brukar ofta säga att livsmedelsbudgeten uppgår till ca 20 % av hushållens kostnader. Det är en sanning med modifikation, eftersom det ändå är skillnad mellan olika hushåll. Det är faktiskt så att för pensionärerna utgör livsmedelsbudgeten genomsnittligt mellan 27 och 30 % av deras kostnader, och för barnfamiljer med en försörjare uppgår den till 25–26 %, medan den för en familj med två vuxna endast uppgår till 17 %.

Det är alltså mycket angeläget att man inte alltför snabbt urholkar det viktiga stöd som livsmedelssubventionerna under många år har varit. Därför, herr talman, yrkar jag avslag på reservationerna 4 och 5, som handlar om drastiska nedskärningar av livsmedelssubventionerna.

Det finns också en reservation om Norrlandsstödet. Vi är faktiskt många i riksdagen som önskar ge Norrland ett extra handtag, för att bibehålla ett levande näringsliv i den landsända som på så många områden har tillfört vårt land så många värden. Helt nyligen har från jordbruksdepartementet bebadats ett extra bidrag till bl. a. skogsvård och skogsvägar i Norrbotten, fiskevård och rennäring. Det har också under flera år utgått ett särskilt prisstöd till jordbruket i norra Sverige, och det fortsätter.

Det har flera gånger skett uppräknings av stödet, och nu önskar man alltså i en reservation att det också detta år skall bli en uppräkning, därför att prisutvecklingen har varit så snabb. Nu är det trots allt så att prisutvecklingen har dämpats en del den senaste tiden. Samtidigt har man tillsatt den stora livsmedelspolitiska utredningen, där jordbrukets regionalpolitiska frågor skall behandlas.

I direktiven till denna utredning nämns behovet av en geografiskt väl differentierad jordbruksproduktion. Man understryker jordbrukets stora roll för sysselsättningen, speciellt i bygder där det inte finns så många andra möjligheter till arbetstillfällen. I utredningsdirektiven efterlyser man också

åtgärder för en bättre fördelning av stödet till jordbruket.

Det finns alltså många skäl att avvakta livsmedelskommitténs ställningstagande till betänkandet om statligt stöd till jordbruket i norra Sverige, som kom 1982. En annan orsak till att man bör dröja är att utformningen av ett sådant stöd hör intimt samman med de nyssnämnda frågornas lösning. Därför, herr talman, yrkar jag avslag på reservation 6 och bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

En hel del av utskottets betänkande berör den nyligen tillsatta utredningen om livsmedelspolitiken, och det är förvisso viktigt att Sveriges riksdag tar del av de frågor som nu skall behandlas. Man har bl. a. i direktiven kommit med helt nya huvudmål för jordbruket. Man har också ytterligare poängterat att det måste finnas en produktionsbalans i jordbruket, så att man inte får för stora överskott. Även när det gäller inkomst målet har det skett en något annorlunda bedömning än tidigare. Man skall också se över jordbruksprisregleringen.

Det nya är att man vill att även frågorna om förädling och distribution av livsmedlen skall tas in i överväganden som tidigare enbart gällde livsmedelsproduktionen i jordbruket och den mycket nära anknutna industrin. Nu skall man också se på ägarkoncentrationen och stordriften inom förädlingsindustrin, de multinationella företagens roll inom livsmedelsindustrin samt på vilket sätt man kan få ett bättre samspel och bättre beroende mellan olika led i livsmedelskedjan. Detta är någonting som under många år har varit ett stort önskemål hos konsumentföreträdarna. Frågan om kost och hälsa, som hör så intimt samman med livsmedelsproduktionen, skall också tas upp i den nya utredningen. När det gäller livsmedelsförsörjningens sårbarhet gäller det att inte enbart se på denna utifrån rena beredskapssynpunkter, utan kanske också med hänsyn till bättre geografisk fördelning av livsmedelsproduktion och livsmedelsförädling. Det är alltså mycket viktiga frågor som tas upp i denna utredning. Jag hoppas att de relativt positiva omdömen som Arne Andersson i Ljung nyligen fällde om utredningens direktiv bådär för ett givande samarbete i utredningen, till gagn för vår viktiga basnäring jordbruket och hela livsmedelsproduktionen i Sverige.

Lennart Brunander tog i sitt anförande speciellt upp trädgårdsnäringen. Han ansåg att det, på grund av att trädgårdsnäringen hade utsatts för en så hård konkurrens utifrån, var mycket angeläget med ett snabbt stöd till just denna näring. Som jag sade tidigare behandlas frågan om marknadsavvägandena inom trädgårdsnäringen i ett betänkande som avlämnades under 1982 och som ännu inte är färdigberett i departementet. Man måste också komma ihåg att trädgårdsnäringen har svårt att under hela året helt förse Sverige med de livsmedel som kommer från näringen. Därför måste det ständigt ske en avvägning mot olika handelsavtal. Det är likaså väsentligt att ha i minnet att olika delar av trädgårdsnäringen har något olika villkor.

Det är riktigt att trädgårdsnäringen svarar för en viktig del av livsmedelsförsörjningen. På sätt och vis var det glädjande att höra att Lennart Brunander ansåg att det hade varit angeläget att man hade kunnat utforma någon typ av livsmedelssubventioner även för trädgårdsnäringen, men det är

Nr 150

Torsdagen den
19 maj 1983

Reglering av priserna på jordbruksprodukter

märkligt att detta uttalande kommer nu. Den borgerliga regeringen ansåg ju under hela sin regeringstid att det var mycket svårt, för att inte säga helt omöjligt, att ge trädgårdsnäringen subventioner. Men vi skall, som sagt, hoppas att dessa frågor kan lösas under innevarande år och att trädgårdsnäringen så småningom skall få bättre förhållanden.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna.

Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas kl. 19.30.

9 § Anmälades och bordlades

Socialutskottets betänkande

1982/83:39 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden till riksmötet
1983/84

Utbildningsutskottets betänkanden

1982/83:31 Forskningsanslag, m. m. (prop. 1982/83:100 delvis och prop.
1982/83:120 delvis)

1982/83:32 Anslag till byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets
verksamhetsområde, m. m. (prop. 1982/83:100 delvis och prop. 1982/
83:120 delvis)

10 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställts

den 18 maj

1982/83:548 av *Göthe Knutson* (m) till försvarsministern om förekomsten av pornografi i tidskriften Värnplikts-Nytt:

Tidskriften Värnplikts-Nytt har i sitt senaste nummer (6:1983) utkommit med en s. k. porrbilaga.

Värnplikts-Nytt bekostas av statsmedel (enligt riksdagsbeslut) och administreras av försvarsstabens planeringssektion. Senaste årsanslaget uppgick till 1 450 000 kr.

Värnplikts-Nytt utges till samtliga värnpliktiga under utbildning. Redaktionen består huvudsakligen av värnpliktiga som där fullgör sin tjänstgöring.

Värnplikts-Nytt skall enligt regleringsbrevet vara ett forum för information och åsiktsutbyte inom försvaret. Det pornografiska alster som Värnplikts-Nytt nu utgivit skiljer sig knappast från vanliga kommersiella porrtidningar.

Det kan knappast vara en uppgift för försvaret att (på statens bekostnad) utge pornografiska alster.

Vilka åtgärder avser försvarsministern vidta med anledning av det inträffade?

den 19 maj

Nr 150

Torsdagen den
19 maj 1983

*Meddelande om
frågor*

1982/83:549 av *Agne Hansson* (c) till statsrådet Bengt Göransson om fördelningen av statsbidragen för den regionala musikverksamheten:

De kommunala och landstingskommunala kostnaderna för den regionala musikverksamheten är mycket varierande på grund av att statsbidragen på detta område är så ojämnt fördelade över landet.

Statens kulturråd har på uppdrag av den dåvarande regeringen den 20 oktober 1978 genom den s. k. Thapperska utredningen utrett Rikskonserters och regionmusikens roll i det regionala musiklivet och för länge sedan presenterat förslag om en mer jämlik fördelning av de statliga resurserna för länsmusikverksamheten över landet. Remissbehandlingen är också sedan länge avslutad.

Med anledning härav vill jag fråga statsrådet:

Vilka åtgärder är statsrådet beredd att vidta för att en bättre fördelning av statsbidragen för den regionala musikverksamheten skall kunna åstadkommas?

1982/83:550 av *Agne Hansson* (c) till kommunikationsministern om ombyggnaden av riksväg 33 mellan Mariannelund och Vimmerby:

Den andra ny- och ombyggnadsetappen på riksväg 33 i Kalmar län mellan länsgränsen till Jönköpings län och mot Vimmerby håller nu på att färdigställas. När den är klar kommer en sträcka att återstå som är av mycket undermålig standard och som inte nu kan byggas om på grund av brist på väganslag. Eftersom den kvarvarande sträckan är en del av den naturliga genomfartsleden i södra Sverige mellan öst- och västkusten, kommer den att utgöra en besvärlig flaskhals för genomfartsleden i övrigt, som nu får en klart bättre standard. Det skulle naturligtvis vara en rationell åtgärd att i samband med nu pågående etapp även genomföra den kvarvarande och sista etappen.

Nr 150

Torsdagen den
19 maj 1983

*Meddelande om
frågor*

Med anledning härav vill jag fråga kommunikationsministern:

Är regeringen beredd att ställa medel till förfogande så att en ombyggnad av kvarvarande etapp på riksväg 33 mellan Mariannelund och Vimmerby kan genomföras omgående?

11 § Kammaren åtskildes kl. 17.53.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert